LAULIK

III

Arh. ers.

ARH

2 40960

A-22037

RIHO PÄTS

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1958

Kunstiliselt kujundanud
SILVI VÄLJAL

Kinnitatud Eesti NSV
Haridusministeeriumi poolt.

2
Tartu Riikliku Ülikooli
raamatukogu
42960

ARHIIVKOGU

Hümnid

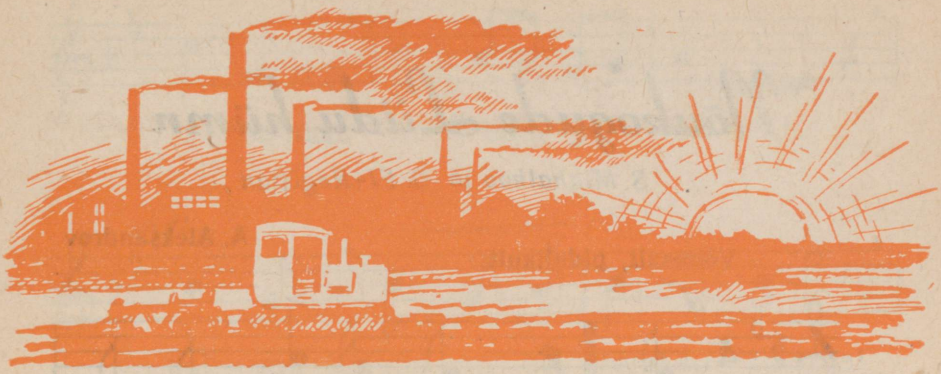

NÕUKOGUDE LIIDU HÜMN

1. On vabade riikide murdmatu Liidu
loond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõim.
Sest elagu rahvastest võidule viidud
Nõukogude Liit, tema ühtsus ja võim!

Au sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste sõpruse, vendluse maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

2. Meil tormidest helendas vabaduspäike,
suur Lenin meil valgustas võitluste teid.
Truuks rahvale Stalin meid kasvatas kõiki,
tööks, kangelastegudeks innustas meid.

Au sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste õnne ja õitsengu maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

3. Kõik nurjatud kallaletungijad väärab
me lahinguis kasvanud võimas armee.
Me võitluste hoog sugupõlvedeks määrab
aus, kuulsuses hiilgama Isamaa tee.

Au sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste jäädava kuulsuse maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

Nõukogude Liidu hümn

S. Mihhalkov ja G. El-Registan

A. Aleksandrov

Võimsalt, pidulikult.

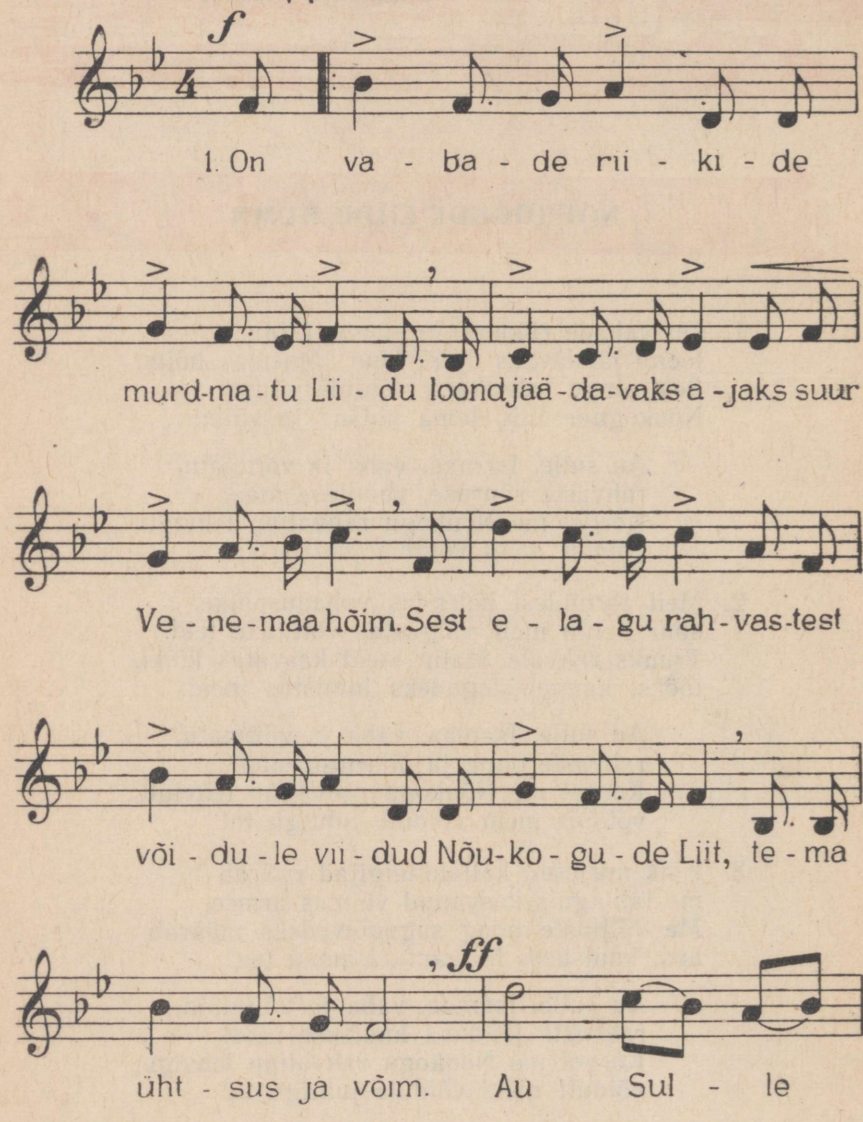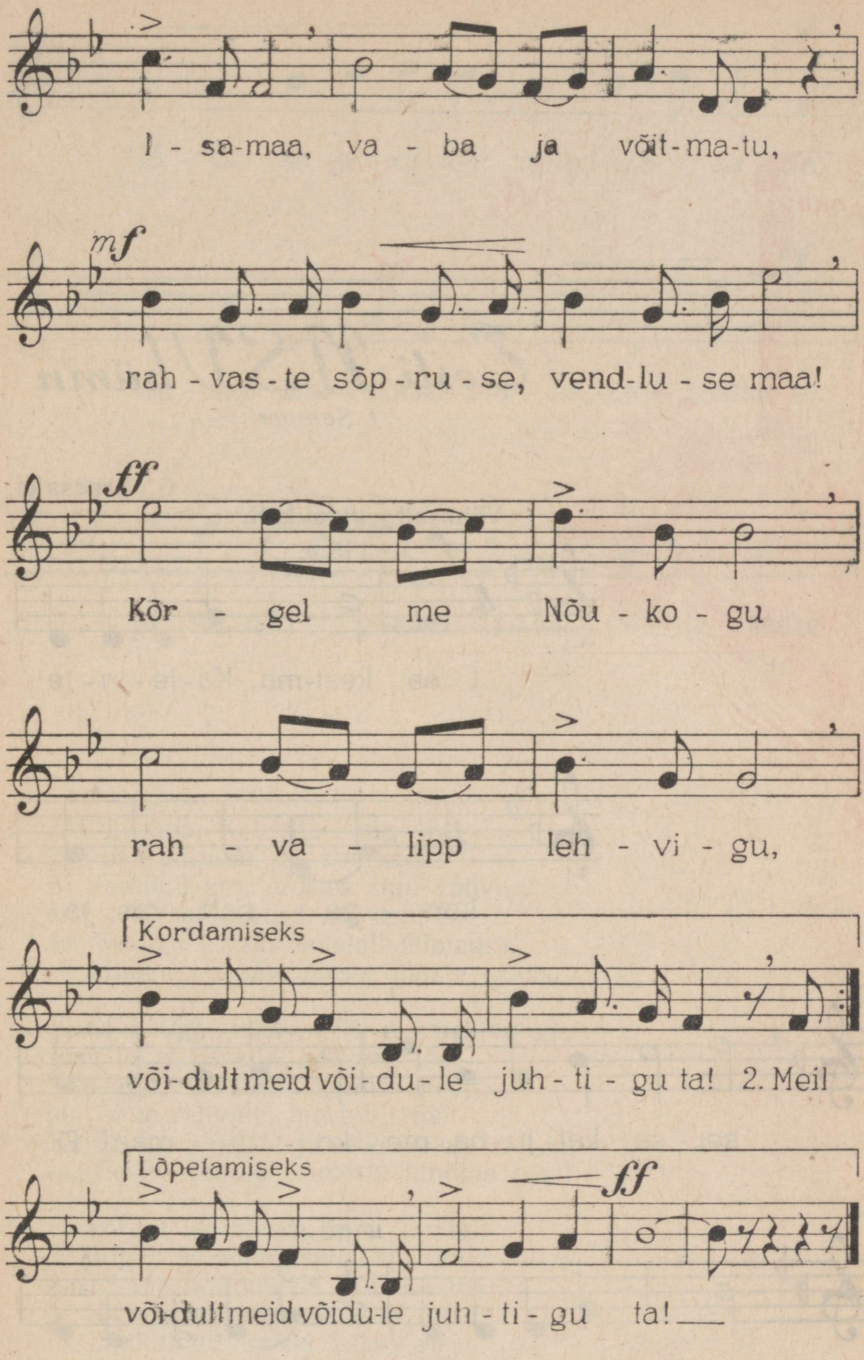

I - sa-maa, va - ba ja võit-ma-tu,
mf
rah - vas - te sõp - ru - se, vend-lu - se maa!
ff
Kõr - gel me Nõu - ko - gu
rah - va - lipp leh - vi - gu,
Kordamiseks
või-dult meid või - du - le juh - ti - gu ta! 2. Meil
Lõpetamiseks
ff
või-dult meid võidu-le juh - ti - gu ta!

Eesti NSV hümn

J. Semper

G. Ernesaks

Võimsalt, pidulikult.

f ♩ = 1 löök

1. Jää kest-ma, Ka-le-vi-te kan - ge rah - vas, ja sei - sa kal-ju-na, me ko - du - maa! Ei vai-bund kan-na-tus-tes si - nu vah-vus, end

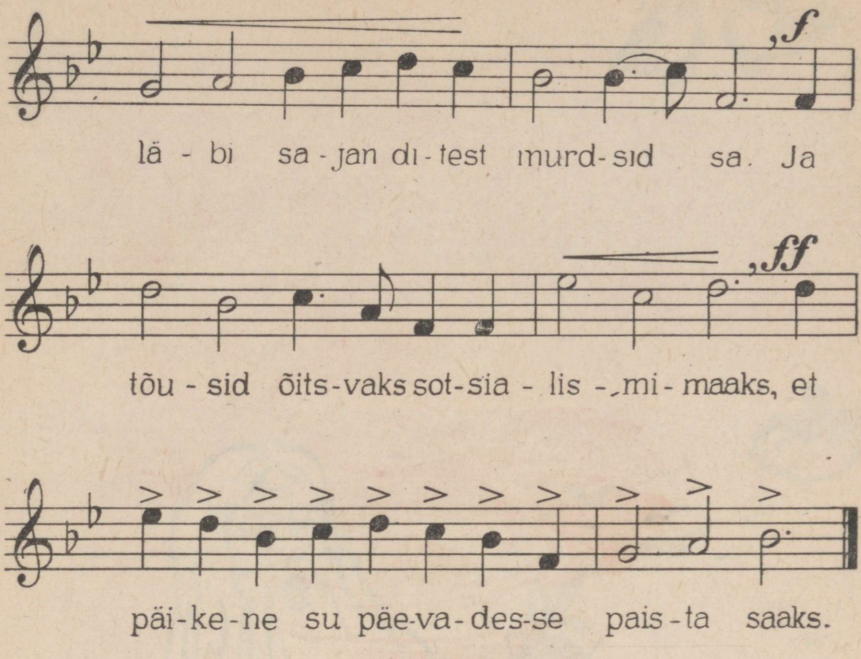

1. Jää kestma, Kalevite kange rahvas,
ja seisa kaljuna, me kodumaa!
Ei vaibund kannatustes sinu vahvus,
end läbi sajanditest murdsid sa.
Ja tõusid õitsvaks sotsialismimaaks,
et päikene su päevadesse paista saaks.

2. Nüüd huuga, tehas, vili, nurmel vooga,
sirp, lõika, alasile, haamer, löö!
Nõukogu elu, tuksu võimsa hooga,
too õnne rahvale, me tubli töö!
Me Liidu rahvaste ja riike seas
sa, Eesti, sammu esimeste kindlas reas!

3. Sa kõrgel leninlikku lippu kannad
ja julgelt kommunismi rada käid.
Partei me sammudele suuna annab
ja võidult võitudele viib ta meid.
Ta kindlal juhtimisel kasva sa
ja tugevaks ning kauniks saa, me kodumaa!

Vanemuise laul

Kui Kungla rahvas

K. A. Hermann

Rõõmsalt.

mf *)

1. Kui Kung-la rah-vas kuld-sel a'al kord'

is - tus ma-ha söö - ma, siis Va - ne-mui-ne

aeglustades

mu - rumaal läks kand-le - lu - gu löö - ma.

p **) *algtempos* *mf*

Läks a-ga met-sa män-gi-ma, läks a-ga laan-de

f ***)

lau-lu-ga, läks a-ga met-sa män-gi - ma,
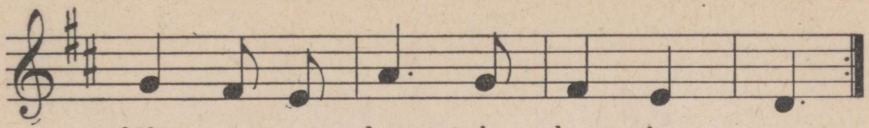
* mf — mezzo-forte — poolvaljult
** p — piano — vaikselt
*** f — forte — valjult

1. Kui Kungla rahvas kuldsel a'al
kord istus maha sööma,
siis Vanemuine murumaal
läks kandlelugu lööma.
:,: Läks aga metsa mängima,
läks aga laande lauluga. :,:

2. Sealt saivad lind ja lehepuu
ja loomad laululugu;
siis laulis mets ja meresuu
ja eesti rahva sugu.
:,: Läks aga metsa mängima,
läks aga laande lauluga. :,:

3. Siis kõlas kaunilt lauluviis
ja pärjad pandi pähe,
ja murueide tütreid siis
sai eesti rahvas näha.
:,: Läks aga metsa mängima,
läks aga laande lauluga. :,:

4. Ma mängin mättal, mäe peal
ja õhtu hilja õues,
ja Vanemuise kandle hääl
veel põksub minu põues.
:,: Läks aga metsa mängima,
läks aga laande lauluga. :,:

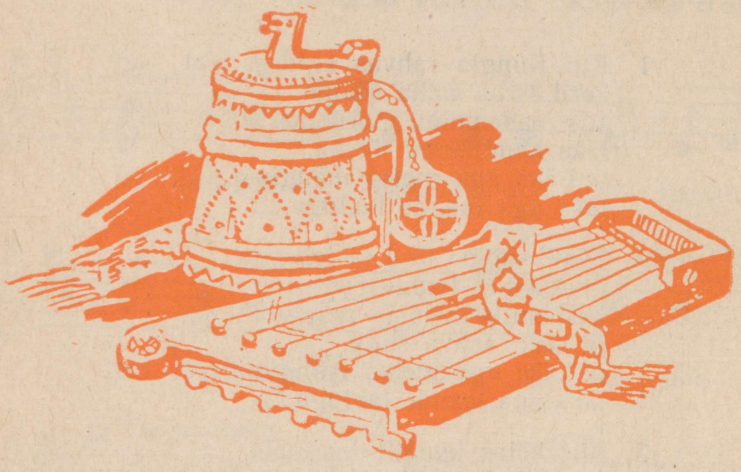

Kes õppusteele andub,
sel teadmised on palk...

Kooli laul

Bulgaaria laul
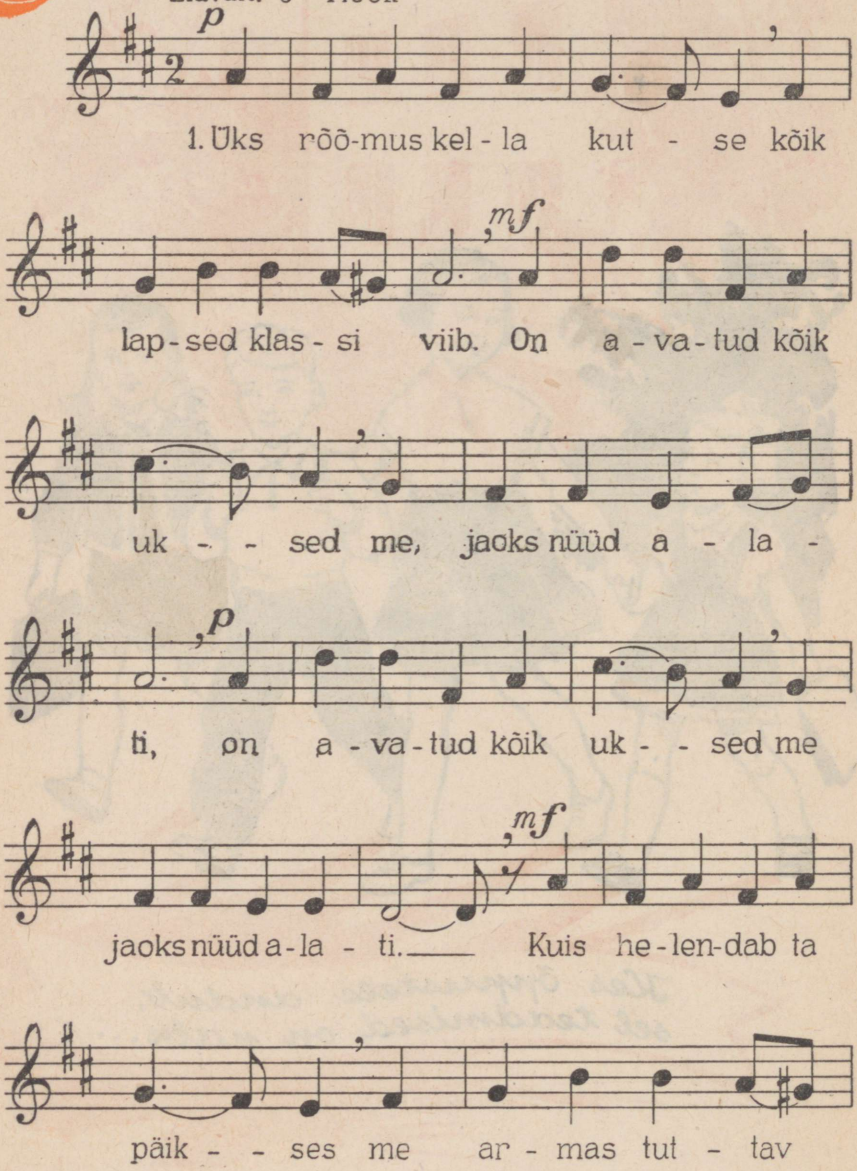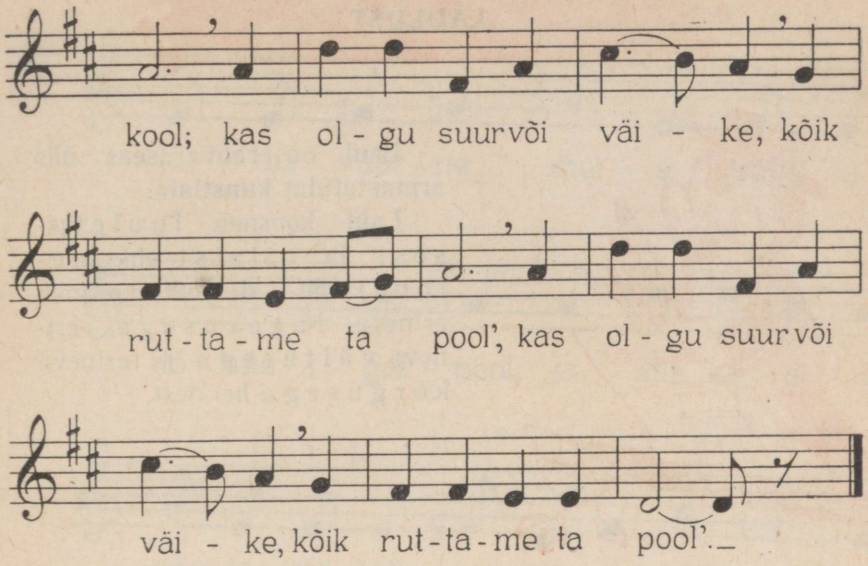
1. Üks rõõmus kella kutse
kõik lapsed klassi viib.
:,: On avatud kõik uksed
me jaoks nüüd alati. :,:
Kuis helendab ta päikses
me armas, tuttav kool;
:,: kas olgu suur või väike,
kõik ruttame ta pool'. :,:

2. Ja valitseb ses majas
üksmeel ja ühtne hool,
:,: sest laisku küll ei vaja
ei isamaa, ei kool. :,:
Me kodumaa, me armas,
kui ema meile ta;
:,: ma tahan olla varmas
ka teda teenima. :,:

3. Siin tõotuse annan
ma hoolsalt õppida
:,: ja ikka meeles kannan
ma oma isamaad. :,:
Kes õppustele andub,
sel' teadmised on palk;
:,: küll õnnelikult sammub
me rõõmus lastesalk. :,:

Laul on rahva seas üks armastatuim kunstiala.

Laul koosneb luuletusest ja viisist ehk meloodiast. Meloodia koosneb erineva tugevusega, erineva vältusega ja erineva kõrgusega helidest.

Pioneerisalk

O. Võssotskaja

D. Kabalevski

Rõõmsalt, elavalt

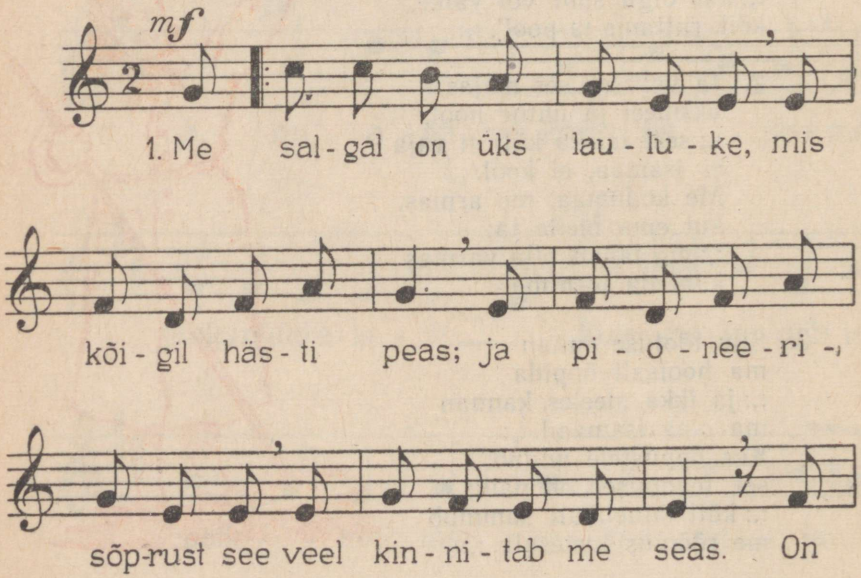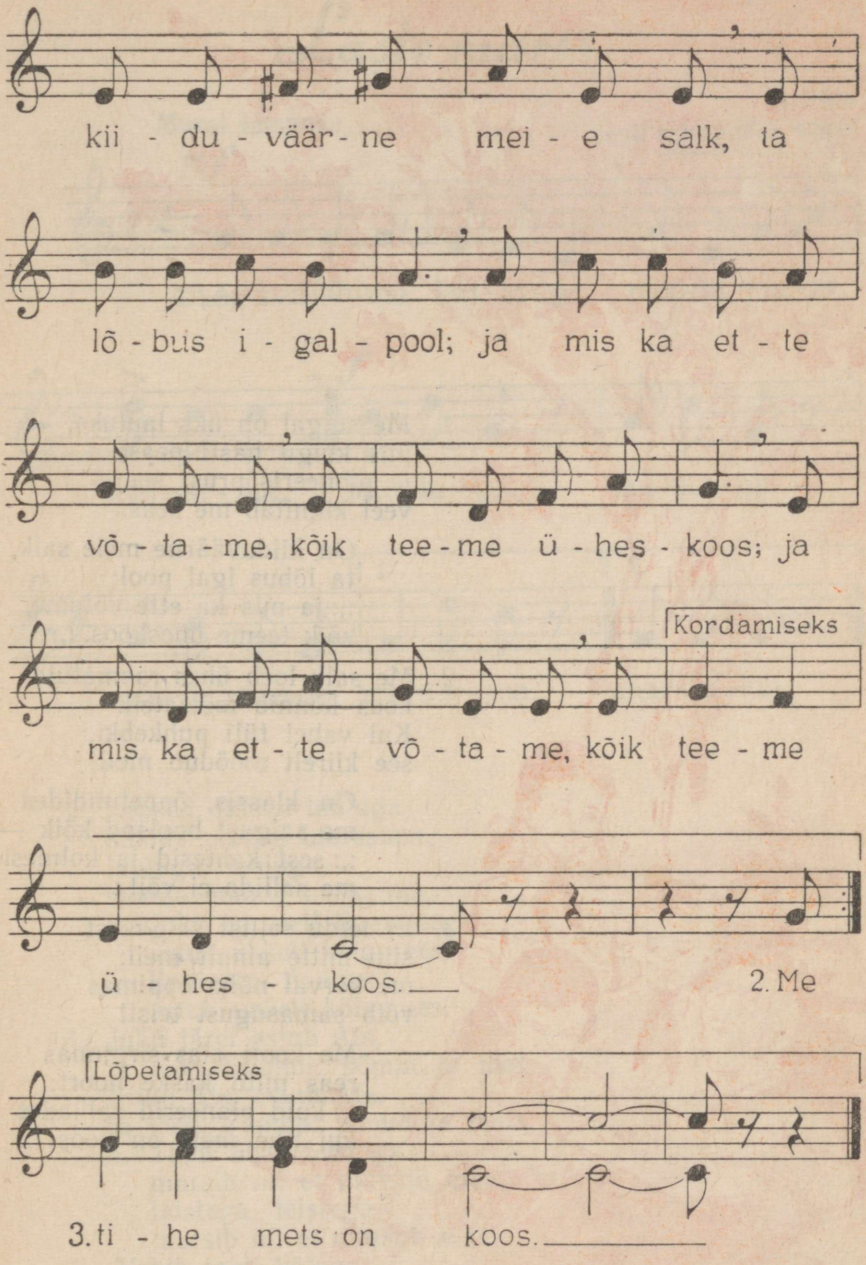

kii - du - väär - ne mei - e salk, ta
lõ - bus i - gal - pool; ja mis ka et - te
võ - ta - me, kõik tee - me ü - hes - koos; ja
Kordamiseks
mis ka et - te võ - ta - me, kõik tee - me
ü - hes - koos.
2. Me
Lõpetamiseks
3. ti - he mets on koos.

1. Me salgal on üks lauluke,
mis kõigil hästi peas;
ja pioneerisõprust see
veel kinnitab me seas.

On kiiduväärne meie salk,
ta lõbus igal pool;
:,: ja mis ka ette võtame,
kõik teeme üheskoos. :,:

2. Me salk loeb ühes raamatuid,
koos kõnnib metsateil.
Kui vahel tüli puhkebki,
see kiirelt möödub meil!

On klassis, õppetundides
me salgast hoolsad kõik —
:,: sest kahtesid ja kolmesid
me sallida ei või! :,:

3. Ei leidu sellist salgakest
siin mitte ainult meil:
me kõrval näha õppimas
võib samasugust teist!

Me kooli aias sirgumas
reas mitu kaske noort;
:,: kuid pioneerid salkades
kui tihe mets on koos. :,:

Laste marss

Marsi tempos.

R. Päts
Eesti rahvaviisi ainel
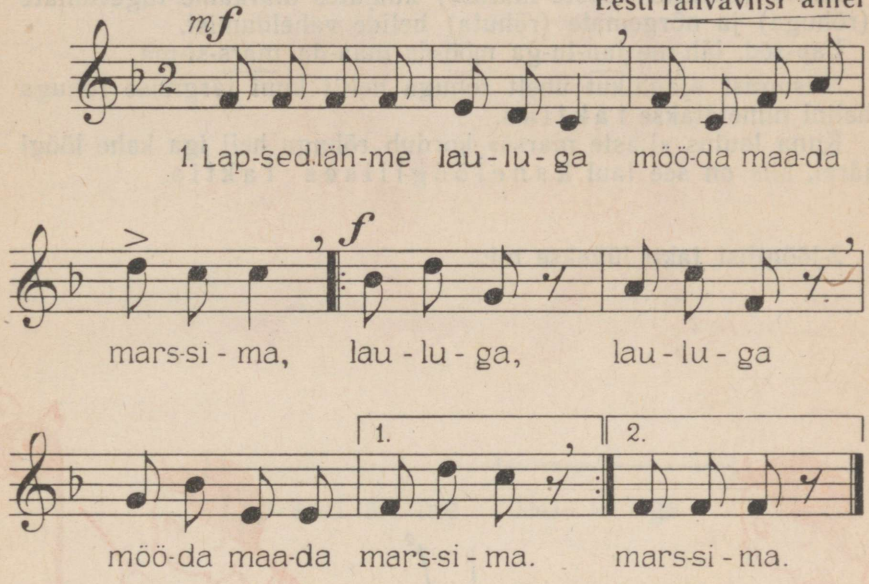
1. Lapsed, lähme lauluga
mööda maada marssima,
lauluga, lauluga,
mööda maada marssima.

2. Juku on meil lipumees,
astub uhkelt kõige ees,
lipumees, lipumees,
astub uhkelt kõige ees.

3. Juku järel astub Ats,
ta lööb trummi: põmm ja mats,
astub Ats, astub Ats,
ta lööb trummi: põmm ja mats.

4. Tõnu ühes teistega
marsib nii et mütsub maa,
teistega, teistega,
marsib nii et mütsub maa.

5. Vehib takti kätega,
laulab ikka: lal-lal-laa,
lal-lal-laa, lal-lal-laa,
laulab ikka: lal-lal-laa.

TAKT.

KAHELÖÖGILINE TAKT

Laulu (näiteks «Laste marss») kuulates märkame tugevamate (rõhuga) ja nõrgemate (rõhuta) helide vaheldumist.

Lap-sed, läh-me lau-lu-ga mõõ-da maa-da mars-si-ma.

Niisugust ajaühikut ühelt rõhuga helilt kuni järgmise rõhuga helini nimetatakse t a k t i k s.

Kuna laulus «Laste marss» kordub rõhuga heli iga kahe löögi järel, siis on see laul k a h e l ö ö g i l i s e s t a k t i s.

2-löögilist takti lüüakse nii:

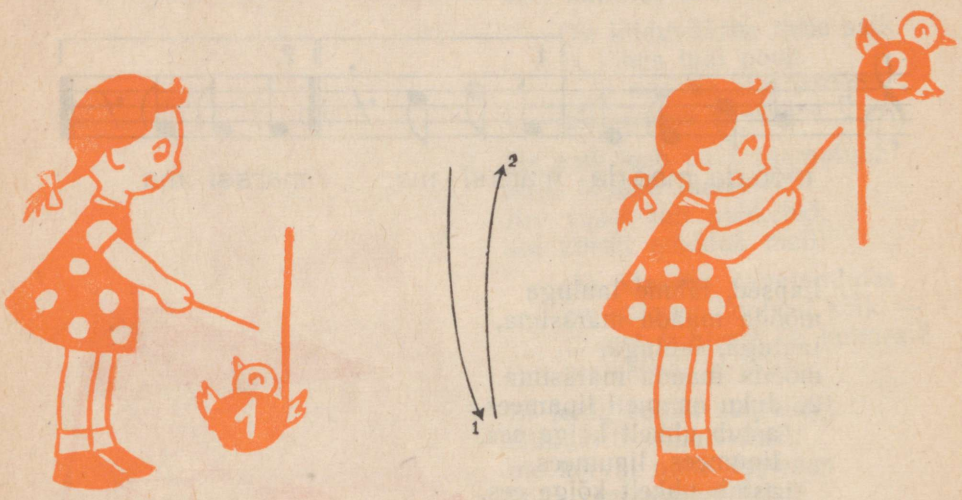

Noodis märgitakse 2-löögilise takti mõõt laulu algusse numbriga 2. (Vt. «Laste marss» lk. 21.)

Ülesanne:

Kuulata laulu «Laste marss» ja plaksutada iga rõhuga heli ajal. Kuulata veel kord ja kätega takti lüüa.

Taktid eraldatakse üksteisest taktijoonega, mis tõmmatakse noodijoonele iga rõhulise heli (silbi) ette.

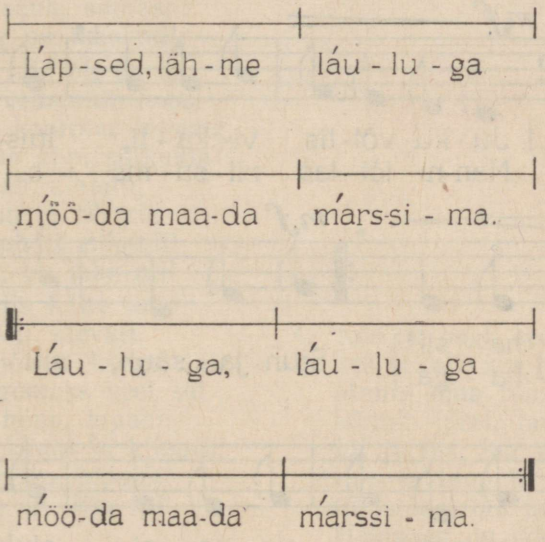

Viisi kordumine märgitakse kordamismärkidesse —

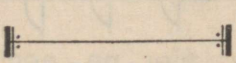

Heinaaeg on ikka nii

E. Enno

R. Päts
Eesti rahvaviisi j.

Rõõmsalt.
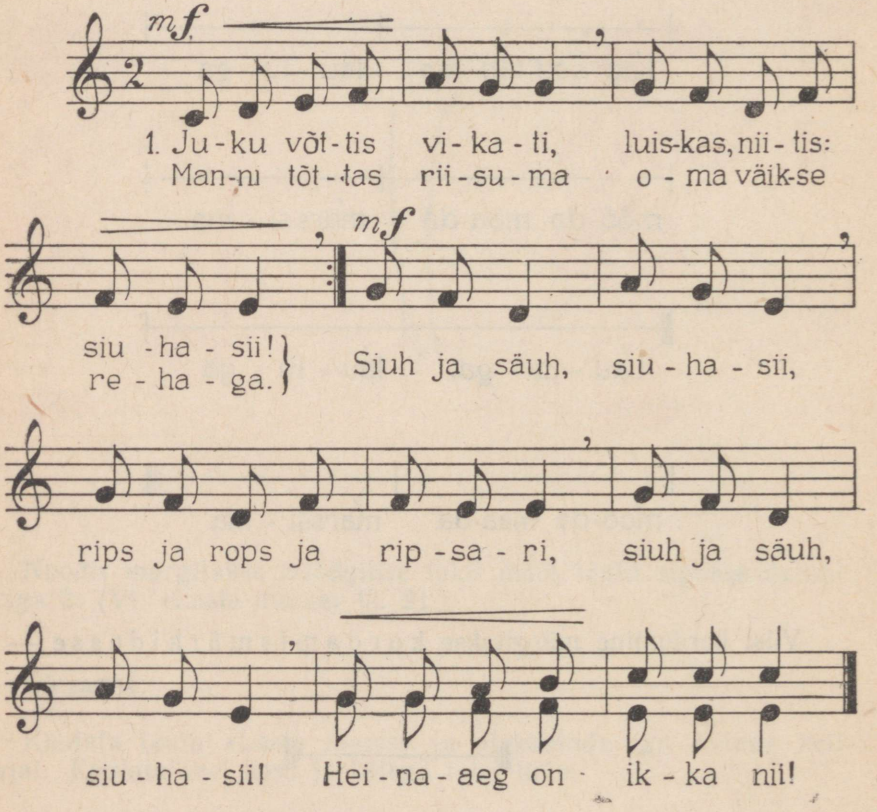
1. Juku võttis vikati,
luiskas, niitis: siuhasii!
Manni tõttas riisuma
oma väikse rehaga.
Siuh ja säuh, siuhasii,
rips ja rops ja ripsarii,
siuh ja säuh, siuhasii!
Heinaaeg on ikka nii!
2. Kui siis rohi oli koos,
järgnes vedamine hoos,
Ats läks koormat tegema,
Mats läks appi sõtkuma.
Nih ja nah, nihanii,
rih ja rah ja riharii,
nih ja nah ja nihanii!
Heinaaeg on ikka nii!
3. Juku tõstis kätte alt,
vastu võeti ülevalt.
Koorem tõusis kõrge, lai;
ikka kõrgemaks veel sai.
Hipp ja hõpp, hipahii,
klipp ja klopp ja klipatii,
hipp ja hõpp, hipahii!
Heinaaeg on ikka nii!

4. Kes on peal, see sõitu saab,
kes on all, see hobust a'ab.
Manni oma rehaga
kõnnib järel, laulab laa!
Lii ja laa, laa ja lii,
tipp ja tapp ja tipatii,
lii ja laa, laa ja lii!
Heinaaeg on ikka nii!
5. Ja nii koju liigub voor,
saatjaks ümber linnukoor,
mõtleb ühes minna konn,
sest et lugu lõbus on.
Lii ja laa, laa ja lii,
siuh ja säuh ja siuhasii,
lii ja laa, laa ja lii!
Heinaaeg on ikka nii.

Uhti, uhti, uhkesti

A. Piirikivi

Eesti rahvaviis

Elavalt.

mf

1. Uh-ti, uh-ti, uh-kes-ti viiskläks Tar-tust

Vil-jan-di, kaa-sas põis ja õ-le-kõrs,

õ-le-kõrs kui sää-se-õrs. *f* Ei saa ü-le

E-ma-jõest, hü-va nõu nüüd kal-lis tõest!

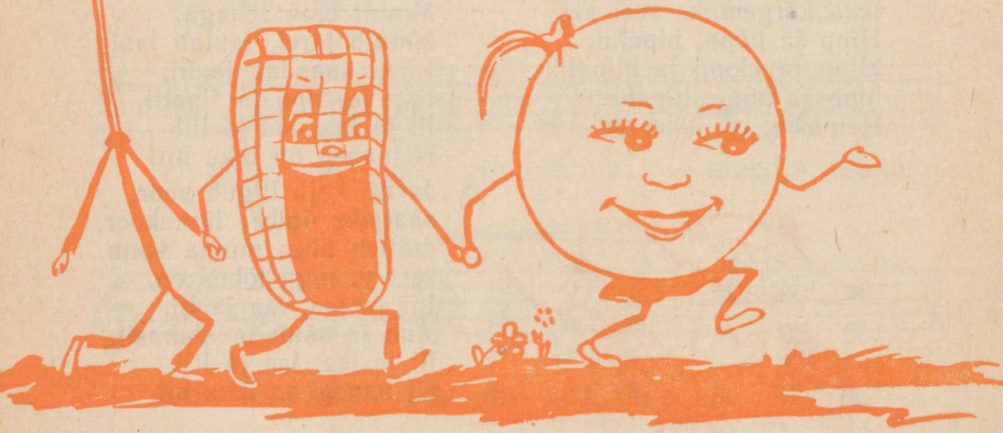

1. Uhti, uhti, uhkesti
viisk läks Tartust Viljandi,
kaasas põis ja õlekõrs,
õlekõrs kui sääseõrs.
:,: Ei saa üle Emajõest,
hüva nõu nüüd kallist tõest! :,:

2. Viisk siis ütles targasti
oma seltsilistele:
«Otsas häda, otsas vaev,
põis ju meil kui loodud laev!
:,: Kõrs on mastiks kõlbulik,
mina olen laevnik!» :,:

3. Põis aga vastas põrinal,
väga kõlav kõri tal:
«Viisu nõu on imelik,
laev ju olgu laberik!
:,: Vaatke kui ma veeren vees,
kohe oletegi sees.» :,:

4. Kõrs siis heitis pikali,
sillakene valmiski.
Viisk nüüd hüüdis: «Sild on hea!
mina sammun üle pea.»
:,: Astus sammu, astus kaks,
sillakene katki praks! :,:

5. Põnnadi, põnnadi hüppas põis,
naeris mis ta naerda võis.
«Vaata kuidas rumalad
uppusid nüüd mõlemad.»
:,: Tõmbas enda õhku täis
ja karplauhti lõhki käis! :,:
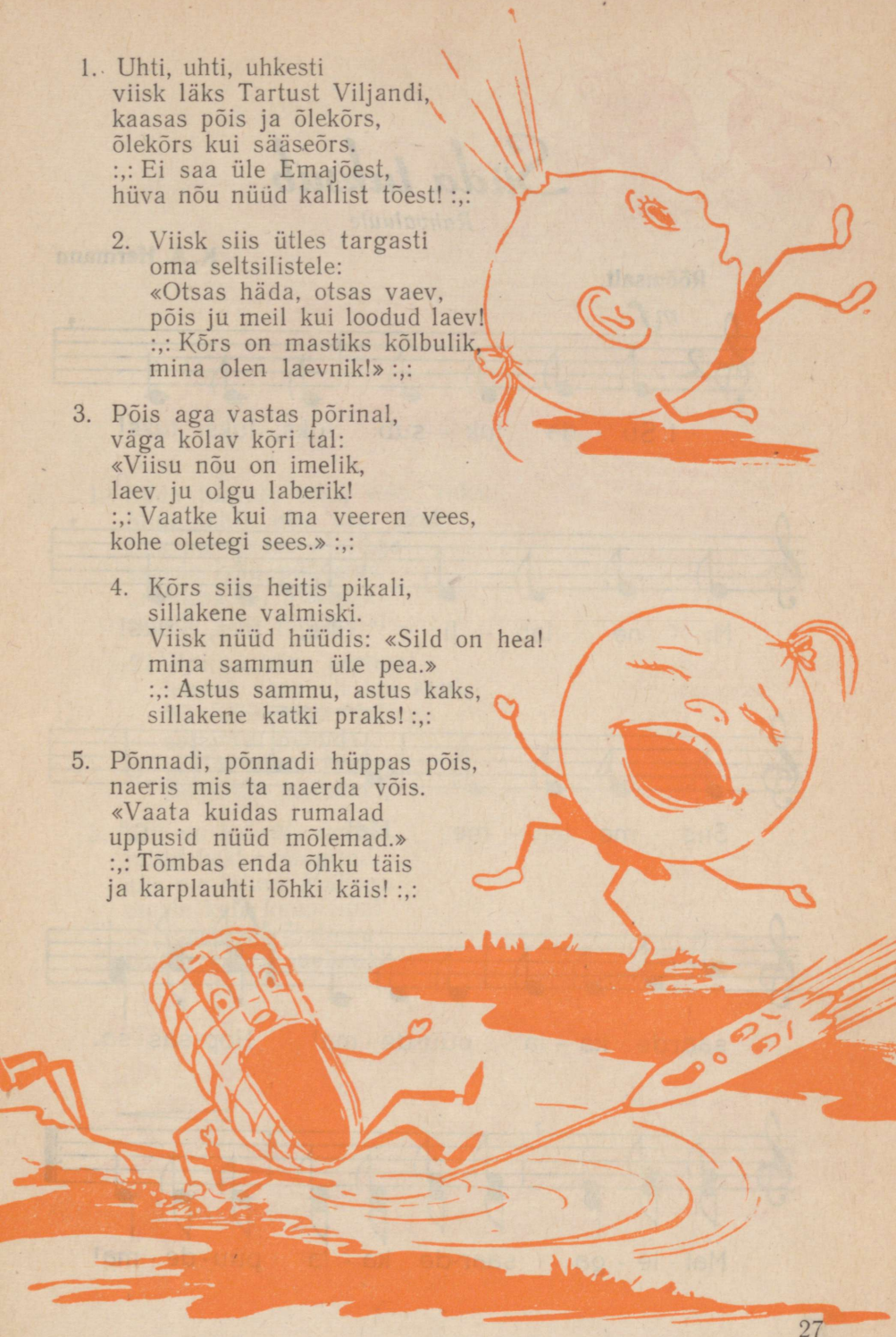
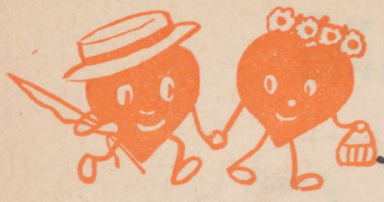

Süda tuksub

Rahvaluule

K. A. Hermann

Rõõmsalt.

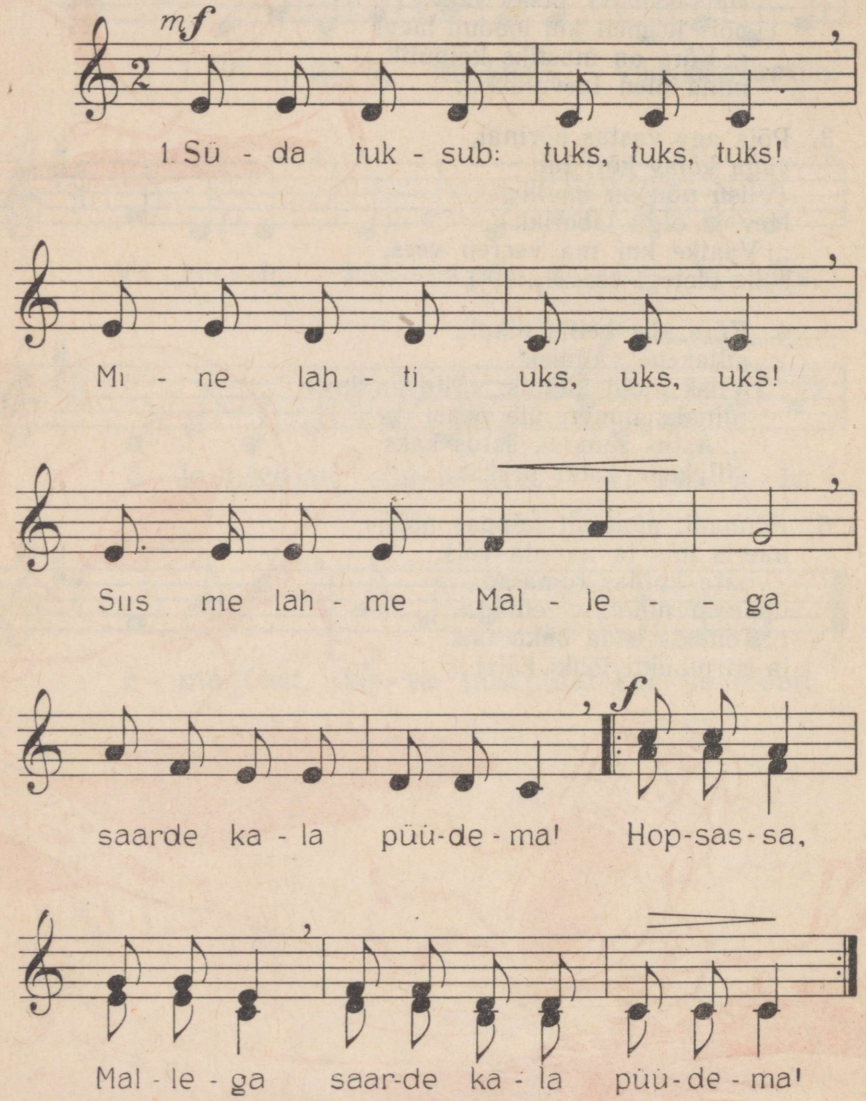

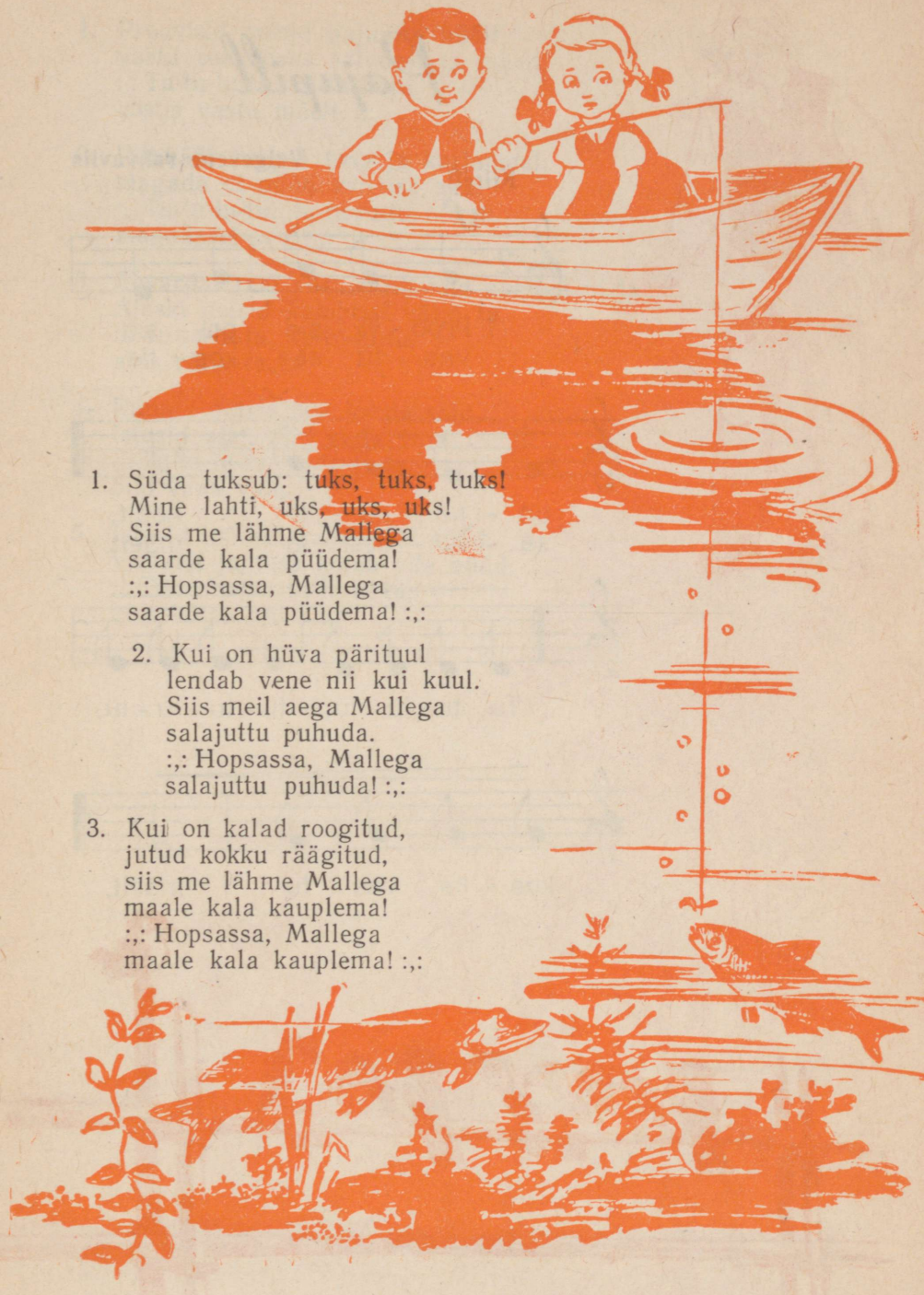

1. Süda tuksub: tuks, tuks, tuks!
Mine lahti, uks, uks, uks!
Siis me lähme Mallega
saarde kala püüdema!
:,: Hopsassa, Mallega
saarde kala püüdema! :,:

2. Kui on hüva pärituul
lendab vene nii kui kuul.
Siis meil aega Mallega
salajuttu puhuda.
:,: Hopsassa, Mallega
salajuttu puhuda! :,:

3. Kui on kalad roogitud,
jutud kokku räägitud,
siis me lähme Mallega
maale kala kauplema!
:,: Hopsassa, Mallega
maale kala kauplema! :,:

Pajupill

Valgevene rahvaviis

Kiirelt.

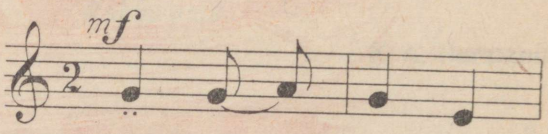

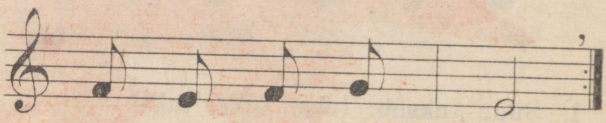

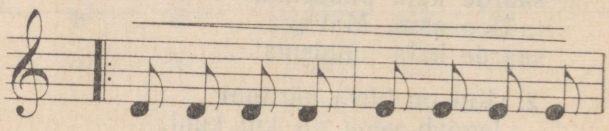

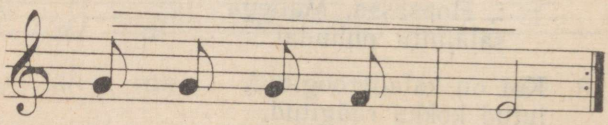

1. Proovisid poisid pajupilli häält,
vastu see kostis saludest ja mäelt.
:,: Tu-tu-lu-tu, tu-tu-lu-tu,
kostis vastu mäelt. :,:

2. Pillihääl kaigub toas ja karjamaal,
magada ei nüüd vanaisa saa.
:,: Tu-tu-lu-tu, tu-tu-lu-tu,
magada ei saa. :,:

3. Ähvardas taat siis: «Küll teid nuhtlen ma!»
Ajaski poisid kambrist välja ta.
:,: Tu-tu-lu-tu, tu-tu-lu-tu,
ajas välja ta. :,:

4. Rutuga poisid õue joosta said,
istusid aial, olid kaua vait.
:,: Tu-tu-lu-tu, tu-tu-lu-tu,
olid kaua vait. :,:

5. Istusid mõttes, kahetsesid süüd.
Vaikselt ja tasa kõlab vile nüüd.
:,: Tu-tu-lu-tu, tu-tu-lu-tu,
tasa kõlab nüüd. :,:

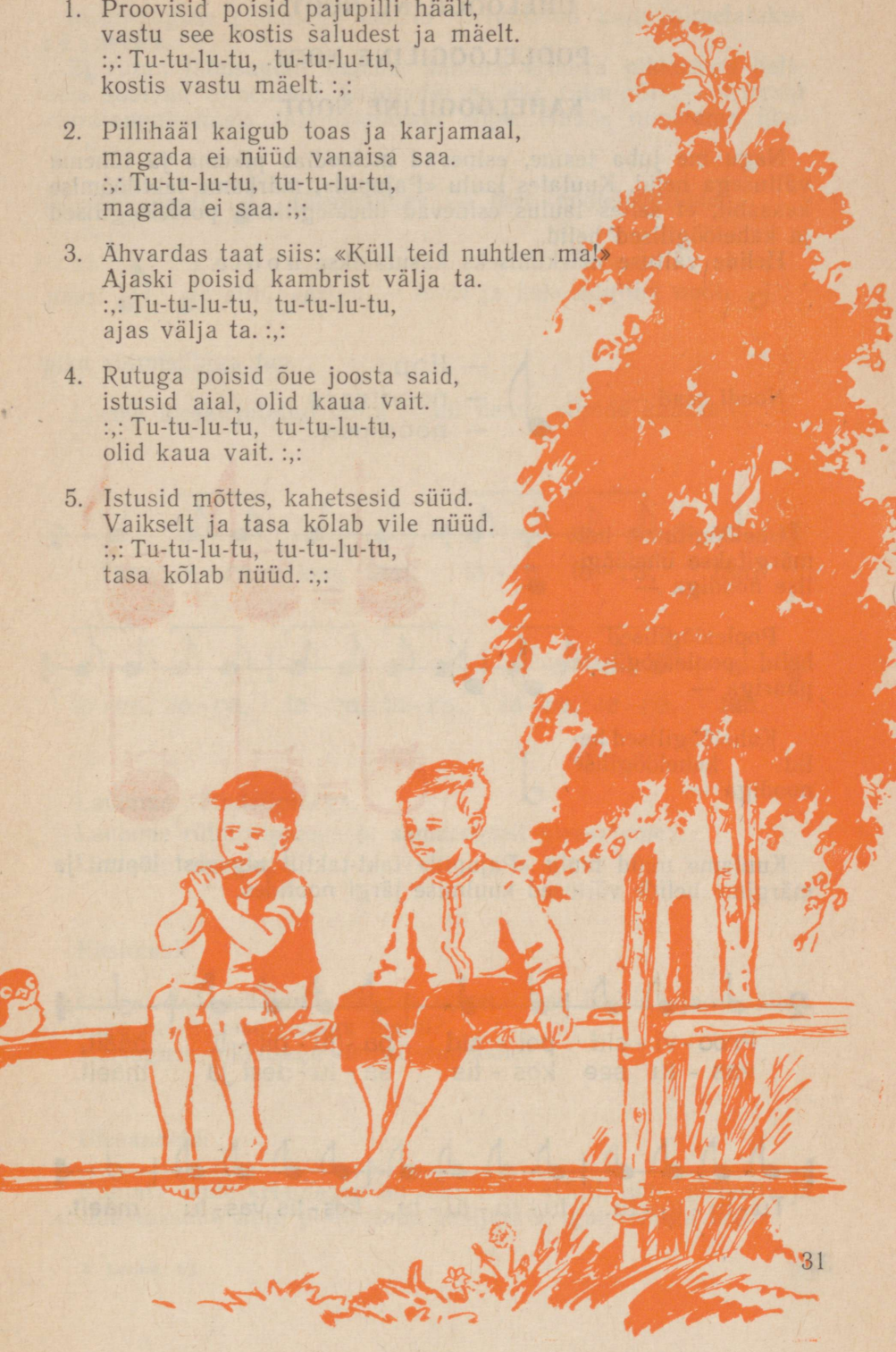

ÜHELÖÖGILINE NOOT.

POOLELÖÖGILINE NOOT.

KAHELÖÖGILINE NOOT.

Nagu me juba teame, esinevad meloodias pikema ja lühema vältusega helid. Kuulates laulu «Pajupill», märkame taktilöömise kaasabil, et selles laulus esinevad ühelöögilised, poolelöögilised ja kahelöögilised helid.

Helide vältuse märkimiseks kasutatakse n o o t e.

Noodi osad — — lipp
— noodivars
— noodipea

Ühelöögiline heli märgitakse ühelöögilise noodiga —

Poolelöögilised helid poolelöögiliste paariga —

Kahelöögilised helid kahelöögilise noodiga —

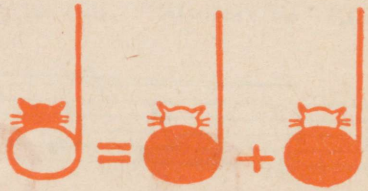

Kuulame nüüd laulu «Pajupill» takt-taktilt algusest lõpuni ja märgime helide vältused kuulmise järgi nootides.

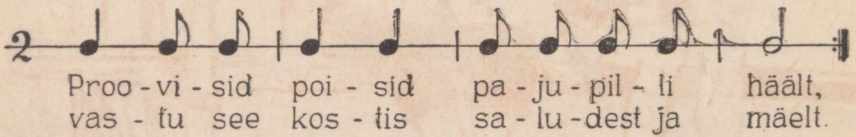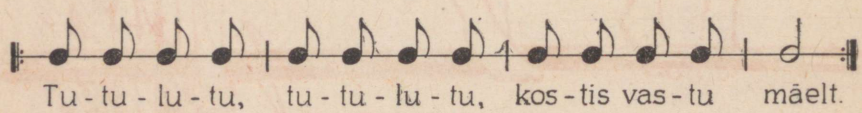

Mitmesuguse pikkusega helisid korraldatud kujul nimetatakse r ü t m i k s.

Et rütmi ladusamalt lugeda, anname erineva pikkusega helidele sobivad nimetused, kasutades selleks rütmipilli — trummi «taratammitamist» järeleaimavaid silpe. Niisiis nimetame ühe-

löögilist nooti rütmisilbiga — *tam*, poolelöögiliste

paari silbipaariga — *ta-ra* ja kahelöögilist nooti

pika rütmisilbiga *taa*.

Loeme üleskirjutatud laulu rütmi nende silpide kaasabil.
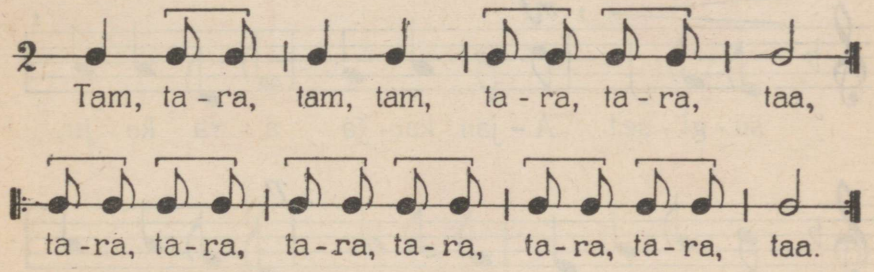
Laulame rütmisilpidega.
Laulame rütmisilpidega ja samaaegselt plaksutame.
Laulame sõnadega.

Küsimusi:

Millest koosneb laul? Kuidas nimetatakse laulus ajaosa ühelt rõhuga helilt teise rõhuga helini?
Missuguse pikkusega helisid tunneme?

Ülesandeid:

Kuulata laule «Heinaaeg on ikka nii», «Uhti, uhti, uhkesti» ja «Süda tuksub» ning plaksutada sealjuures igal rõhuga helil.

Kus mu väike linnukene

E. Enno

Nukralt

R. Päts
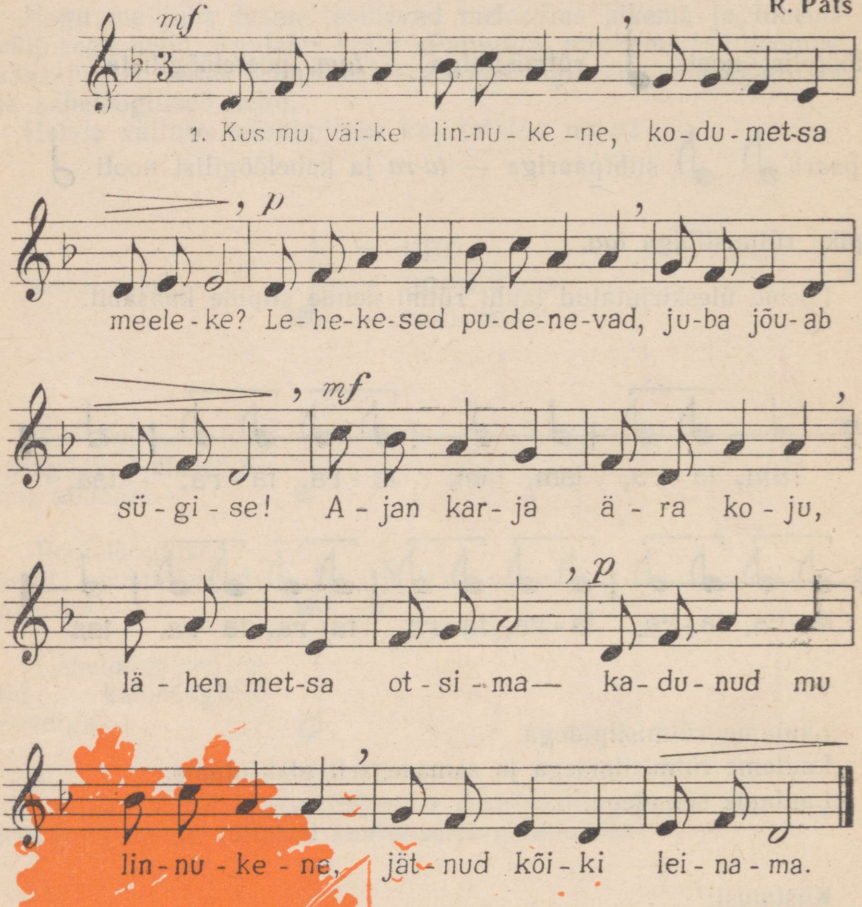
2. Nüüd, mu väike laulukene,
kõla kurvalt kaugele —
võta muinasjutu tiivad,
tõuse pilvi ülesse —
tõuse, lenda lõunamaale
üle mitme mere, maa,
too mu linnukene jälle
kodumetsa hõiskama.

KOLMELÖÖGILINE TAKT

Laulu «Kus mu väike linnukene» kuulates märkame rõhuga helide kordumist iga k o l m e taktilöögi järel.

See laul on 3-l ö ö g i l i s e s t a k t i s:

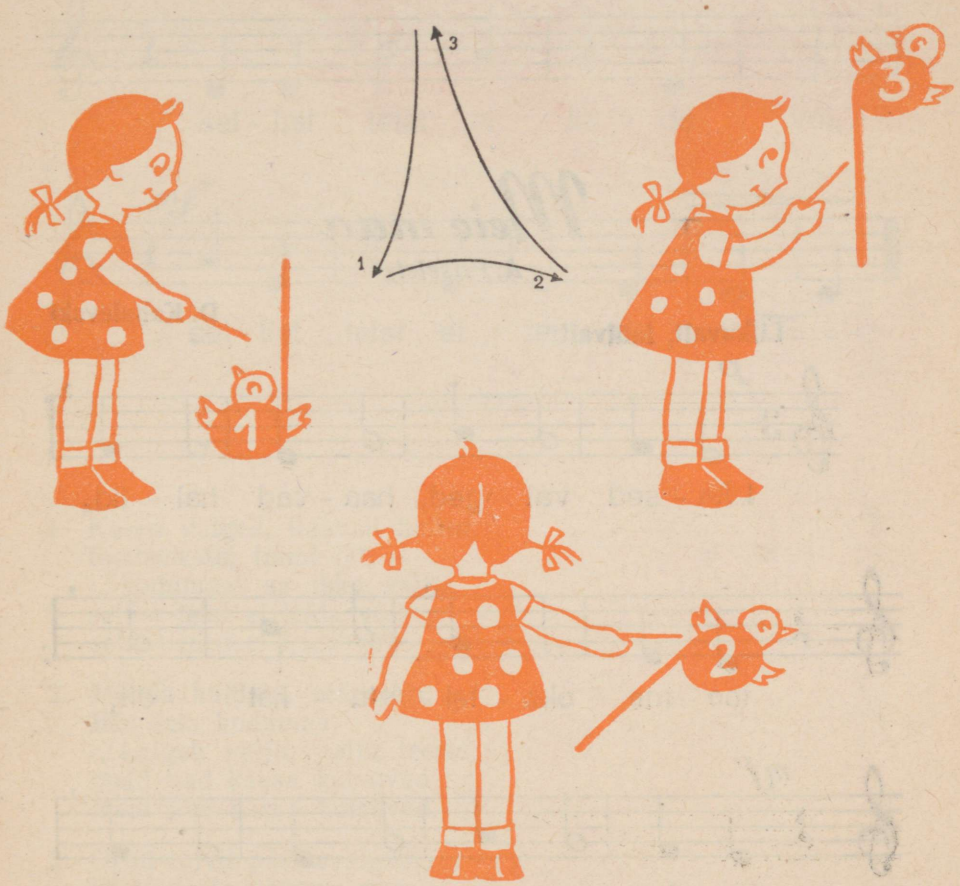

Ülesanne:

Kuulata laulu «Kus mu väike linnukene» ja plaksutada iga rõhuga heli ajal.

Kuulata veelkord ja kätega takti lüüa.

Laulu 1. salm noodivihikusse kirjutada ja laulu tähelepanelikult kuulates üles märkida laulu t a k t i d.

Meie maa

A. Prišelets

D. Kabalevski

Liikuvalt, laulvalt
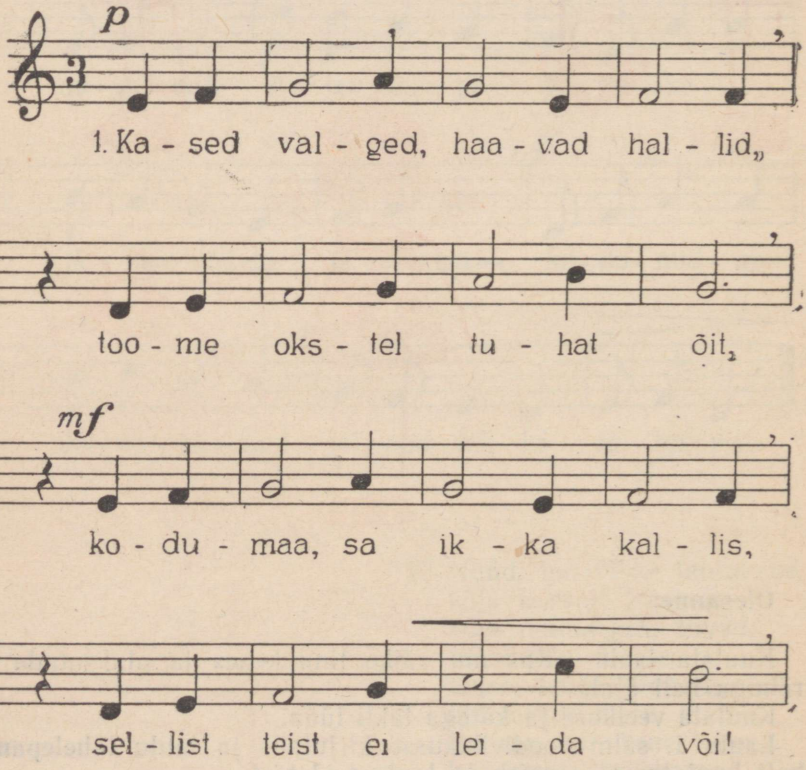
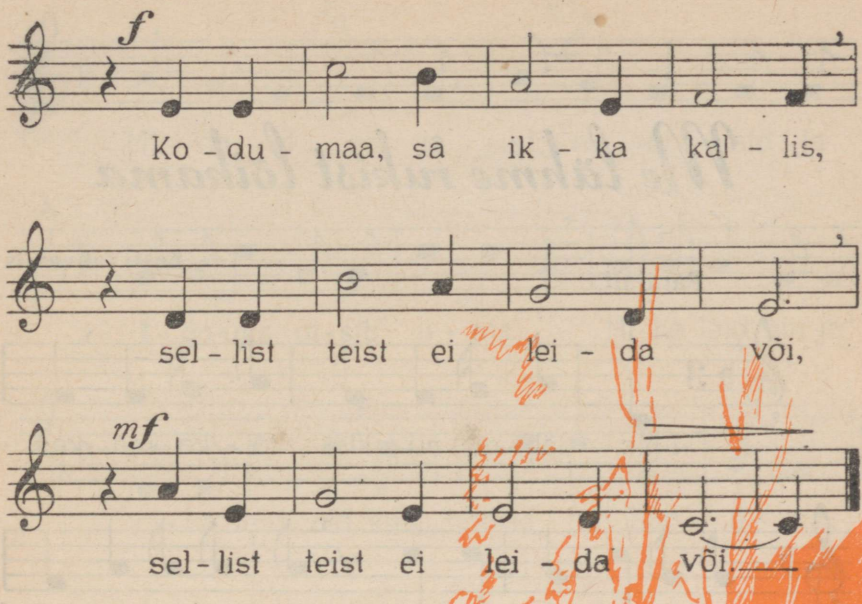

1. Kased valged, haavad hallid,
toomeokstel tuhat õit, —
:,: kodumaa, sa ikka kallis,
sellist teist ei leida võ! :,:
sellist teist ei leida võ.

2. Mööda kaldaid, mäeveeri,
läbi laia kodumaa,
:,: kulgeb palju, palju teesid,
meid nad kaasa kutsuvad, :,:
meid nad kaasa kutsuvad.

3. Orud tulvil päiksevalgust,
kõlab laste rõõmus naer,
:,: kõikjal kodumaa nii kallis
puhkend õitsele kui aed, :,:
puhkend õitsele kui aed.

4. Kuldne põli on meil, lastel,
päevast päeva kaunim ta;
:,: Helge õnnetähe paistel
hea on elu meie maal, :,:
hea on elu meie maal.

Me lähme rukist lõikama

Parajalt.

Eesti rahvaviis

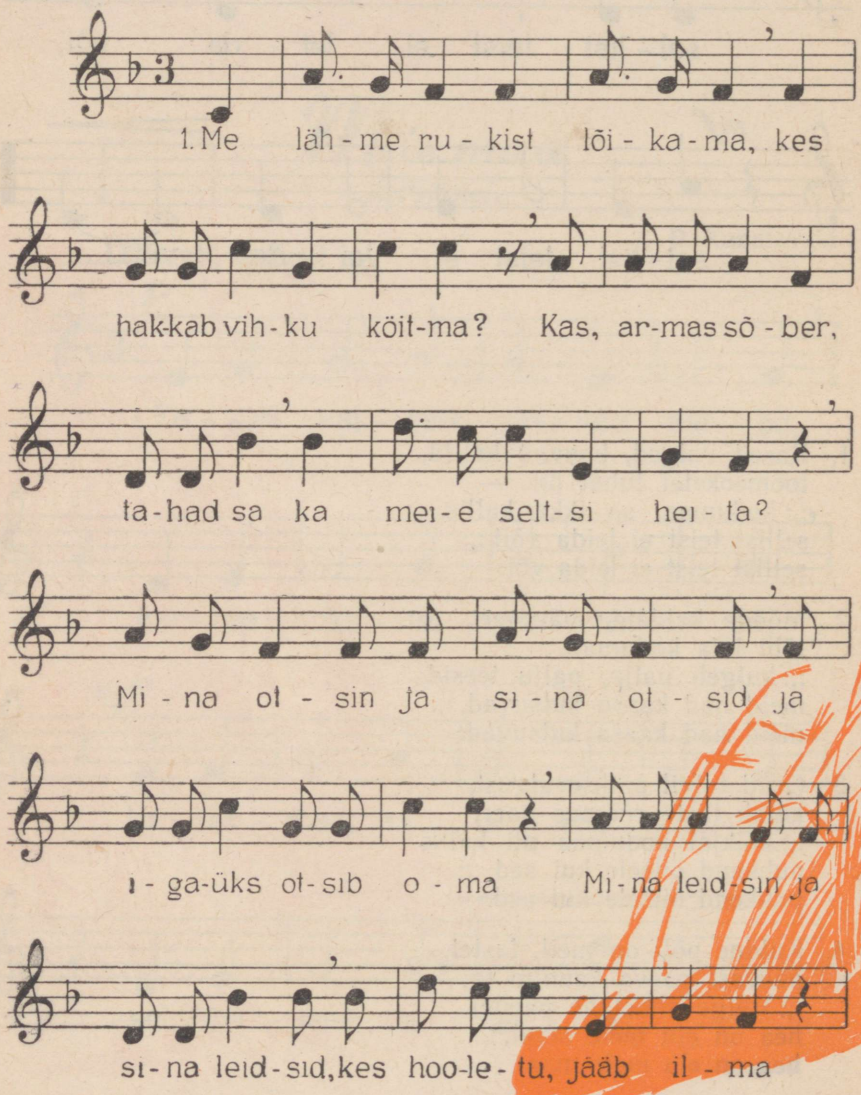

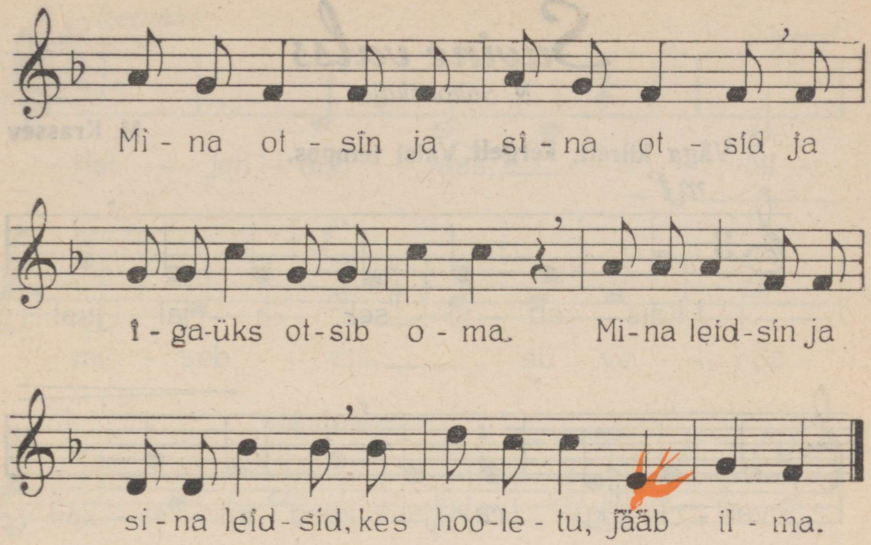

1. Me lähme rukist lõikama,
kes hakkab vihku köitma?
Kas, armas sõber, tahad sa
ka meie seltsi heita?

:,: Mina otsin ja sina otsid
ja igaüks otsib oma.
Mina leidsin ja sina leidsid,
kes hooletu, jääb ilma. :,:

2. Me lähme lina kitkuma,
kes hakkab linu köitma?
Kas, armas sõber, tahad sa . . .

3. Me lähme heina tegema,
kes hakkab loogu võtma?
Kas, armas sõber, tahad sa . . .

4. Me lähme lilli noppima,
kes hakkab pärga köitma?
Kas, armas sõber, tahad sa . . .

Suvine valss

N. Sakonskaja

M. Krassev

Väga kiirelt, kergelt. Valsi tempos.

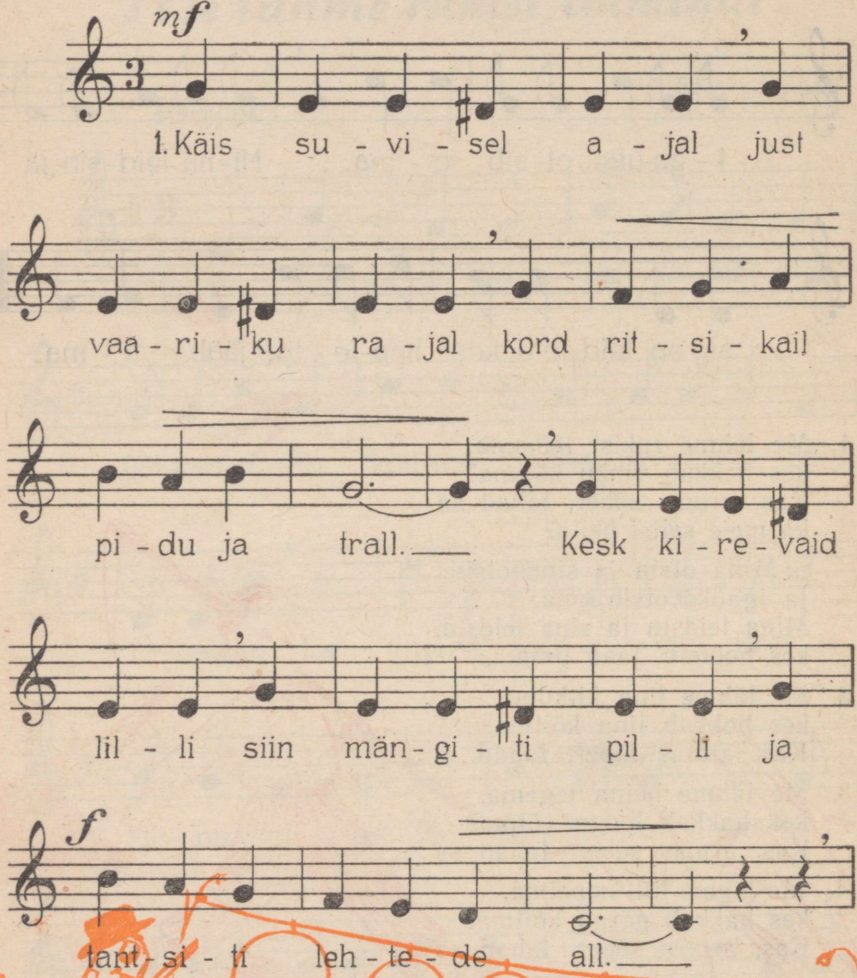

p *Refrään*

Hal - jen - dab laas, õil -

mf

mit - seb aas, su - ve - - rõõ -

Aeglasemalt *p* *mf*

mu - des taas kõik - jal maa! Lal,

Endises tempos *f*

lal - lal - lal, la, lal, lal - lal - lal, la, lal,

lal - lal - lal, lal - lal - lal, laa!

1. Käis suvisel ajal
just vaariku rajal
kord ritsikail pidu ja trall.
Kesk kirevaid lilli
siin mängiti pilli
ja tantsiti lehtede all.

Refrään:

Haljendab laas,
õilmitseb aas,
suverõõmudes taas
kõikjal maa!
Lal-lal-lal-lal-la,
lal-lal-la-lal-la,
lal-lal-lal-lal,
lal-lal-lal-laa!

2. Näe, jaaniuss tuli,
tal laternas tuli
ja pidusaal särama lõi.
Siin sääseke tiirles
ja mardikas keerles,
kõik murule keksima tõi.

Refrään.

3. End liblikas silus,
tal kleit on nii ilus,
oi, palju ta tantsimas käis!
Kuid kahjuks see piiga
end väsitas liiga,
ja uimaselt istuma jäi.

Refrään.

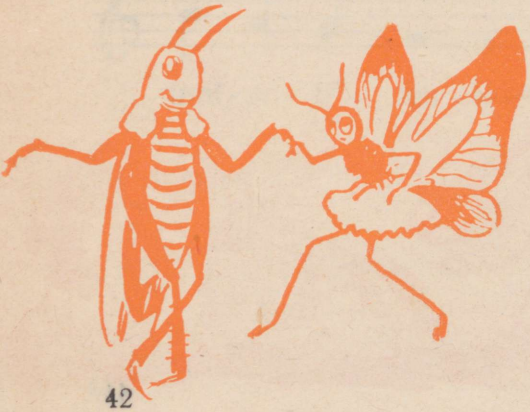

4. Kuu pilvede süles
on kerkinud üles,
maad kõrgusest silmitseb ta.
Jah, pidule sinna
ka kuu tahaks minna,
kuid taevast ei lahkuda saa!

Refrään.

5. Nii rännates taevas
kuud igavus vaevas,
sest sõbrad siin puudusid tal.
Ent ritsika majas
ja vaarikus kajas
veel kaua suur pidu ja trall.

Refrään.

KOLMELÖÖGILINE NOOT.

Kuulates laulu «Piibeleht» märkame, et teise lause viimane silp «vill» kestab kolm lööki. Kolmelöögiline heli märgitakse kolmelöögilise noodiga, milleks on kahelöögiline noot punktiga. Rütmisilbina kasutame siin pikka silpi — *taaa.*

Selle laulu algosa rütm on noodistatult niisugune:

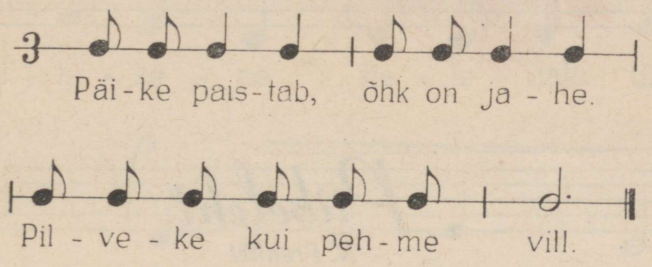

Tuleb meeles pidada, et punkt noodipea kõrval pikendab nooti, lisades talle p o o l ta endisest pikkusest.

Kolmelöögiline noot — 𝅗𝅥. = 𝅗𝅥 + ♩

2l. + 1l.

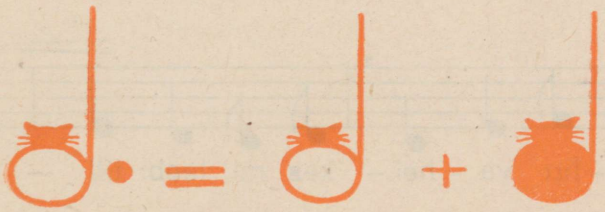

Ülesanne.

Loe laulu «Piibeleht» noodiraamatust rütmisilpidega.

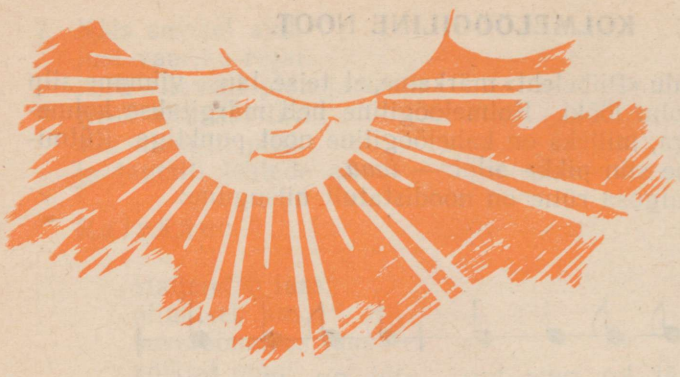

Piibeleht

N. Frenkel

M. Krassev

Rahulikult.

p

Päi - ke pais - tab, õhk on la - he,

Pil - ve - ke kui peh-me vill. Põõ-sa var - jus,

ro - hu va - hel — kes nii teeb: till — till?

mf

See on pii - be - le - he - ke - ne,
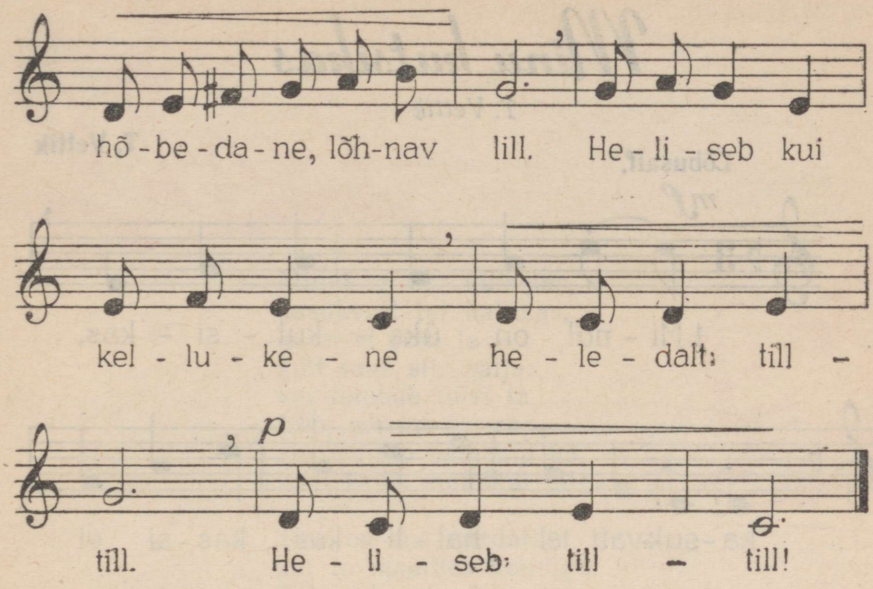
Päike paistab, õhk on lahe,
pilveke kui pehme vill.
Põõsa varjus, rohu vahel —
kes nii teeb: till-till?
See on piibelehekene,
hõbedane, lõhnav lill.
Heliseb kui kellukene
heledalt: till-till;
heliseb: till-till.

Minu kutsikas

T. Vettik

T. Vettik

Lõbusalt.
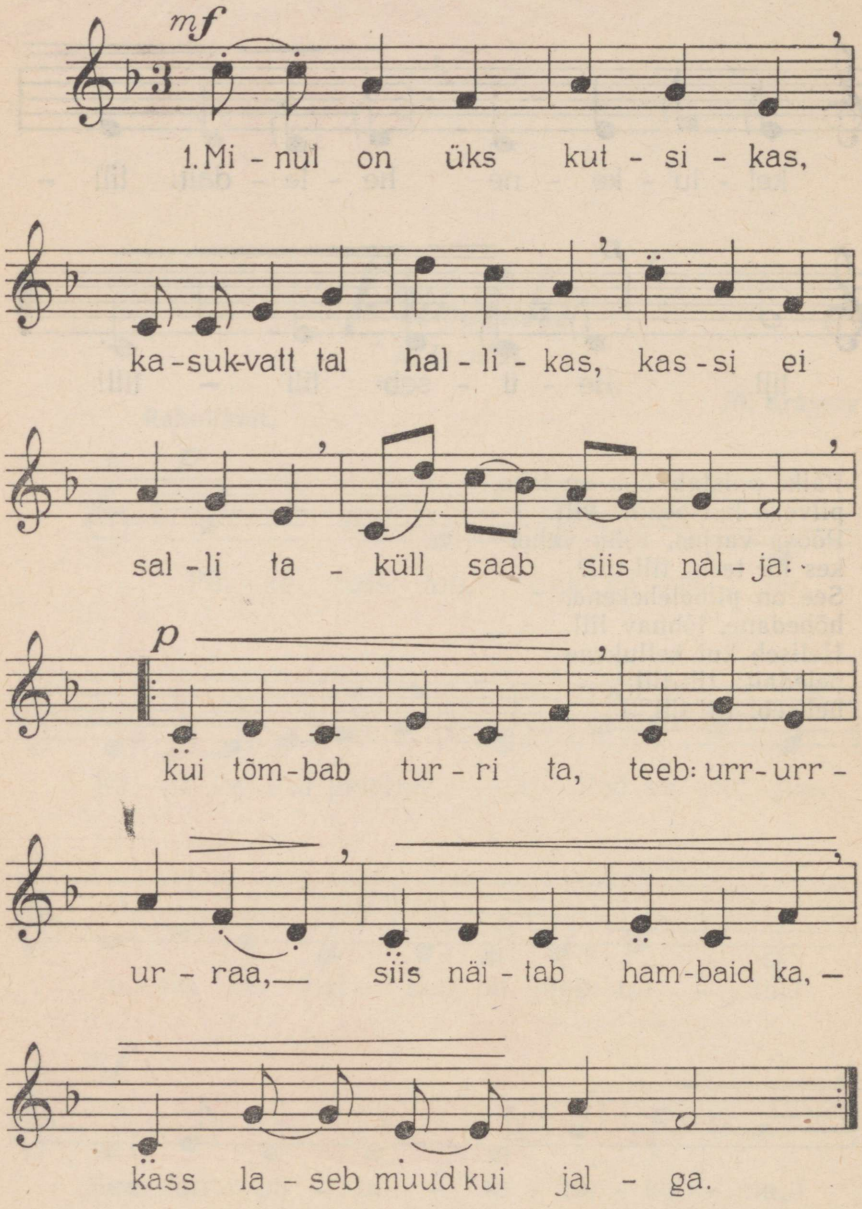
1. Minul on üks kutsikas,
kasukvatt tal hallikas,
kassi ei salli ta —
küll saab siis nalja:
kui tõmbab turri ta,
teeb: urr-urr-urr-raa, —
siis näitab hambaid ka, —
kass laseb muudkui jalga.

2. Tore on siis vaadata
kui ta maadleb kondiga.
Tahan konti võtta ma —
küll saab siis nalja:
end tõmbab turri ta,
teeb: urr-urr-urraa,
siis näitab hambaid ka, —
mina lasen muudkui jalga.

3. Nüüd lähme hullama,
hoovi peale trallama.
Oi, küll siis kilkab ta!
Küll saab siin nalja:
minu sülle kargab ta,
mind limpsab keelega.
Sina väike koera-narmas
oled mulle armas.

Ülesanne:

Kuulata laulu «Meie maa», «Me lähme rukist lõikama» ja «Suvine valss» ning plaksutada sealjuures igal rõhuga helil.

Küsimusi:

Kuidas märgitakse kolme löögi pikkust heli?
Kuidas nimetatakse kolmelöögilist nooti rütmisilbiga?
Mis tähendus on punktil noodipea kõrval?

HELI KÕRGUSE MÄRKIMINE

Nagu juba eespool nimetasime, koosneb meloodia erineva kõrgusega helidest. Heli kõrgus märgitakse nootide abil noodijoonestikule. Noodijoonestik koosneb viiest joonest.

Noodid märgitakse nii joontele
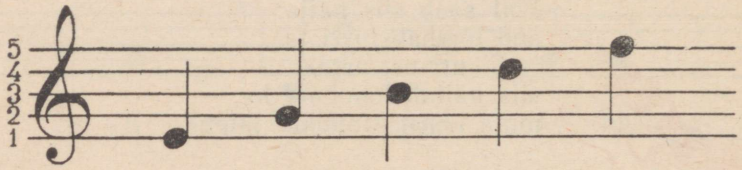
kui ka vahedesse.
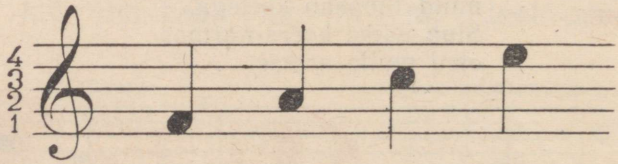
Peale selle kasutatakse nootide märkimiseks veel abijooni.

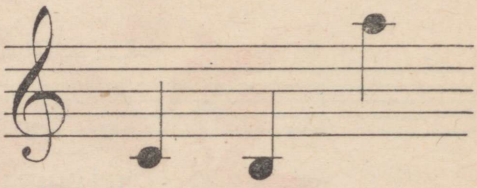

Iga noot omab noodijoonestikul kindla koha. Noodijoonestiku algusesse märgitakse noodivõti.

DO
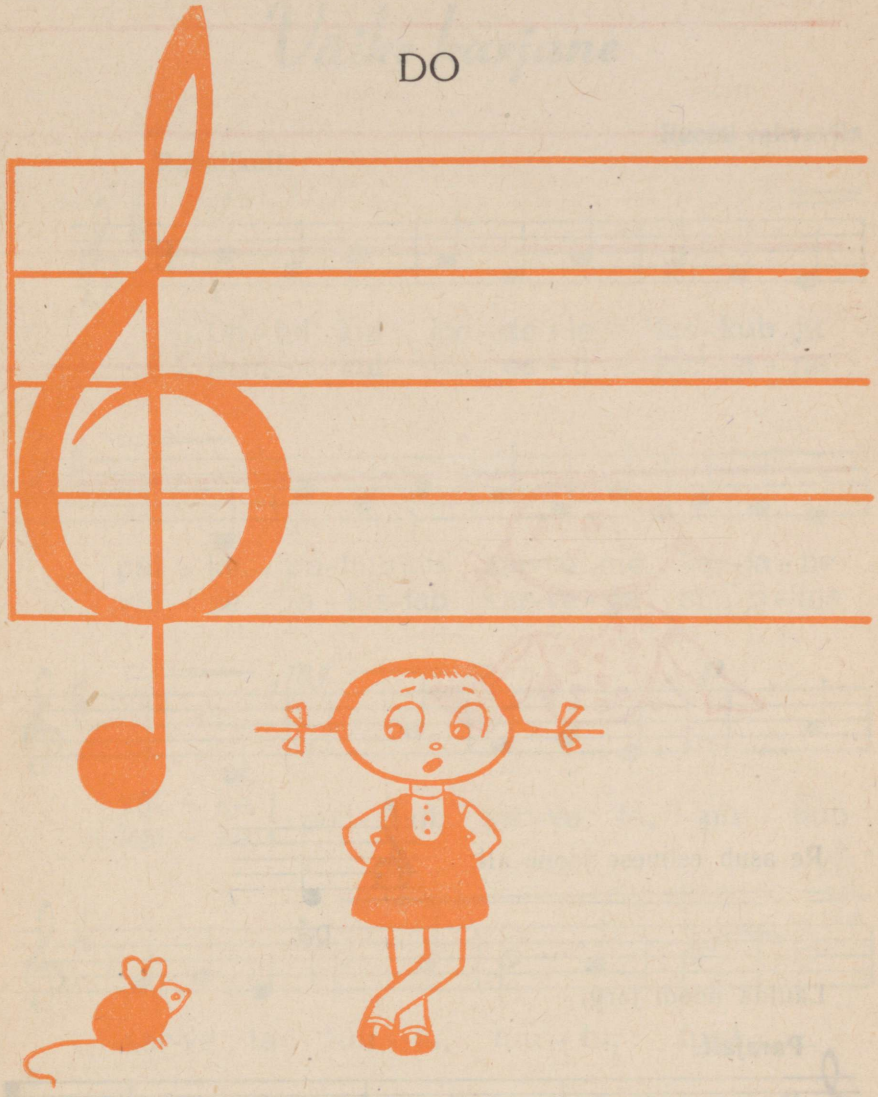
Do asub abijoonel:
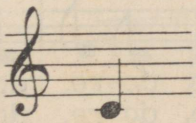
Do

RE

Re asub esimese joone all:
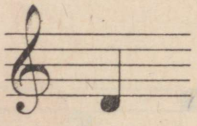
Re

Laulda noodi järgi

Parajalt.

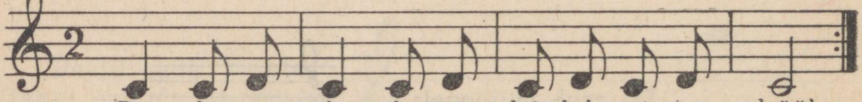

Do, do-re, do, do-re kõ-lab pois-te hääl,
do, do-re, do, do-re ka-jab vas-tu mäel,
do, do-re, do, do-re, do-re, do-re do,
do, do-re, do, do-re oh-oh, oh-oh, hoo!

Väike karjane

Rootsi rahvaviis

Rahulikult.
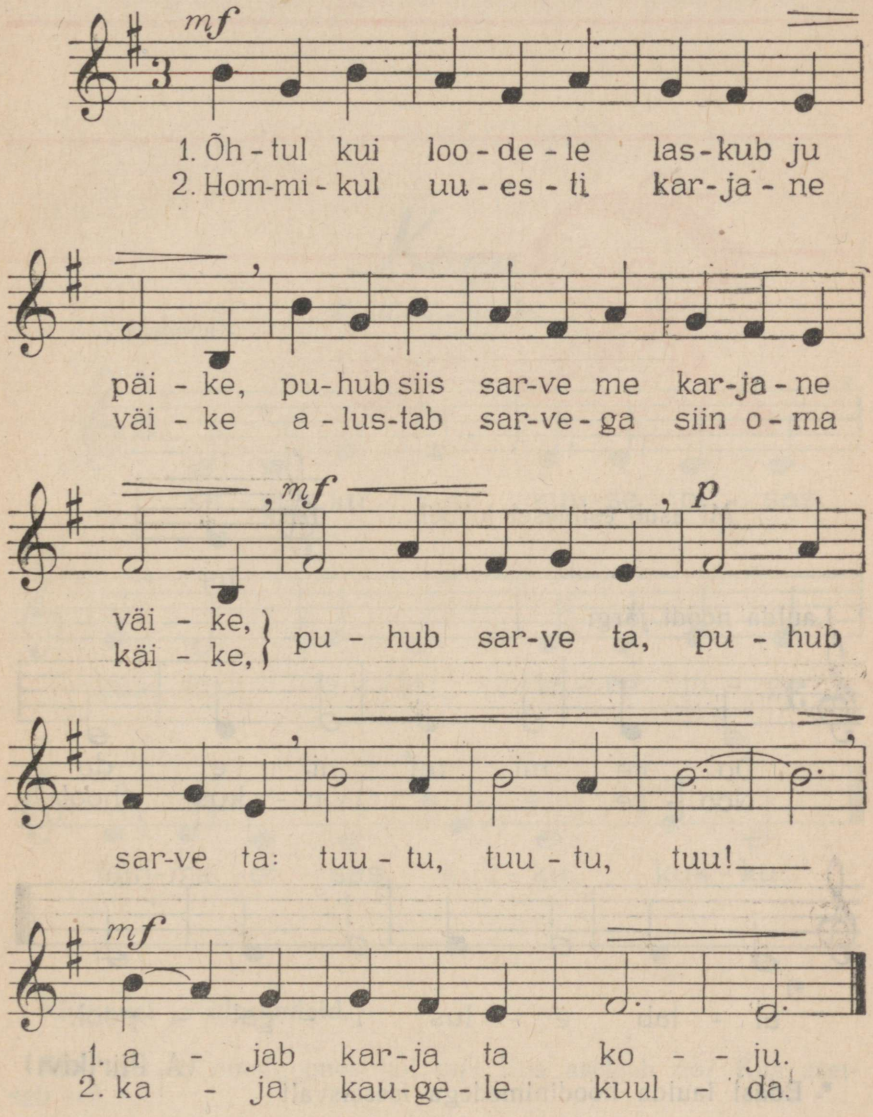
TRÜ Raamatukogu

MI

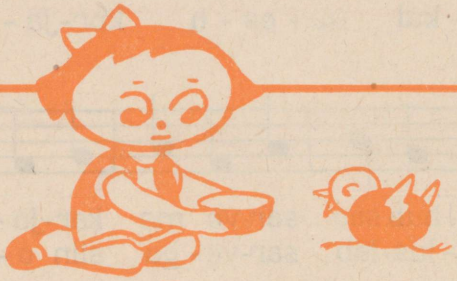

Mi asub esimesel joonel:
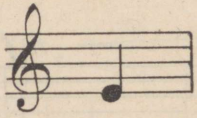
mi

Laulda noodi järgi

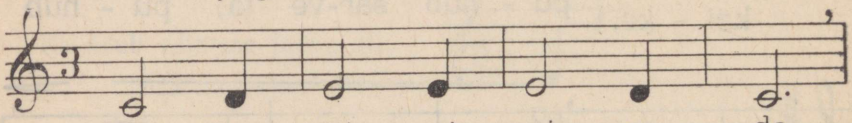

Do re mi mi mi re do
Noo - re e - a vir - kus hool

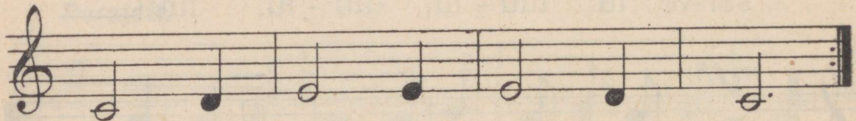

*) ai - tab e - lus i - gal - pool.

(A. Piirikivi)

*. Edasi laulda noodinimedega iseseisvalt

Kägu

Eesti rahvaluule

Nobedalt.

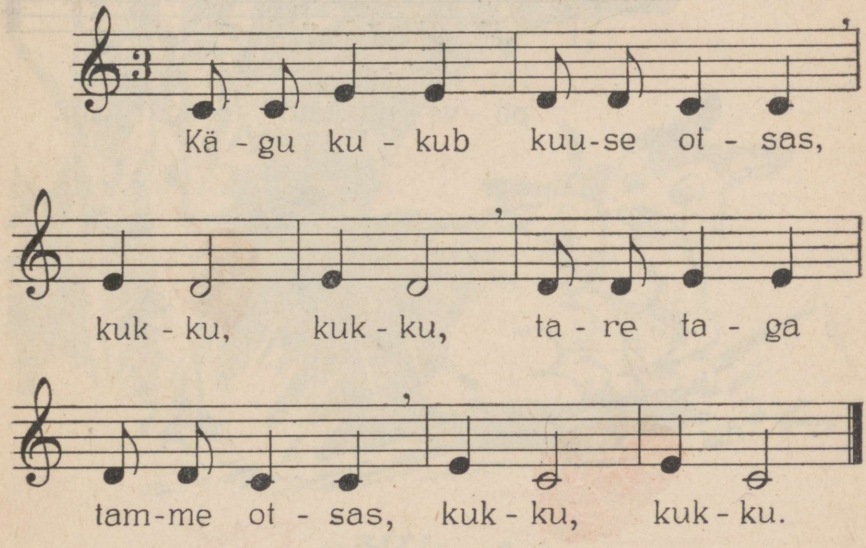

Küsimusi ja ülesandeid.

Kus asetseb noodijoonestikul mi? Kus asetseb do? Kus asetseb re?

Nõõ, las käia

E. Enno

Hoogsalt.

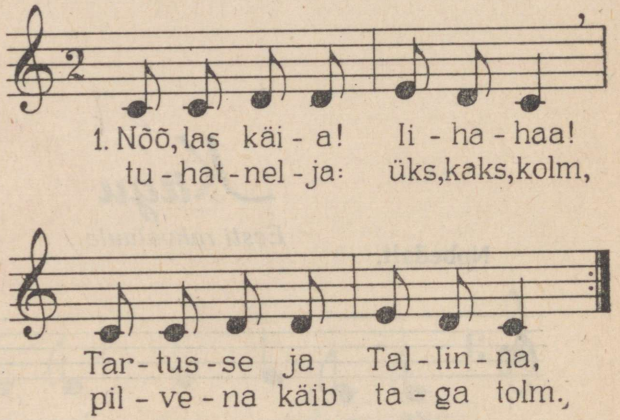

Sügis võttis lehed
põõsastelt ja puult ...

Sügis võttis lehed

A. Pleštšejev

P. Preobraženski
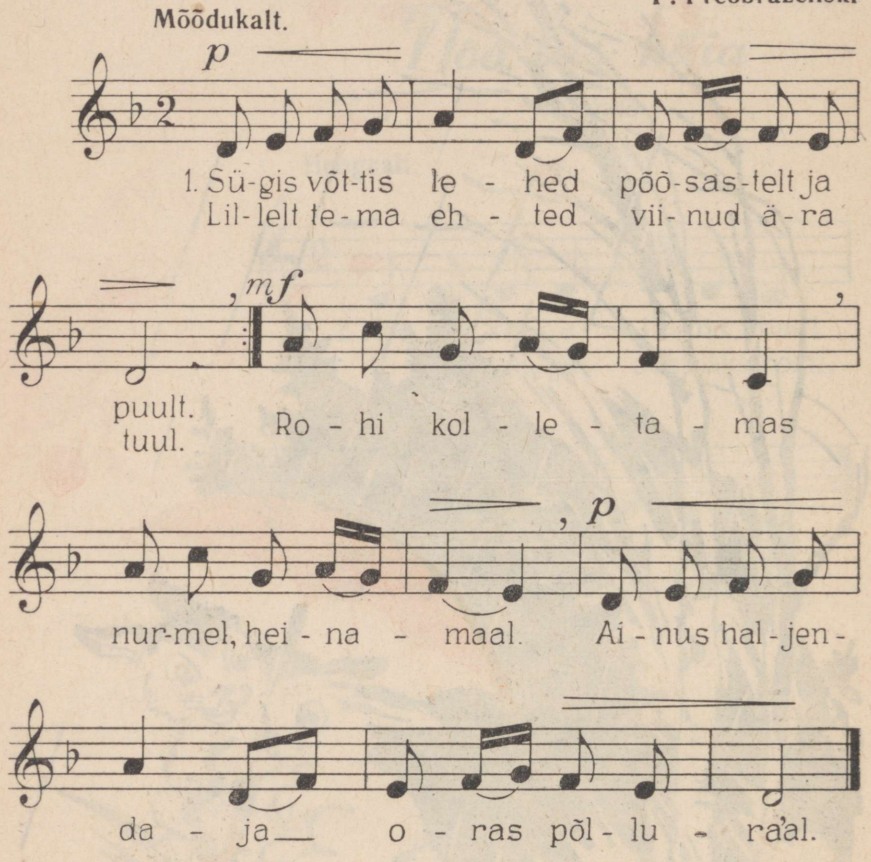
1. Sügis võttis lehed
põõsastelt ja puult.
Lillelt tema ehted
viinud ära tuul.
Rohi kolletamas
nurmel, heinamaal.
Ainus haljendaja
oras põllura'al.

2. Pilved taeva katnud,
lõõtsub tuuleiil,
külma vihma mattub
madal päikesekiir.
Vaikind vetemüha,
oja vaikseks jäi.
Linnud ammu juba
lõunamaale läind.

Pääsukeste sügislaul

Soome rahvaviis
Keerdlaul
2-häälne

Nukralt.

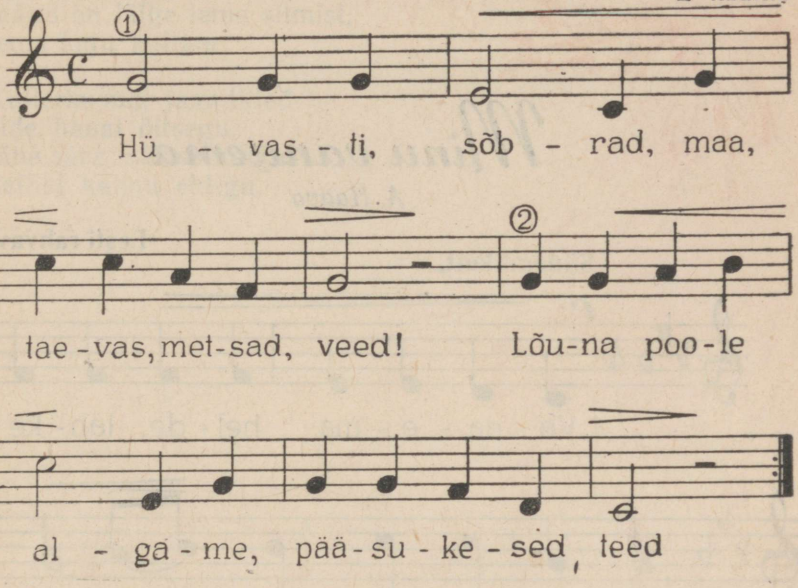

1. Hüvasti, sõbrad,
maa, taevas, metsad, veed!
Lõuna poole algame,
pääsukesed, teed.

2. Küll olid armsad
siin põhja kaunid kuud;
süda õnnes hõiskas
ja vidistasid suud.

3. Kui aga jälle
uus kevad ehteid toob,
ihkamine siia
siis tagasi meid toob.

Minu vanaema

A. Haava

Eesti rahvaviis

Südamlikult.
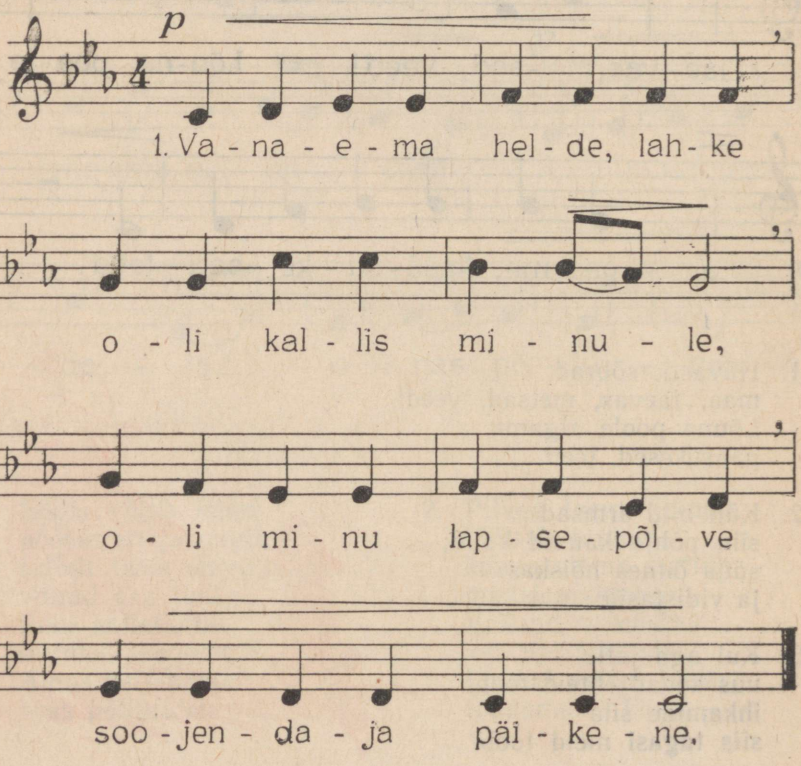
1. Vanaema helde, lahke
oli kallis minule,
oli minu lapsepõlve
soojendaja päikene.

2. Kuis ta, õnnis, pehmel käel
minu peakest silitas,
armurikkal häälel, sõnal
õpetas ja juhatas.

3. Hauas puhkab vanaema,
aga minu südame
jäänd on läige tema silmist,
tema kuju kullane.

4. Kullerkupud, jaanililled
eide haual õitsegu,
tähe sära, päikse hiilgus
kallist kalmu ehtigu.

NELJALÖÖGILINE TAKT.

Kuulates laulu «Minu vanaema» märkame, et rõhud korduvad iga nelja löögi järele, s. t. laul on neljalöögilises taktis.

Neljalöögilises taktis on õieti kaks rõhku: esimesel löögil tugev rõhk ja kolmandal löögil pisut nõrgem.

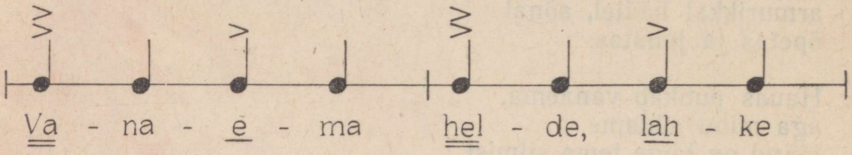

Neljalöögilist takti lüüakse nii:

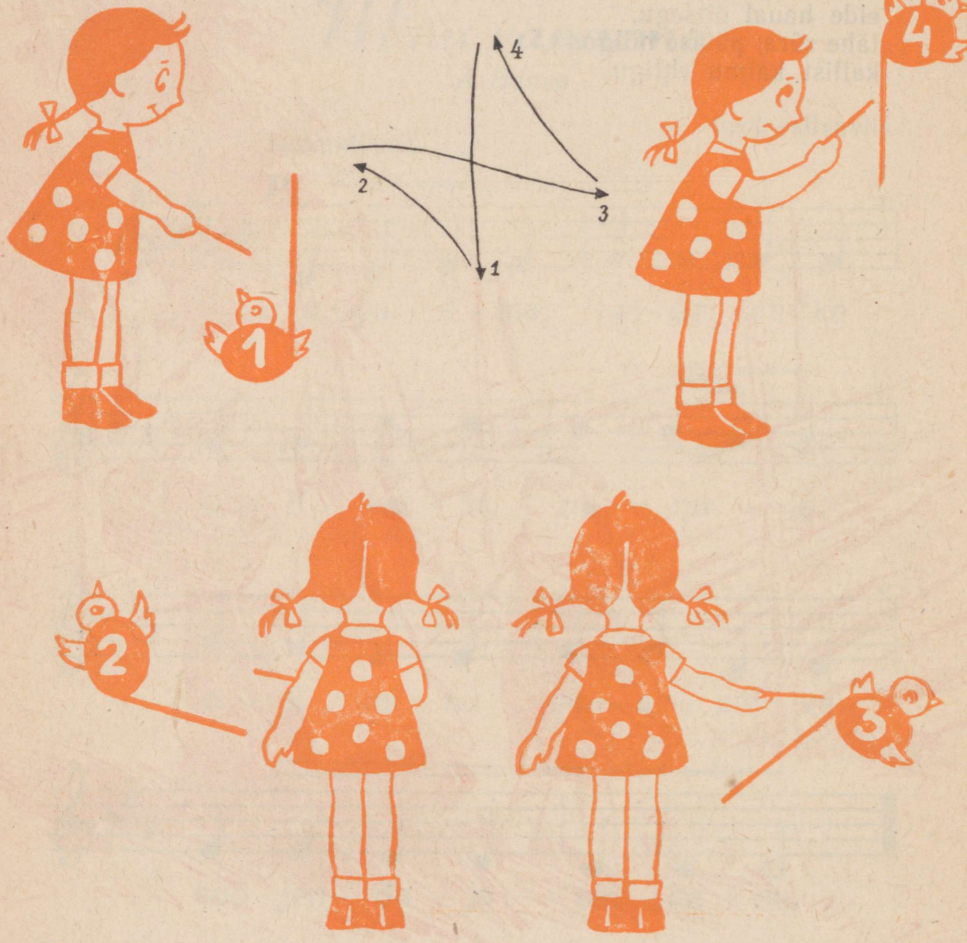

Julgesti, vennad, nüüd tööle!

Julgesti, vennad, nüüd tööle

Marsi tempos. Revolutsiooniline laul
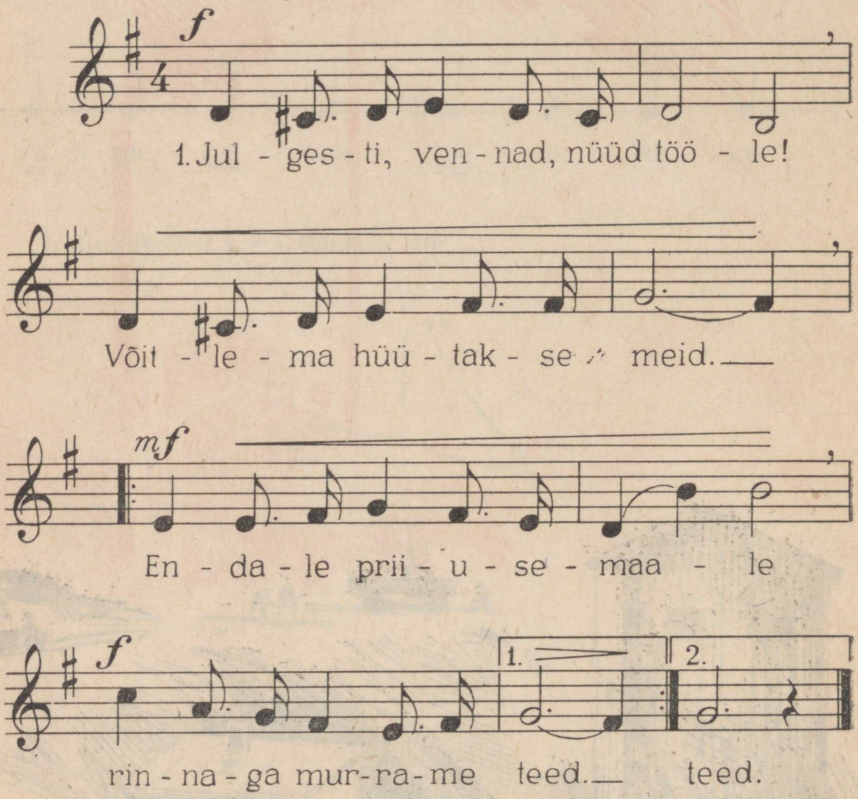
1. Julgesti, vennad, nüüd tööle!
Võitlema hüütakse meid.
:,: Endale priiusemaale
rinnaga murrame teed. :,:

2. Tõusime rahvast, kus häda,
võimetu valguse püüd.
:,: Vabadus, vennalik side
olgu me võitluse hüüd. :,:

3. Väärame võimuka käega
ikke, mis lasub me pääl.
:,: Kostab siis võitmatu väega
vabanend rahvaste hääl. :,:

Meie sangarid

J. Kaidla ja A. Mirka

Mehiselt. **M. Terri**
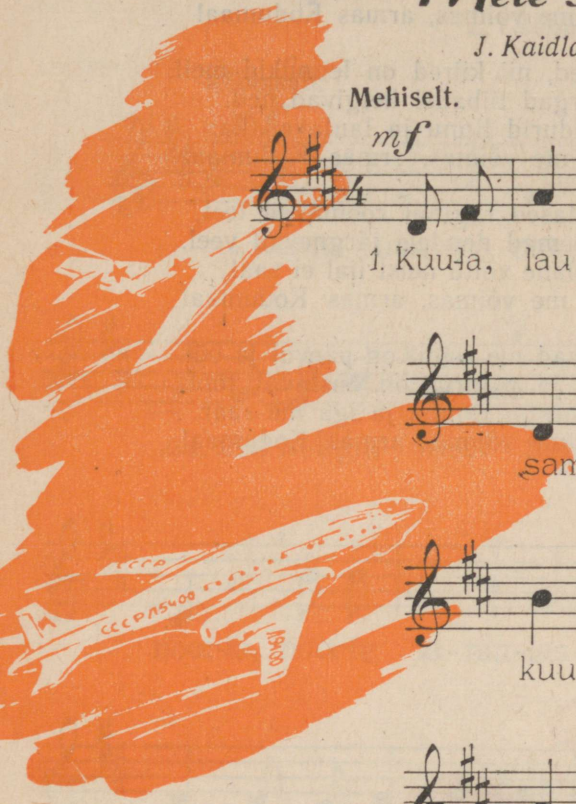
mf

1. Kuu-la, lau-lu-ga sõ-du-rid sam-mu-vad teel: au ja kuul-sus on Ko-du-maa suu-rel ar-meel! Mei-e

f

kõi-ki-de rah-vas-te kaits-ja on ta. – E-la ra-hus, me või-mas, ar-mas Ko-du-maa!

1. Kuula, lauluga sõdurid sammuvad teel:
Au ja kuulsus on Kodumaa suurel armeel!
Meie kõikide rahvaste kaitsja on ta —
Ela rahus, me võimas, armas Kodumaa!

2. Nagu nooled, nii kiired on lennukid meil.
Punaviisnurgad tiibadel helgivad neil.
Näevad lendurid linnu ja laulavad ka:
Ela rahus, me võimas, armas Kodumaa!

3. Tankid-hiiglased raginal roomavad teel,
sajad väiksemad nendele järgnevad veel.
Ükski vaenlane võitu neist iial ei saa!
Ela rahus, me võimas, armas Kodumaa!

4. Suured laevad me reidil on päeval ja ööl.
Iga kapten ja madrus on austaval tööl;
nende kaitsta on rannik ja iga me saar. —
Ela rahus, me võimas, armas Kodumaa!

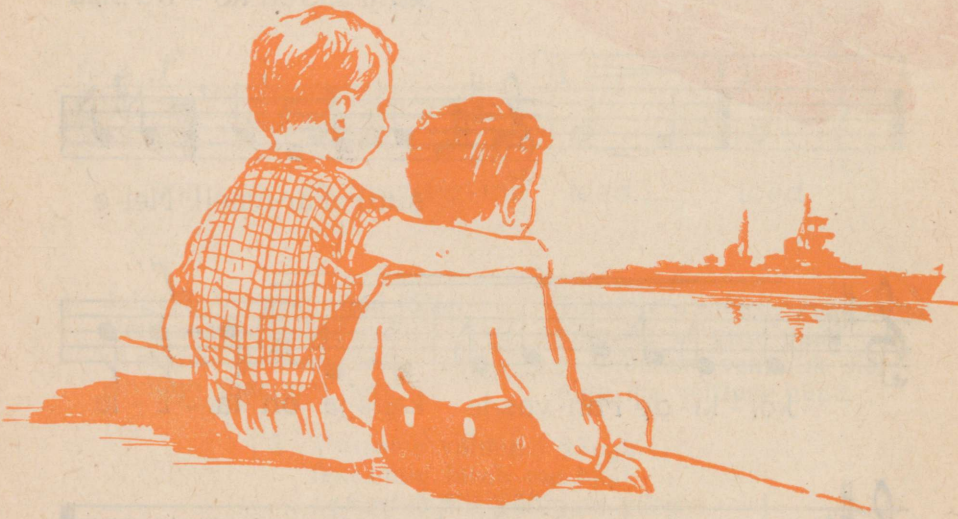

Pioneeride marss

L. Ošanin

M. Fradkin

Rõõmsalt.

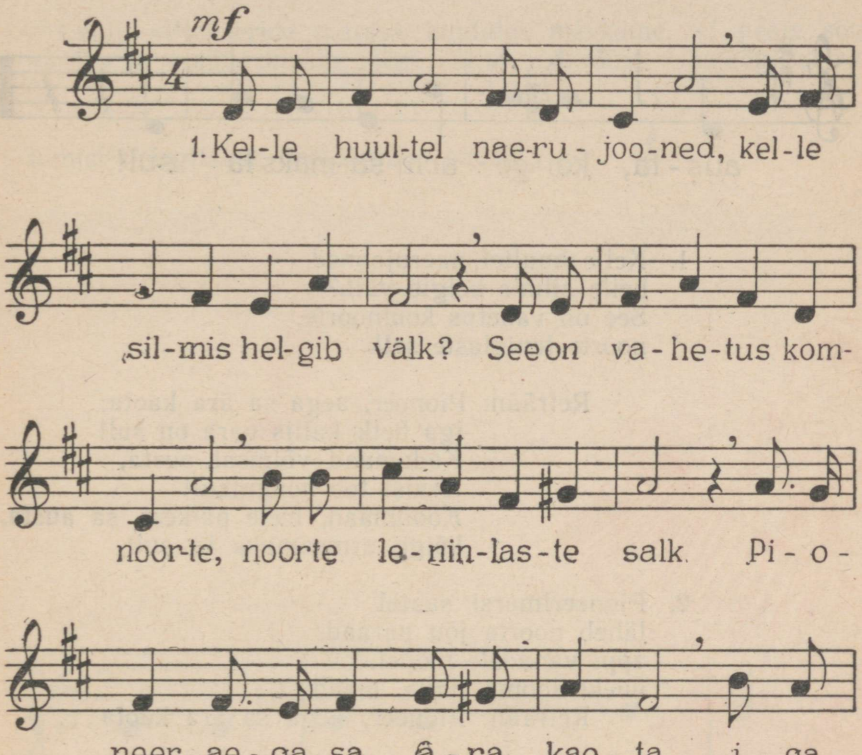

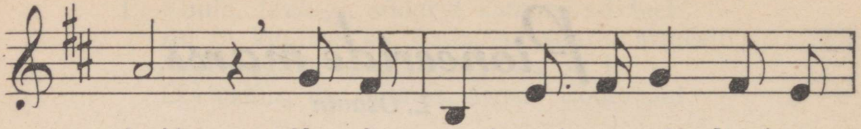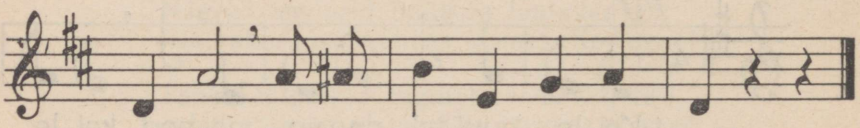

1. Kelle huultel naerujooned,
kelle silmis helgib välk?
See on vahetus komnoorte,
noorte leninlaste salk.

Refrään: Pioneer, aega sa ära kaota,
iga hetk kallis vara on sul!
Kodumaad võimsat austa,
tervist too hommikul!
Kodumaad, meie päikest, sa austa,
kõige armsamaks ta sul!

2. Pioneerimarsi saatel
läheb noorte jõu paraad,
appi vanadele töödel,
uueks looma linna, maad.
Refrään: Pioneer, aega sa ära kaota ...

3. Saame ükskord meresõitjaiks,
meist kord rahvas lugu peab!
Lendur siis saab taeva võitjaks,
koolis «viie peal'» kui teab!
Refrään: Pioneer, aega sa ära kaota ...

PAUS.

Pausiks nimetame vaikimise märki.

ÜHELÖÖGILINE PAUS.

Laulu «Pioneeride marss» kuulates märkame, et peale sõnu «välk» ja «salk» on ühe löögi vältel vaikimine. Ühelöögilist vaikimist märgitakse ühelöögilise pausiga — .

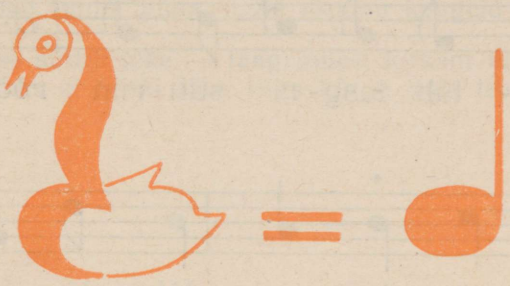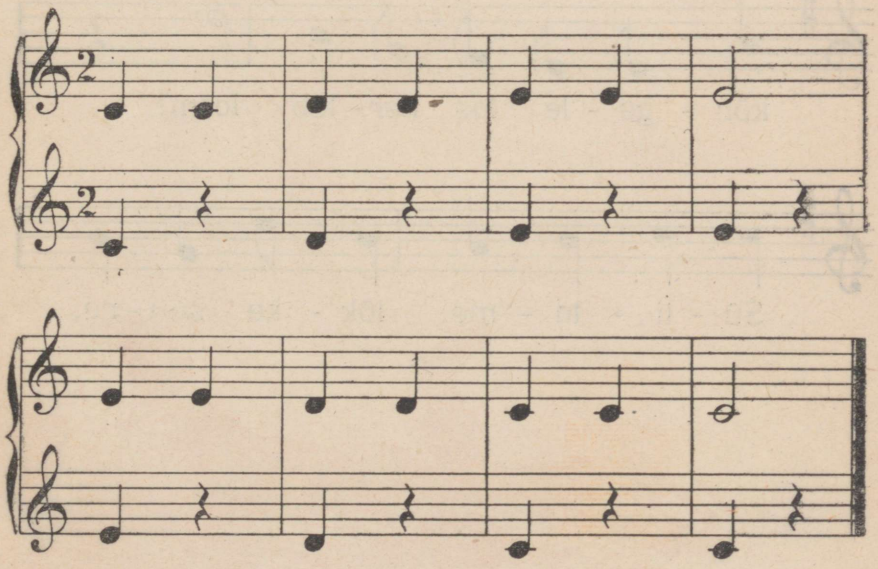

Lõkketuli

P. Rummo

V. Lipand

Uljalt. Marsi tempos.

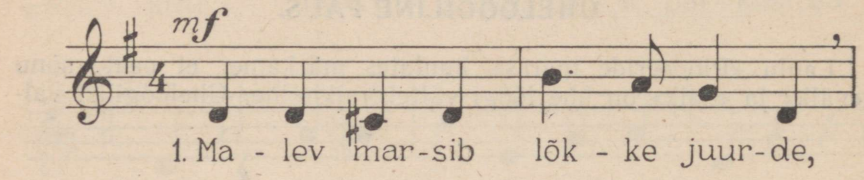

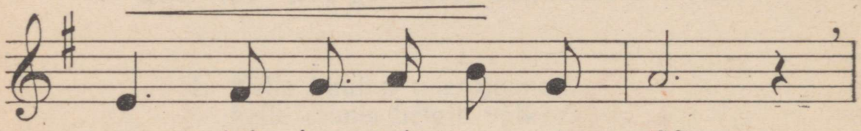

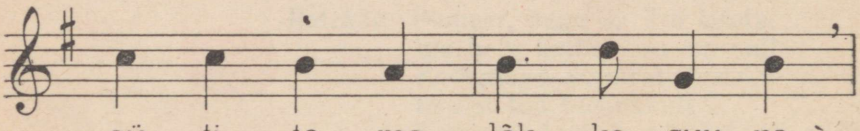

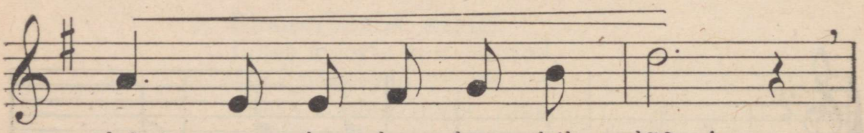

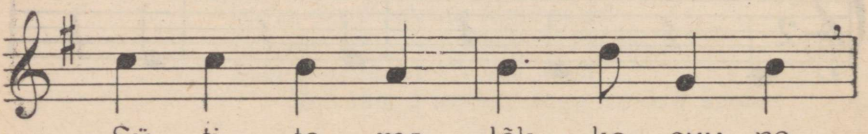

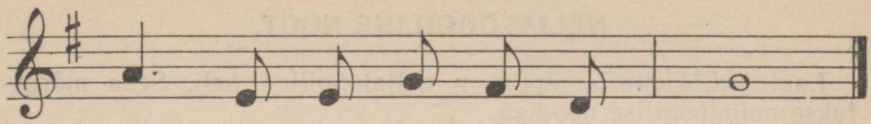

1. Malev marsib lõkke juurde — ootab laagri suurim rõõm:
sütitame lõkke suure, kõrgele las kerkib lõõm!

2. Udu hõlmab taevakaari, lõkkel pragisevad puud...
Mitukümmend silmapaari jälgib jutustaja suud.

3. Ümber vaikne metsamüha, õhus lendleb sädemeid.
Hinge asub tunne püha, mõte rändab kaugeid teid.

4. Südamesse süttib lõke — laagritulest kirkam veel:
noorte jaoks ei ükski tõke liiga kõrge pole teel!

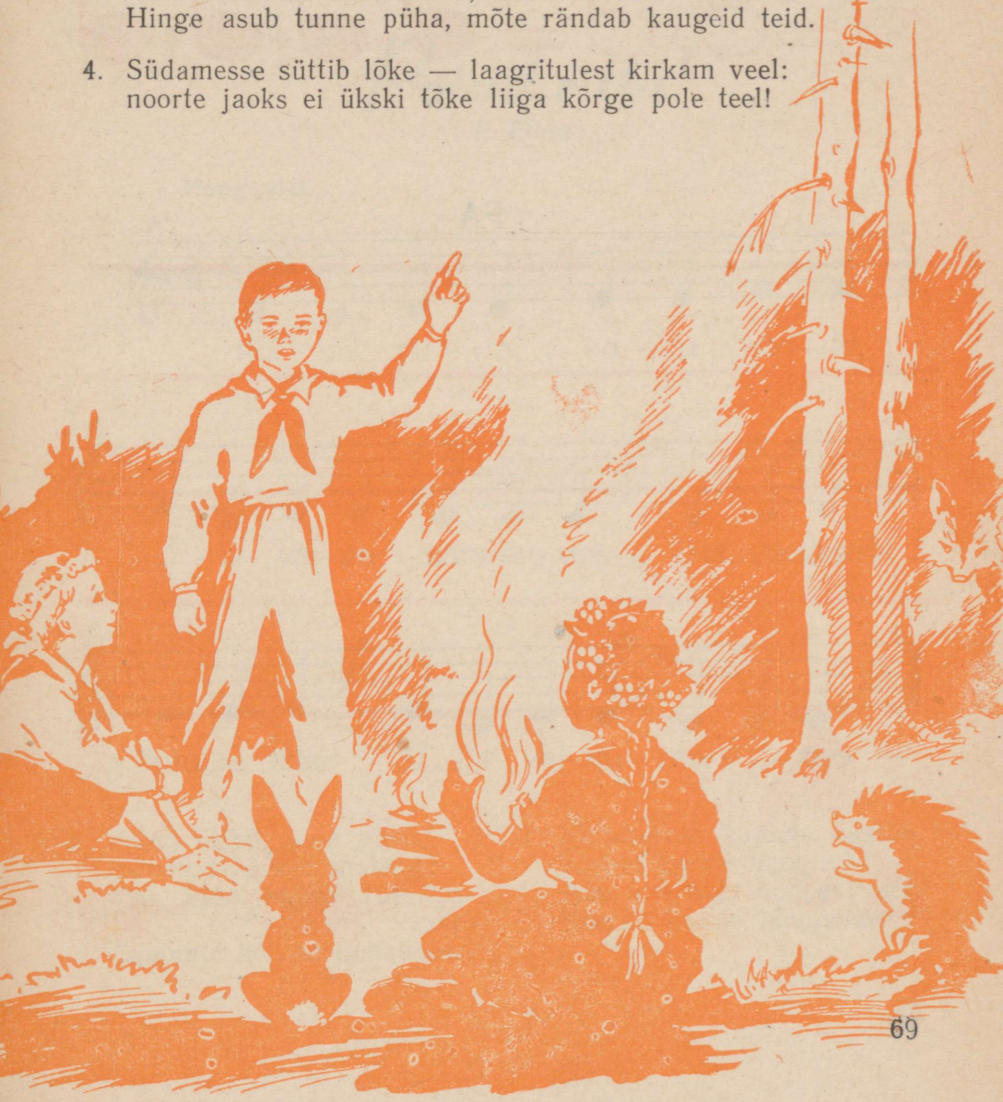

NELJALÖÖGILINE NOOT.

Laulu «Lõkketuli» lõpus on neljalöögiline heli. Seda märgitakse neljalöögilise noodiga.

4-löögiline noot — 𝅝 tàààà

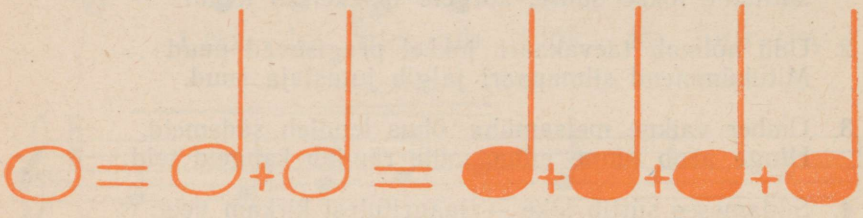

FA

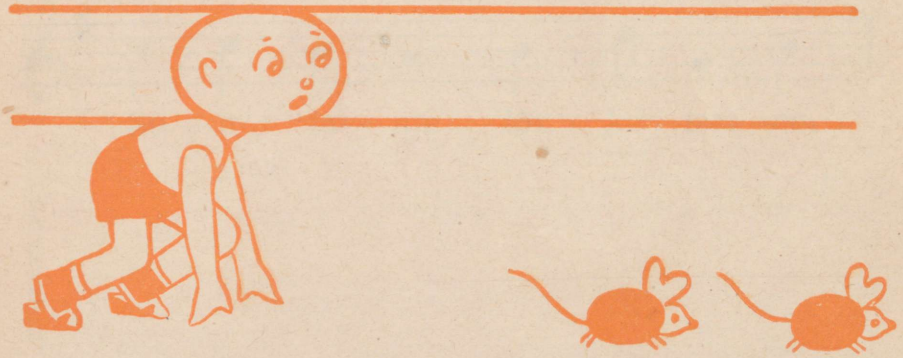

Fa asub esimeses vahes:

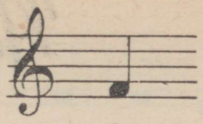

Laulda noodi järgi:

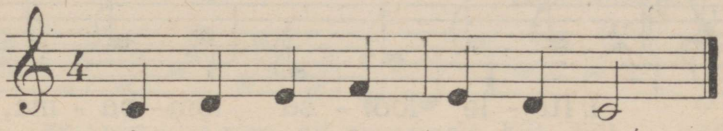

Poisid, ritta!

E. Enno

Hoogsasti.

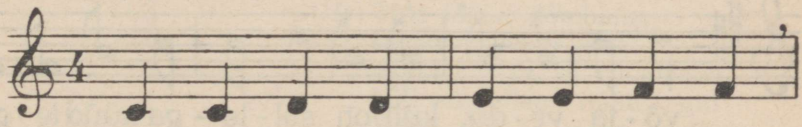

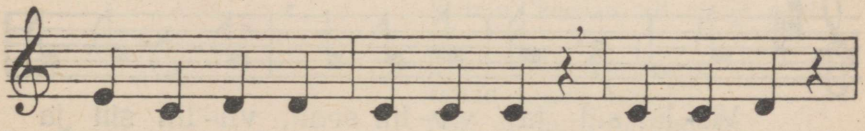

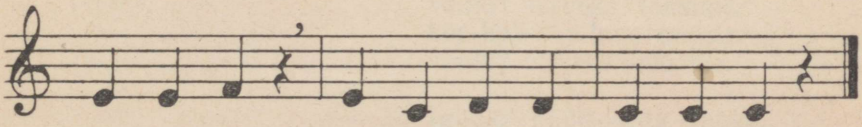

2. Jalad sirgu, nina püsti,
sammud käivad matsudes.
Üks, kaks, kolm! Tuhk ja tolm!
Sammud käivad matsudes.

3. Külarahvas kuulab, vaatab,
koerad kooris hauguvad.
Auh, auh, auh! Auh, auh, auh!
Koerad kooris hauguvad!

Noored sepad

Laulumäng

S. Taev

S. Taev

Tüsedalt.

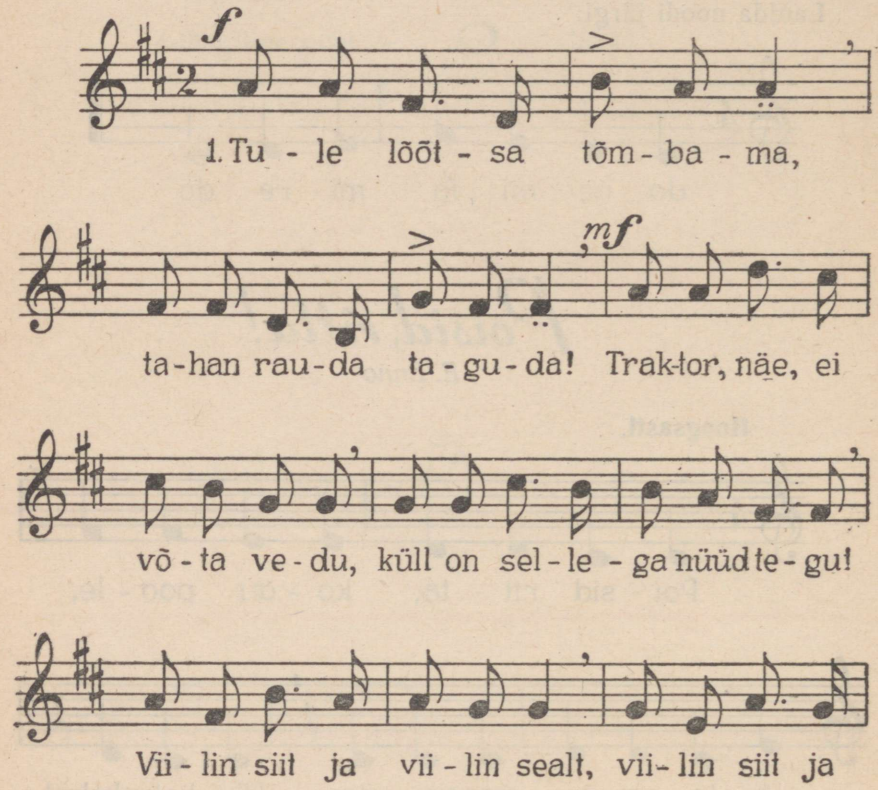

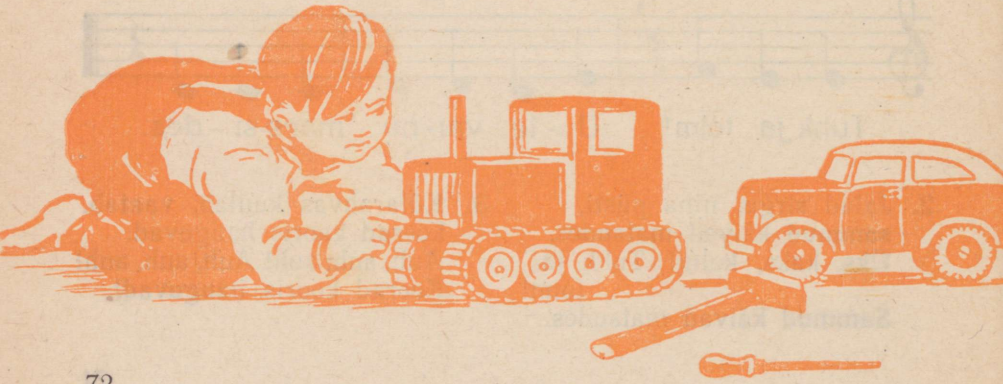

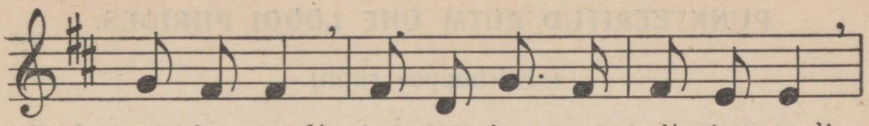

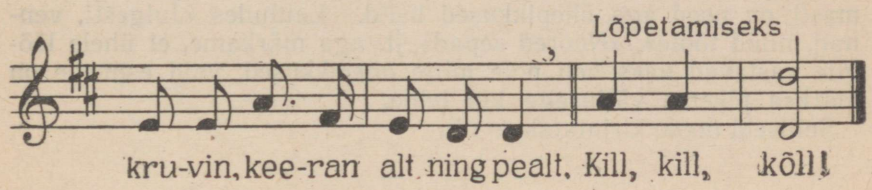

1. Tule lõõtsa tõmbama,
tahan rauda taguda!
Traktor, näe, ei võta vedu,
küll on sellega nüüd tegu!
Viilin siit ja viilin sealt,
viilin siit ja viilin sealt,
kruvin, keeran alt ning pealt,
kruvin, keeran alt ning pealt.

2. Tule lõõtsa tõmbama,
tahan rauda taguda!
Mul on auto parandada,
vankriteljed õgvendada.
Kop-kop-kop-kop, kopsime,
vankri terveks toksime,
kop-kop-kop-kop, kopsime,
vankri terveks toksime.

3. Igaüks nüüd seda nähku,
kuidas lõõts meil töötab kähku.
Hobust rauda lüüa on vaja,
siis või autost mööda aja.
Kill-kõll, kill-kõll, haamriga,
kill-kõll-kill-kõll kiiruga,
kill-kõll-kill-kõll, haamriga,
kill-kõll-kill-kõll, kiiruga.
Kill, kill, kõll!

PUNKTEERITUD RÜTM ÜHE LÖÖGI PIIRIDES.

(«Kiirhüppe» rütm)

Laulude õppimisel oleme tähele pannud, et sageli esineb ühe löögi ajal kaks heli («Pioneeride marss», «Meie sangarid»). Enamasti on need aga ühepikkused helid. Lauludes «Julgesti, vennad, nüüd tööle», «Noored sepad» jt. aga märkame, et ühele löögile vastavad kaks heli pole mitte ühepikkused, vaid esimene on märksa pikema vältusega kui teine.

Selliseid noote kirjutatakse nii:

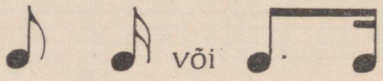

Üksteisele järgnedes jätavad need väga erksa, justkui kiirhüppe mulje.

Niisugust rütmilist kiirhüpet nimetame silbipaariga tài-ri. Laulu rütmi loeme:
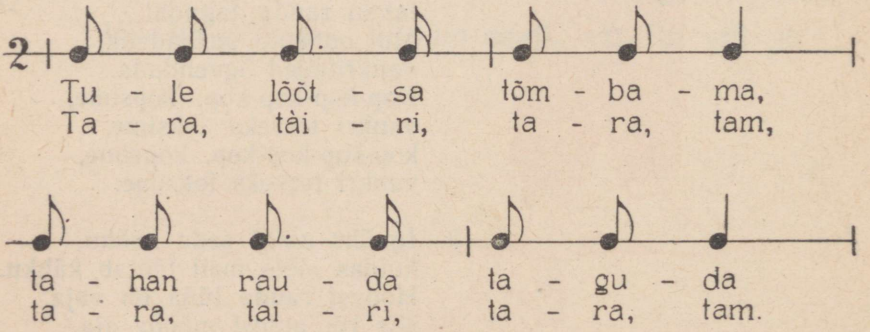
Mart nüüd tuleb

R. Päts
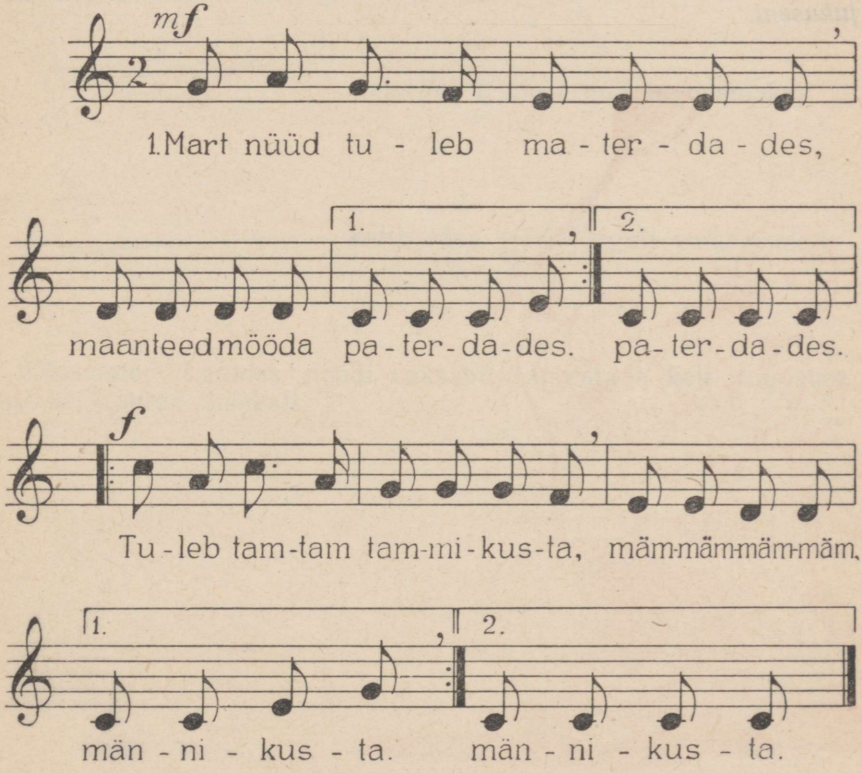
1. :,: Mart nüüd tuleb materdades,
maanteed mööda paterdades, :,:
:,: tuleb tam-tam tammikusta,
mäm-mäm-mäm-mäm männikusta. :,:

2. :,: Mardil küüned kiira-kaara,
varbad villis viira-vaara, :,:
:,: tuleb tuppa tipa-tapa,
kargab kambri kipa-kapa. :,:

3. :,: Mart las tantsib tiritammi,
veereteleb virivammi, :,:
:,: laseb laulu liira-lõõra,
puhub pilli piira-põõra. :,:

4. :,: Tiritammi, tiritammi,
virivammi, virivammi, :,:
:,: liira-lõõra, liira-lõõra,
piira-põõra, piira-põõra. :,:

4. salm laulda kordkorralt tempot kiirendades, ülemeeliku tujukuseni.

MÄRGID HELI TUGEVUSE TÄHISTAMISEKS.

Selleks, et laulu ettekanne oleks ilmekas, on vaja laulda vastavalt laulu sisule kord valjumalt, kord vaiksemalt.

Noodikirjas märgitakse seda noodijoonestiku kohal alljärgnevate märkidega:

p (piano) — vaikselt

mf (mezzo-forte) — poolvaljult

f (forte) — valjult

paisudes (järk-järgult tugevamaks)

kahanedes (järk-järgult vaiksemaks)

Ülesanne: Lauldes noodi kaasabil, arvestada heli tugevuse märke. Laulda ilmekalt.

Meie maja mere ääres

M. Veetamm

V. Kapp

Rõõmsalt, elavalt.

mf

1. Mei - e ma-ja me-re ää-res,
ma - ja me - re ää - res,
ko - du ka - la - ve - te vee-res,
ka - la - ve - te vee - res. Siin
rõõm meil laul - da, siin lust meil laul - da, siin
hea meil laul - da: le - lee - lee - lee!

f

1. Meie maja mere ääres,
maja mere ääres,
kodu kalavete veeres,
kalavete veeres.
Refrään.

Siin rõõm meil laulda,
siin lust meil laulda,
siin hea meil laulda,
le-lee-lee-lee!

2. Laintelastel lallitada,
laintel lallitada,
tuuleeidel trallitada,
tuulel trallitada.
Refrään.

3. Lippame kui viirelinnud,
keset lainte lalle,
vallutame võidu, rinnu
nende valgeid valle.
Refrään.

4. Meie maja mere ääres,
maja mere ääres,
kodu kalavete veeres,
kalavete veeres.
Refrään.

5. Üle ilma meile armas,
üle ilma armas,
üle kõige meile kallis,
üle kõige kallis.
Refrään.

KAHELÖÖGILINE PAUS.

Kahelöögiline paus märgitakse nii: 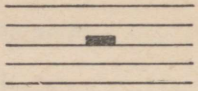

Kahelöögiline paus esineb näiteks lauludes «Emakesele» ja «Pääsukeste sügislaul».

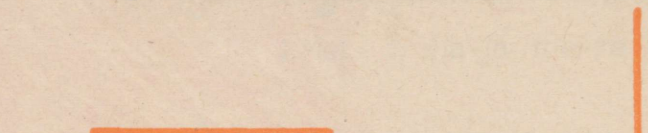

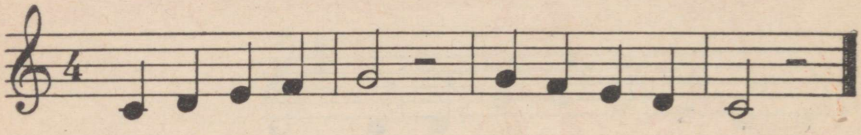

TERVETAKTI PAUS.

Kui vaikimine kestab terve takti, vaatamata sellele, mis taktimõõdus on laul, siis märgitakse seda tervetakti pausiga —
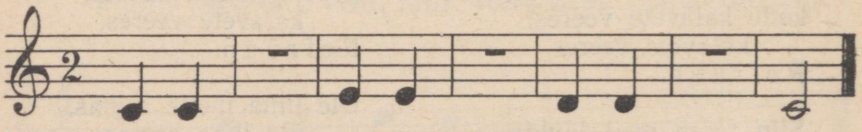
Tervetakti paus esineb ka järgneva laulu rütmilises kaasmängus.

Minu hani

J. Oro

Ungari rahvaviis

Naljatades.
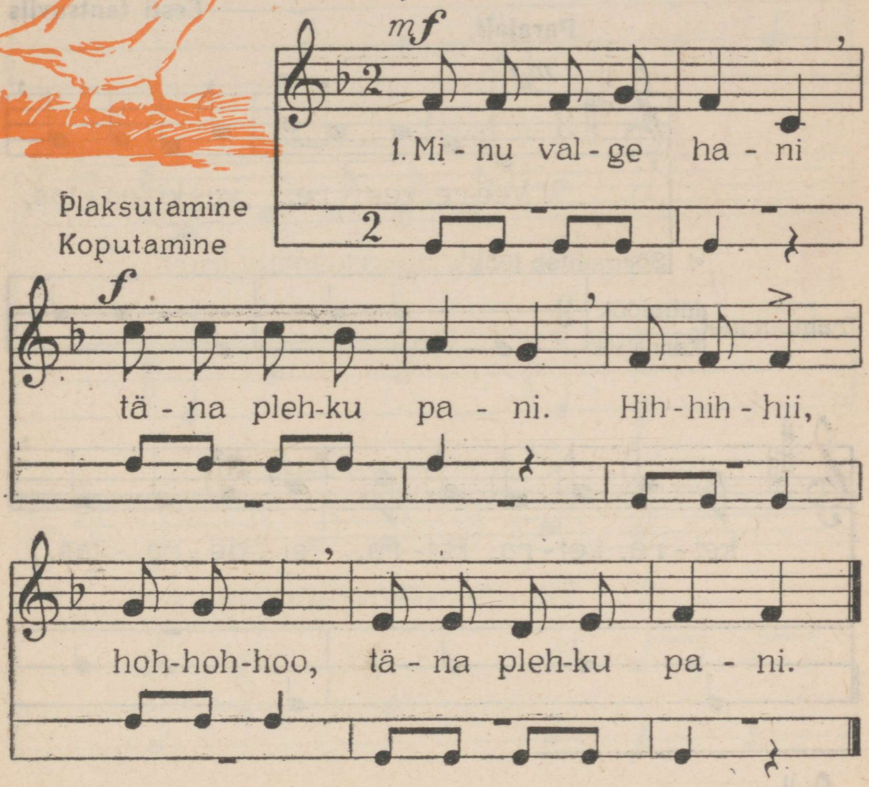
Plaksutamine
Koputamine

1. Minu valge hani
täna plehku pani.
Hih-hih-hii, hoh-hoh-hoo,
täna plehku pani.

2. Hani sulpsas vette,
ma ei saanud kätte.
Hih-hih-hii, hoh-hoh-hoo,
ma ei saanud kätte.

3. Minul paha tuju.
Hani, tule koju!
Oi-oi-oi, ui-ui-ui,
hani, tule koju!

4. Muidu tuleb kotkas,
oled tema nokas.
Oi-oi-oi, ui-ui-ui,
oled tema nokas.

5. Hani tuli koju,
minul rõõmus tuju.
Hih-hih-hii, hoh-hoh-hoo,
minul rõõmus tuju.

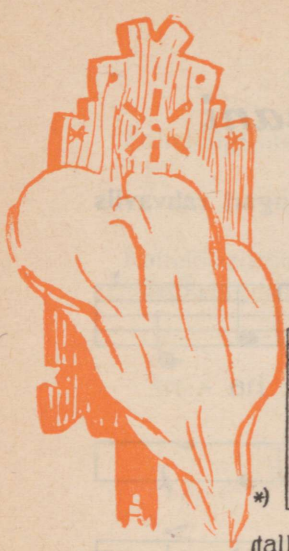

Eideratas

J. Oro

Eesti tantsuviis

Parajalt.

mf

1. Vee-re, vee - re, vo - ki - ra - tas,

*) Sõrmeotsa löök

Trampimine { tallalöök / kannalöök

ket - ra, ket - ra, ket - ra, ei - de - ra - tas,

Vil - lad too - dud Vi - ru - maalt,

* Sõrmeotsa lööki on soovitav asendada tamburiini mänguga, trampimisel tallalööki — väikese trummiga ja kannalööki — suure trummiga.

li - nad lõn - gaks lõu - na - raalt.

Vurr, vurr, vurr, vurr, vurr, vur - ra,

vurr, vurr, vurr, vurr, vurr, vur - ra.
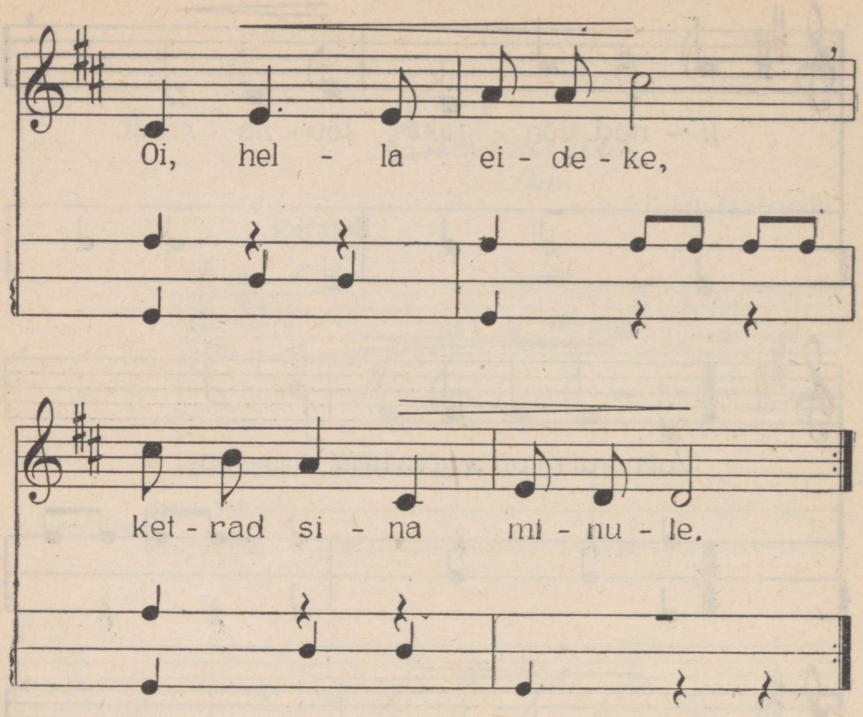
2. Veere, veere, vokiratas,
ketra, ketra, ketra, eideratas,
siis saan talveks sukad ma,
suveks särgi ilusa.
Vurr, vurr-vurr, vurr-vurr, vur-ra,
vurr, vurr-vurr, vurr-vurr, vur-ra.
Oi, hella eideke,
tean, et ketrad minule!

3. Veere, veere, vokiratas,
ketra, ketra, ketra, eideratas,
Lauda lakas linaluud,
taat toob tuppa kangaspuud.
Vurr, vurr-vurr, vurr-vurr, vur-ra,
vurr, vurr-vurr, vurr-vurr, vur-ra.
Oi, hella eideke,
pika pai teen sinule!

Küsimusi:

Kuidas nimetatakse laulus vaikust (vahepidamist)? Kuidas märgitakse 1-löögilist pausi? Kuidas märgitakse 2-löögilist pausi? Missugune on tervetakti paus?

Ülesandeid:

Kuulata laule või mängupalasid ja kuulmise järele kindlaks määrata, mis taktis need on. Takti lüüa!

Noodi järele läbi töötada laulude «Minu hani» või «Eideratas» rütmiline kaasmäng, ka lauluviisid hästi selgeks õppida. Laulda neid laule kolmes rühmas: 1) lauljad, 2) plaksutajad ja 3) koputajad.

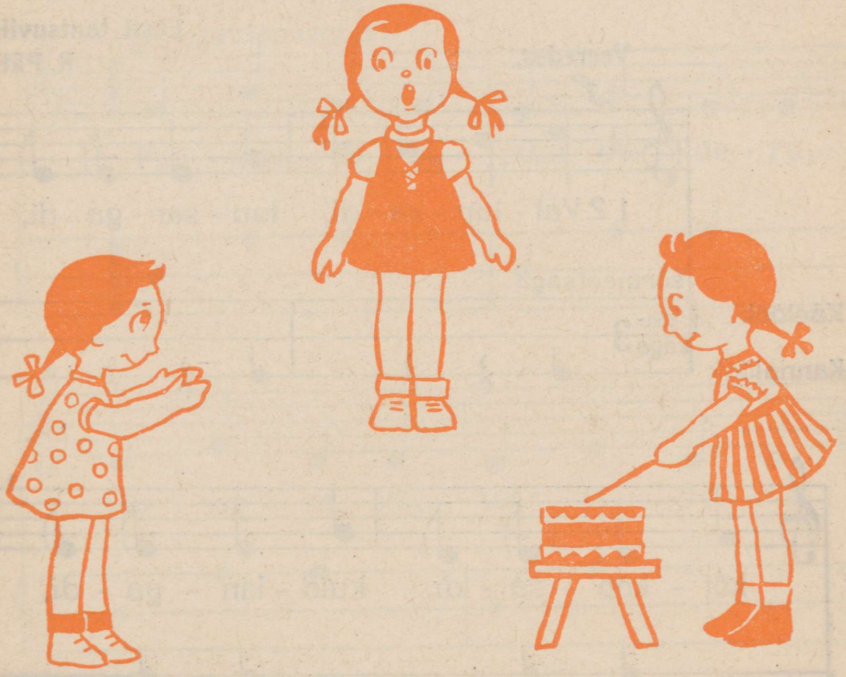

Labajalavalss

Eesti tantsuviis
R. Päts

Veeredes.

f >

1. 2. Vat - lup - sa - di, luu - san - ga - di,

sõrmeotsaga

Käelöök

pā-
kaga

Kannalöök

kõt - kõp - sa - di, kuld - kin - ga - di,
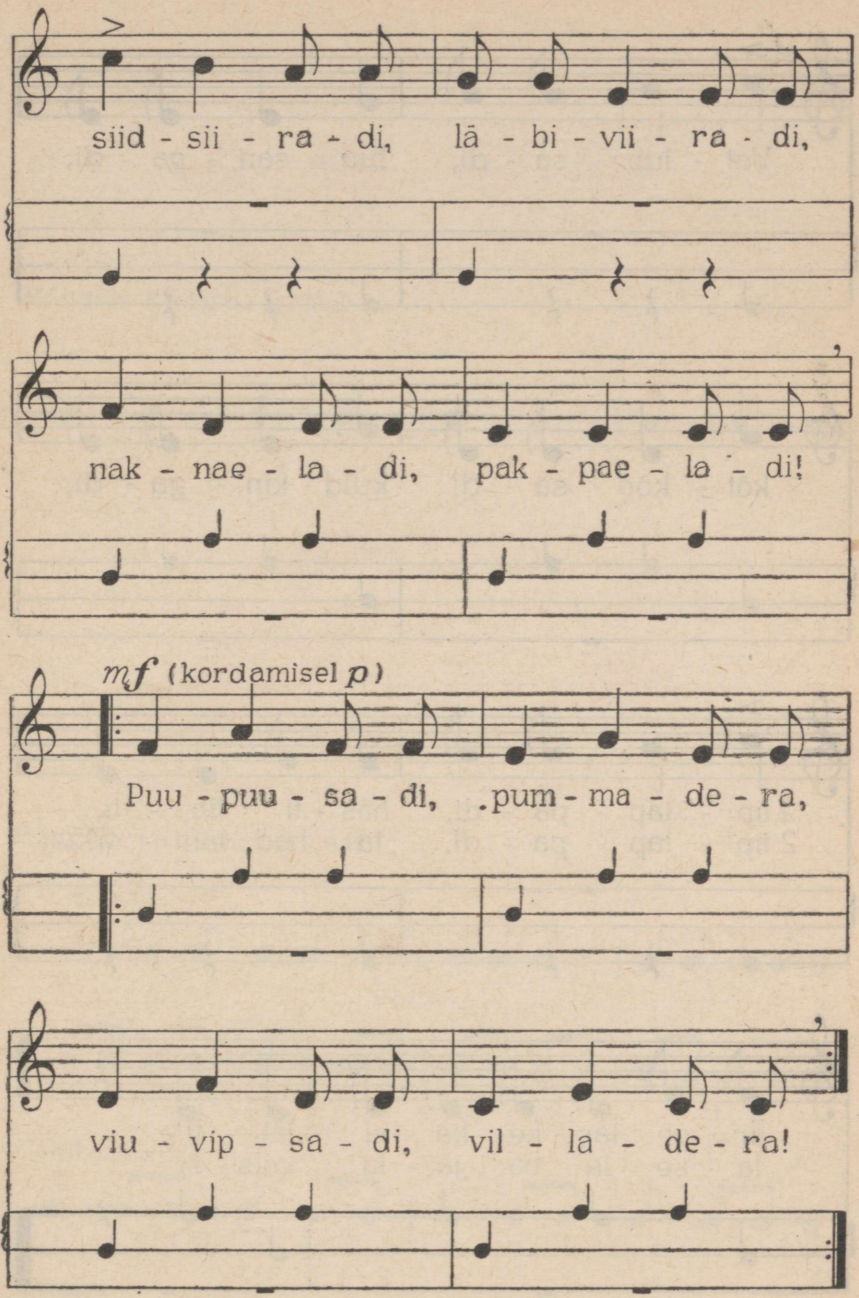
siid - sii - ra - di, lā - bi - vii - ra - di,
nak - nae - la - di, pak - pae - la - di!
mf (kordamisel p)
Puu - puu - sa - di, pum - ma - de - ra,
viu - vip - sa - di, vil - la - de - ra!
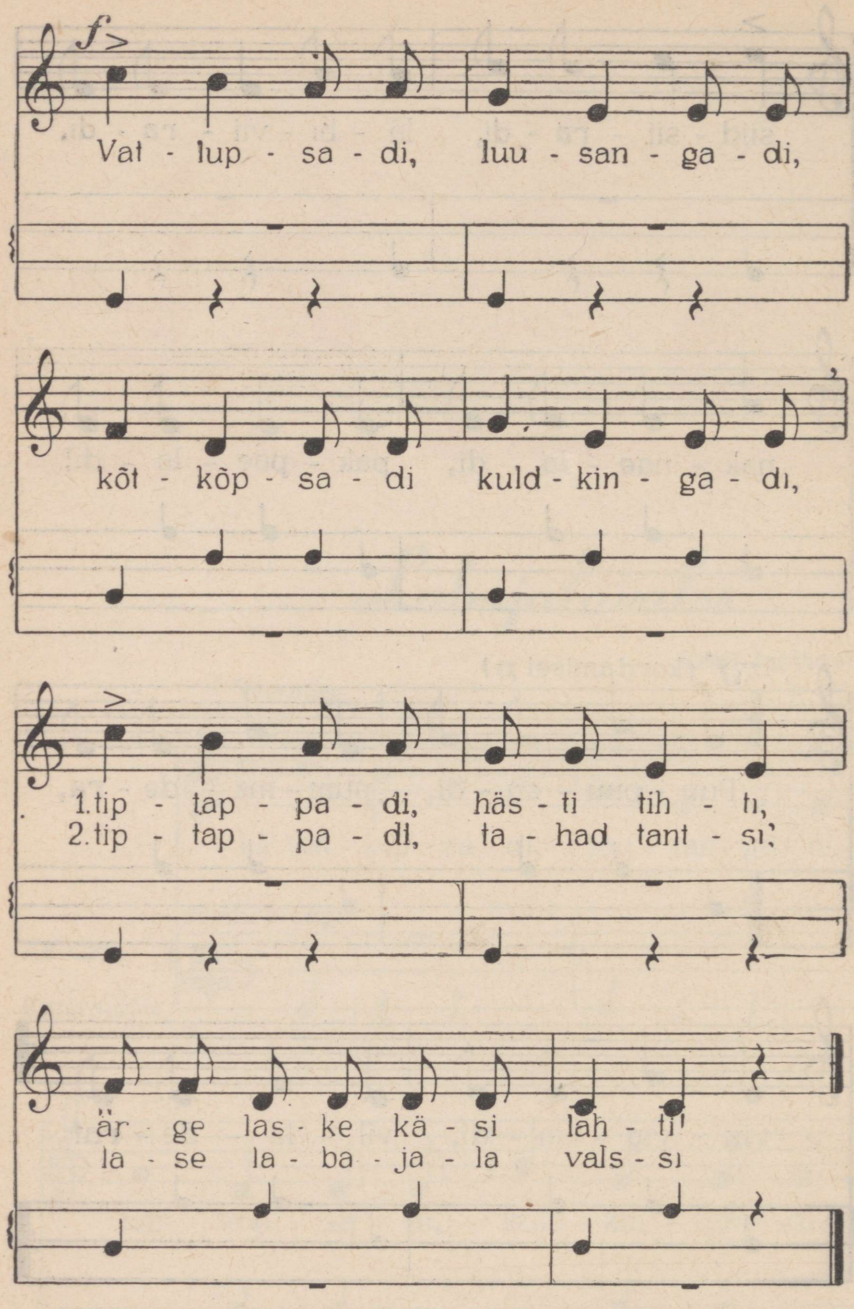
f
Vat - lup - sa - di, luu - san - ga - di,
kõt - kõp - sa - di kuld - kin - ga - di,
1. tip - tap - pa - di, häs - ti tih - ti,
2. tip - tap - pa - di, ta - had tant - si,
är - ge las - ke kä - si lah - ti
la - se la - ba - ja - la vals - si

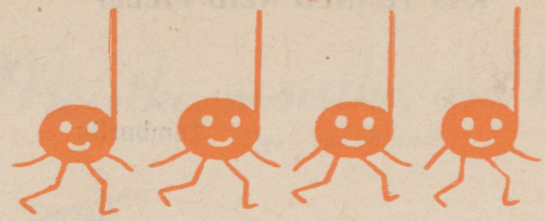

Mängida käigurütmi!

Trumm

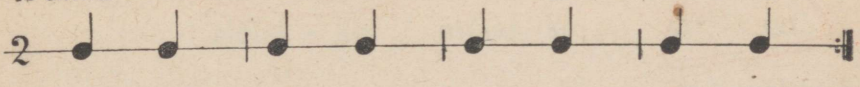

Mängida jooksurütmi!

a) Triangel
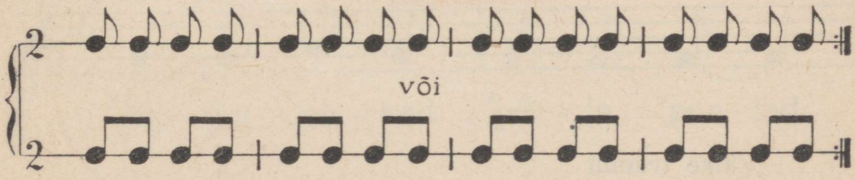
b) Tamburiin

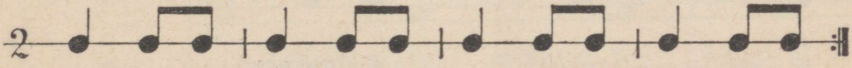

c) Pulgad

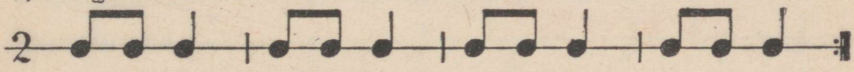

KAS TUNNED NEID PILLE?

Triangel

Tamburiin

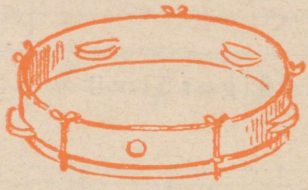

Suur trumm

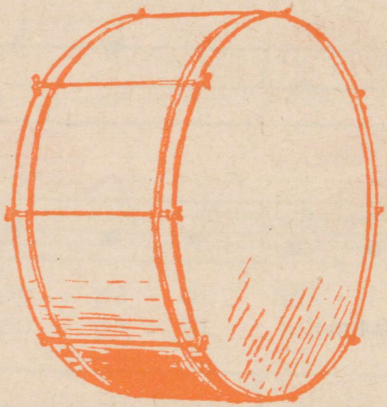

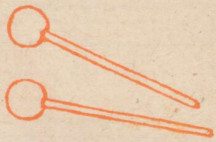

Taldrekud

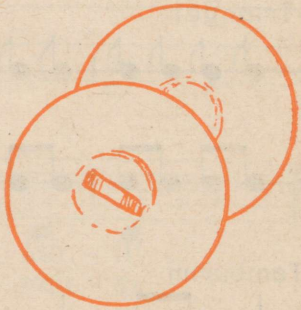

Väike trumm

Pulgakesed

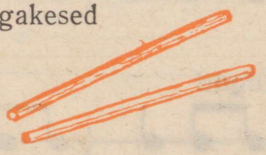

Mõistke, mõistke, õed hellad

Eesti rahvaluule

E. Arro

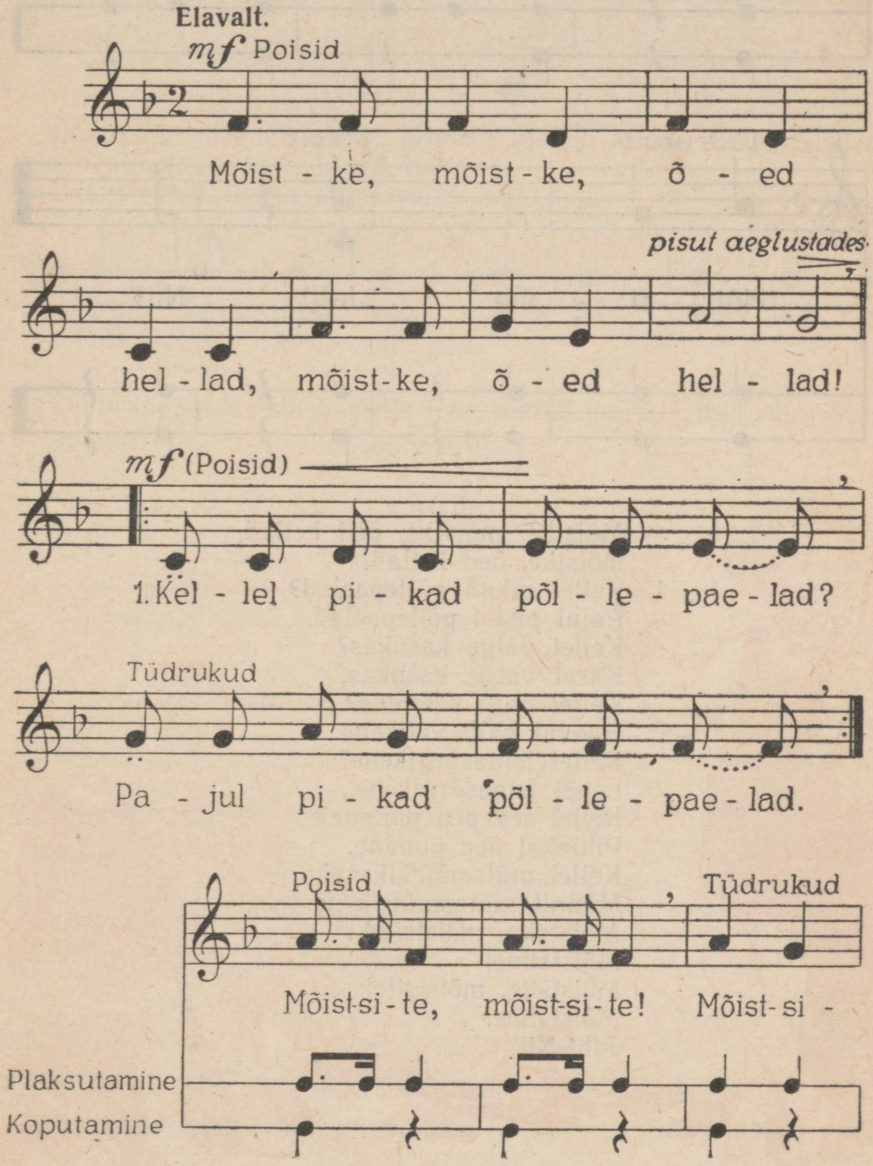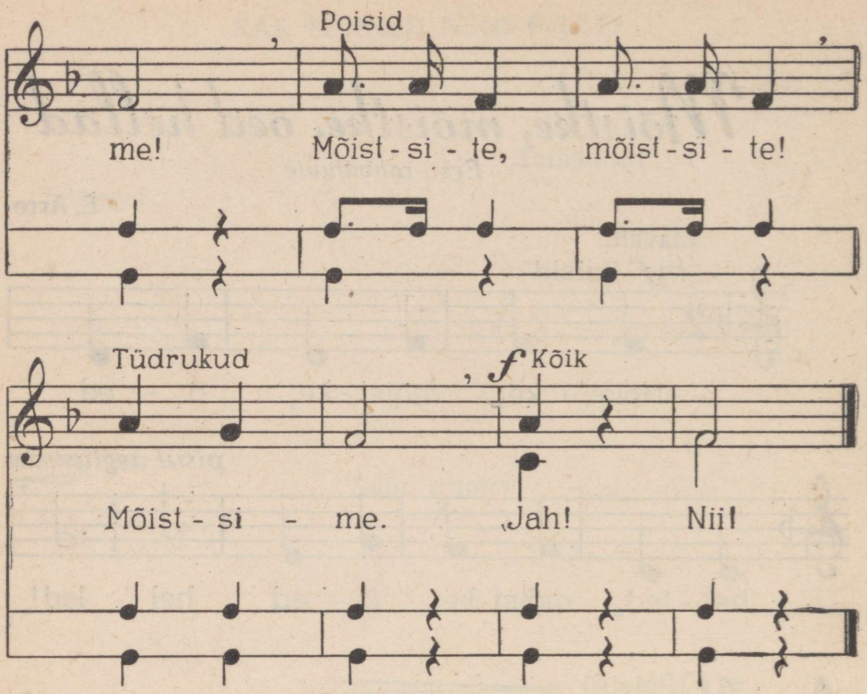

Mõistke, mõistke, õed hellad,
mõistke, õed hellad!
1. Kellel pikad põllepaelad?
Pajul pikad põllepaelad.
Kellel valge kasukas?
Kasel valge kasukas.
Kellel halli vatikene?
Haaval halli vatikene.
Kellel leinasärgikene?
Lepal leinasärgikene.
Kellel see pea punane?
Pihlakal pea punane.
Kellel mätasmütsikene?
Männil mätasmütsikene.
Mõistsite, mõistsite!
Mõistsime!
Mõistsite, mõistsite!
Mõistsime!
Jah! Nii!

PUNKTEERITUD RÜTM KAHE LÖÖGI PIIRIDES.

(«Hüpperütm»)

Laulus «Mõistke, mõistke, õed hellad» märkame, et esimesel silbil on heli, mis kestab üle ühe löögi (1½ lööki) ning sellele järgneb heli, mis kestab pool lööki. Kokku moodustavad need kaks nooti kahelöögilise rütmi, mida noodistatakse nii:

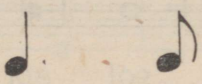

Üksteisele järgnedes nad jätavad justkui hüppe mulje. Sellist rütmi nimetame silbipaariga taám-ra.

Laulu rütmi loeme järgnevalt:

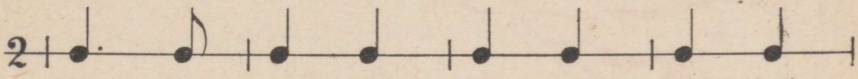

Laulu lõpposas esineb meile juba tuntud punkteeritud rütm ühe löögi piirides — nn. kiirhüppe rütm.

SOL

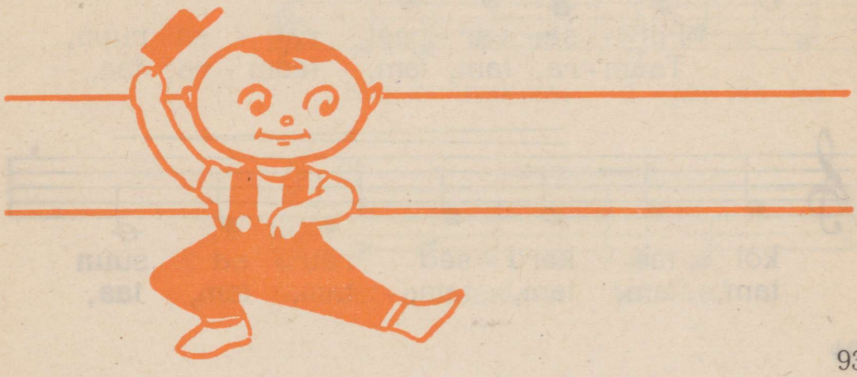

Sol asub teisel joonel

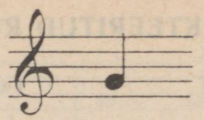

sol

Laulda noodi järgi:

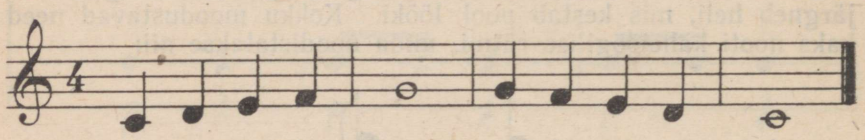

Ratsasõit piitsavarrel

K. E. Sööt
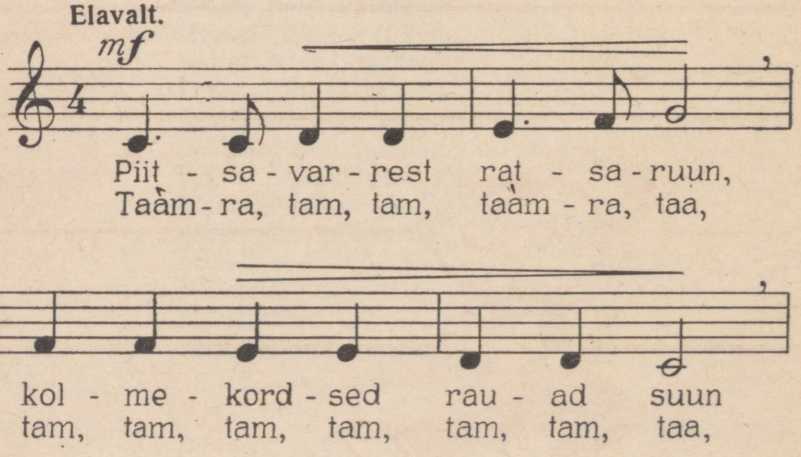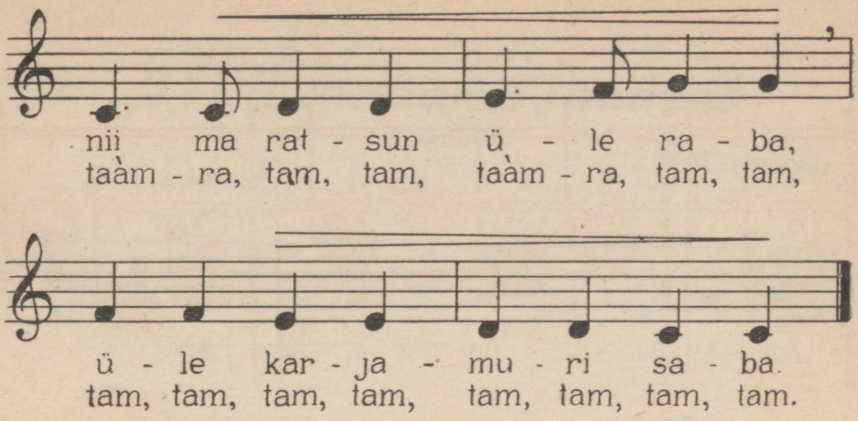
SOL

FA

MI

RE

DO

Do-re, hakka pähe

Eesti rahvaluule
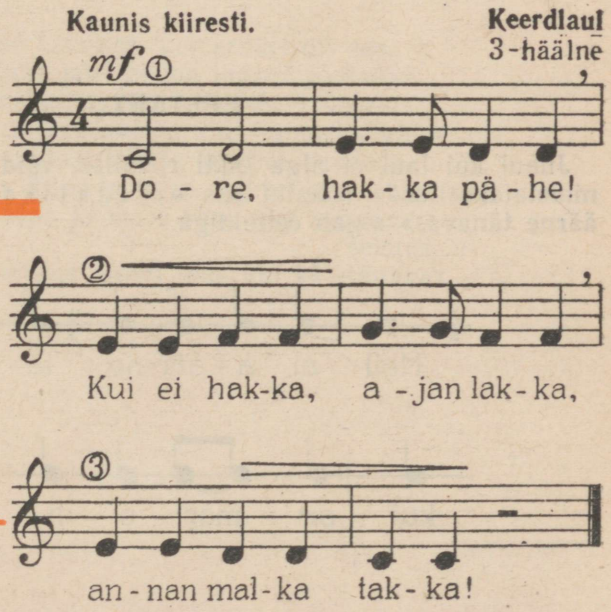
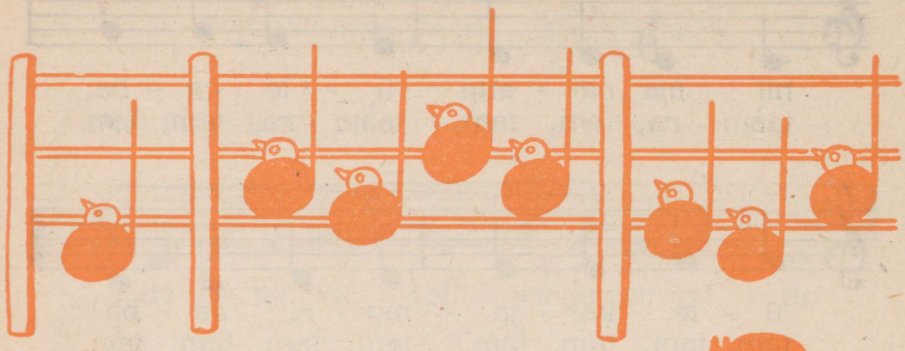

EELTAKT.

Juhul kui laul ei alga takti rõhulise, vaid rõhutu osaga, siis nimetatakse seda rõhutut osa e e l t a k t i k s. Laul «Meil aia-äärne tänavas» algab eeltaktiga.
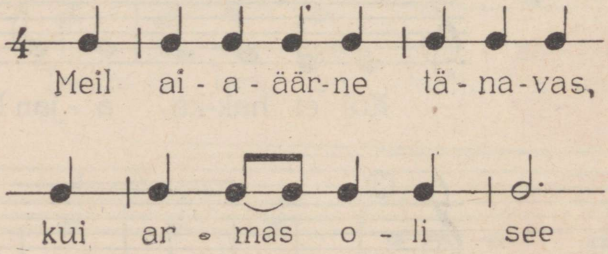
Meil aiaäärne tänavas

L. Koidula

Eesti rahvaviis

Pikaldaselt.

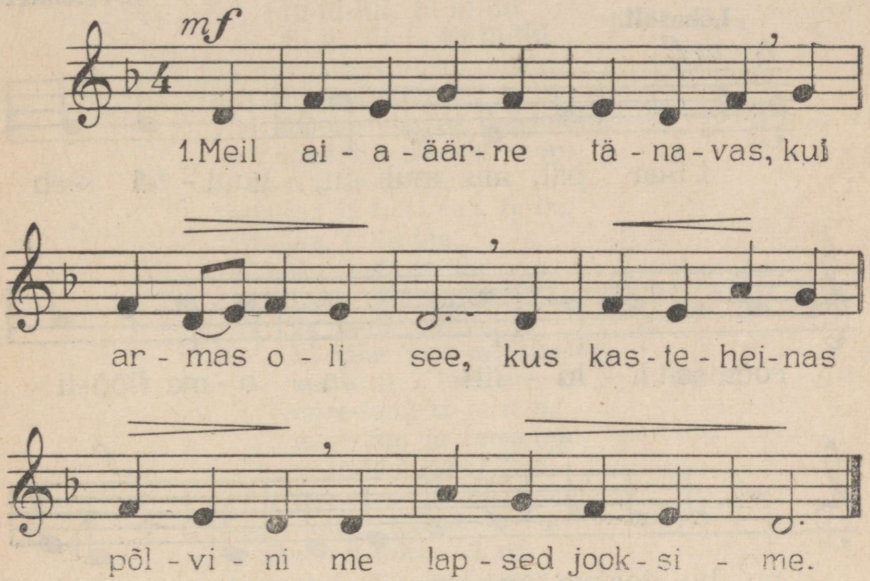

1. Meil aiaäärne tänavas, kui armas oli see,
   kus kasteheinas põlvini me lapsed jooksime.
2. Kus ehani ma mängisin küll lille, rohuga,
   kust vanataat käekõrval mu tõi tuppa magama.
3. Kui üle aia tahtsin siis ta kombel vaadata,
   «Laps, oota,» ütles ta, «see aeg on kiire tulema.»
4. Aeg tuli... Maa ja mere peal silm mõnda
   seletas, —
   ei poolt nii armas olnud seal, kui külatänavas.

Pillimängu lugu

E. Friemert
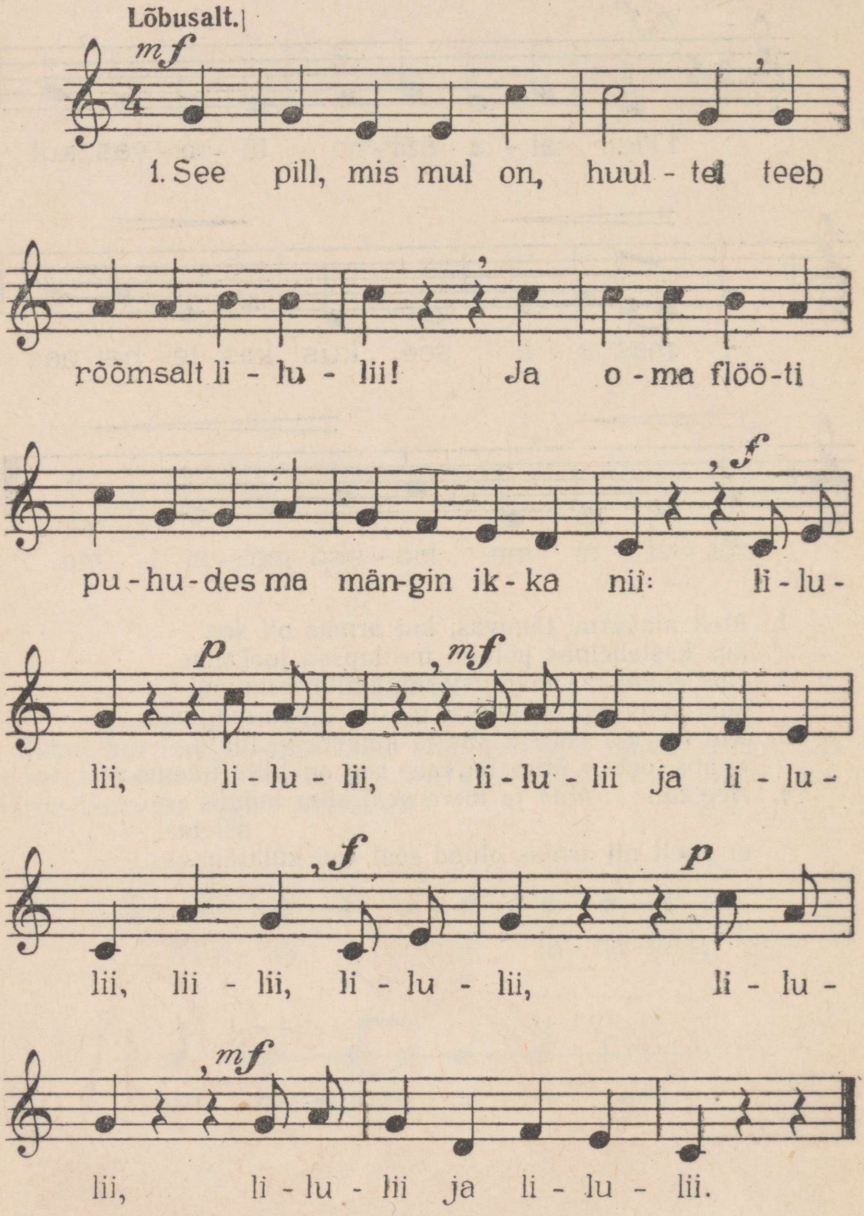
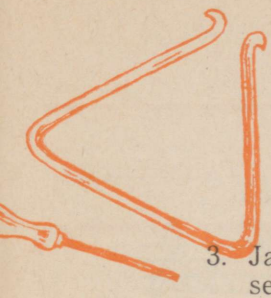

2. Mul pilliks on triangel
ja sellel mängin ma —
löön kergelt pulgakesega,
pill hakkab kõlama:
til-lil-lill, til-lil-lill,
til-lil-lill ja til-lil-lill, lil-lill,
til-lil-lill, til-lil-lill,
til-lil-lill ja til-lil-lill.

3. Ja minu käes on trompet,
sel valjult tuututan.
Kui homme ka veel harjutan,
kõik lood siis selgeks saan:
ta-ta-taa, ta-ta-taa,
ta-ta-taa ja ta-ta-taa, ta-ta,
ta-ta-taa, ta-ta-taa,
ta-ta-taa ja ta-ta-taa.

4. Löön uljalt väikest trummi —
ka mina pillimees.
Ei lähe segi marsisamm,
kui kostab teie ees:
ta-ra-tam, ta-ra-tam,
ta-ra-tam ja ta-ra-tam, tam-tam,
ta-ra-tam, ta-ra-tam,
ta-ra-tam ja ta-ra-tam.

5. Eks trummi löön ka mina
ja suur on minu trumm.
Ma sellel lausa müristan:
pumm-pumm, tr-rumm, tr-rumm!
Pum-pum-pumm, pum-pum-pumm,
pum-pum-pum, pum-pum, tr-rumm,
tr-rumm,
pum-pum-pumm, pum-pum-pumm,
pum-pum-pumm, tr-rumm, tr-rumm!

6. Ma dirigent ja juhin,
et mängiksid kõik koos.
Nii kõlabki nüüd ühiselt
ka meie pilliloos:
li-lu-lii, til-lil-lill,
ta-ra-tam, tr-rumm, ta-ta,
pum-pumm,
li-lu-lii, til-lil-lill,
ta-ra-tam, tr-rumm, pum-pumm.

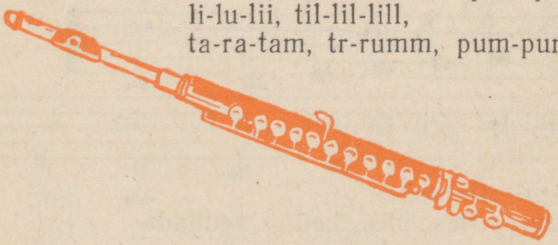

LA

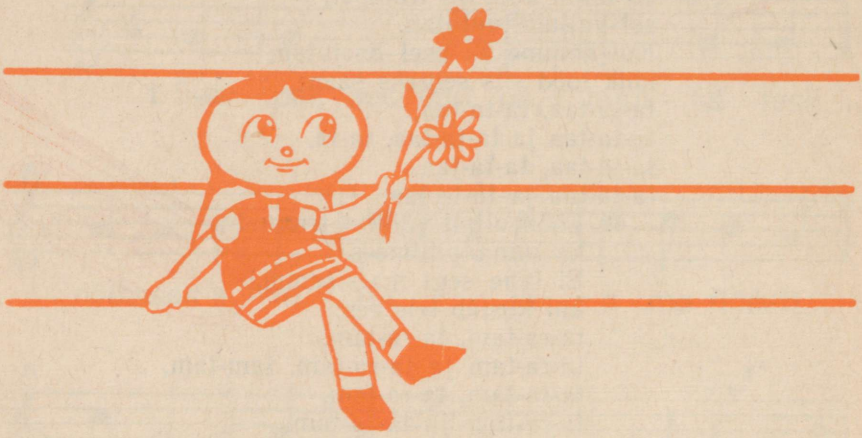

La asub teises vahes:

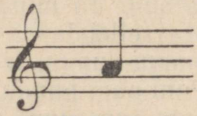

Laulda noodi järgi:

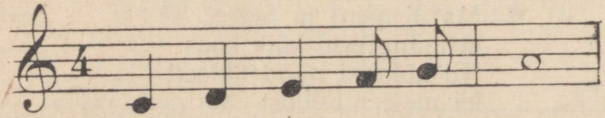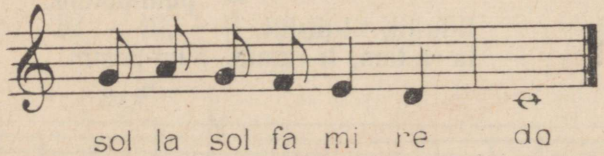

Korrata noodi järgi «Pajupill».
Laulda noodi järgi «Üles, üles, hellad vennad».

Üles

Eesti rahvaviis

Elavalt.
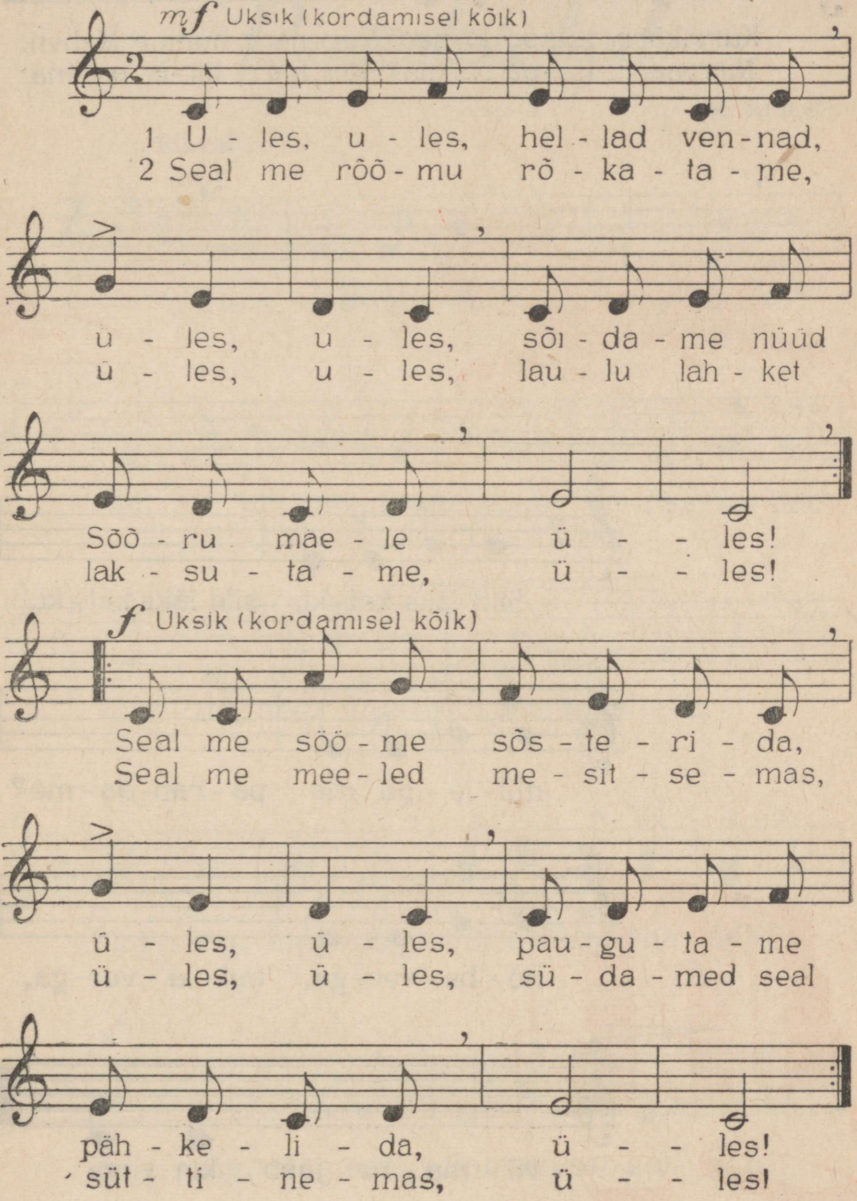
Kirjutada edasi (kuid mitte noodiraamatusse, vaid noodivihikusse).

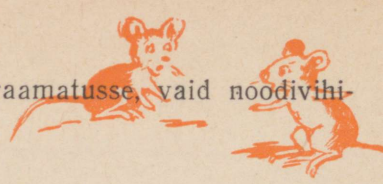

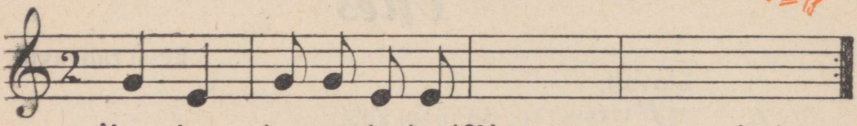

Kurr,karr, kus sa lä-hed? Nurr,narr, nur-me lä-hen.
Nirr, narr, mi-da ots'-ma? Hirr,harr, hii-ri ots'-ma.

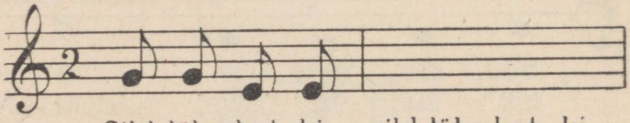

Sild läks kat-ki, sild läks kat-ki,

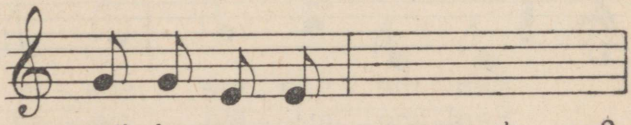

mil-le-ga me pa-ran-da-me?

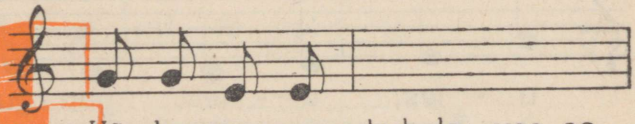

Hõ-be-vee-ga, kul-la-vee-ga,

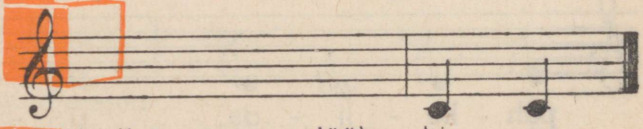

vii-ma-ne jääb kin-nu

Puutööliste laul

M. Krassev

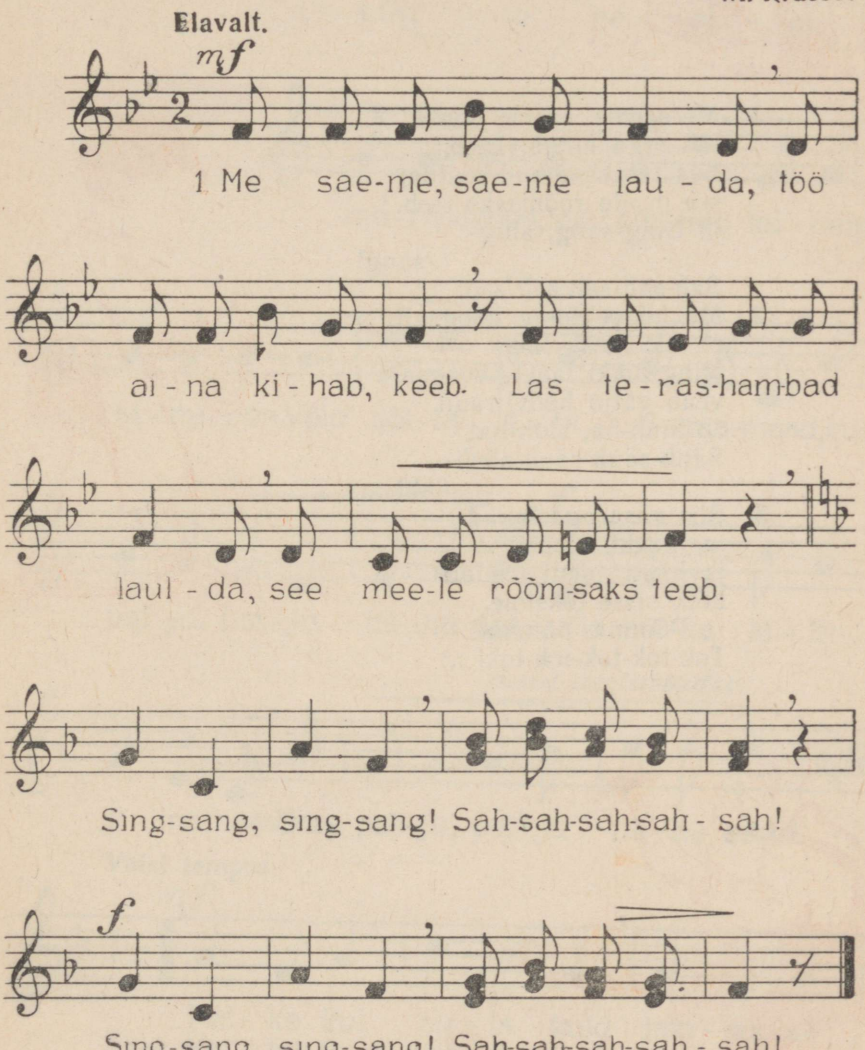

1. Me saeme, saeme lauda,
töö aina kihab, keeb.
Las terashambad laulda,
see meele rõõmsaks teeb.
:,: Sing-sang, sing-
sang!
Sah-sah-sah-sah-sah! :,:
2. Me höövеldame hoogsalt,
et sile oleks laud.
Ning pikki laaste voogsalt
veab välja höövliraud.
:,: Siuh-ha, siuh-ha!
Säuh-säuh-säuh-säuh-
säuh! :,:
3. Siis vasaraga lauad
me kokku klopsime
ja hästi, hästi naelad
kõik sisse toksime.
:,: Põmma, põmma!
Tok-tok-tok-tok-tok! :,:

On tore olla meremees

S. Taev

S. Taev

Mitte tõtates. Mõnusalt.

mf

1. On to - re ol - la me - re - mees, laev kün-nab lai - neid si - nu ees. Võid sõi - ta lä - bi il - ma-maad, kus pal - ju, pal - ju nä - ha saad, võid sõi - ta lä - bi il - ma-maad, kus pal - ju, pal - ju nä - ha saad.

f

pisut aeglustades

Valsi tempos.

mf

Päi - ke kui su - la kuld lain - tes - se
Näi - tab teed ma - ja - kas, saat - mas on
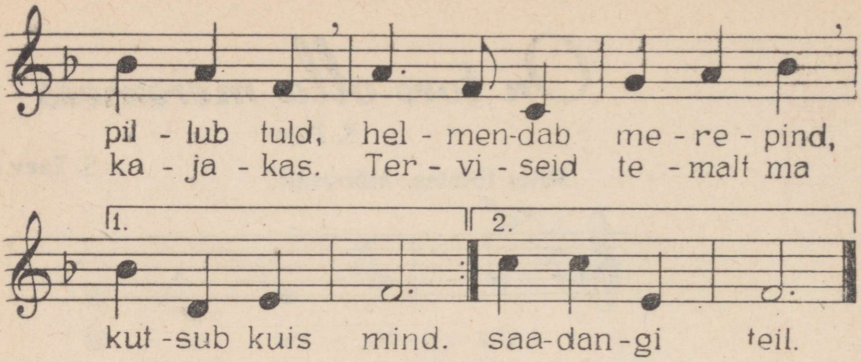
1. On tore olla meremees,
laev künnab laineid sinu ees.
:,: Võid sõita läbi ilmamaad,
kus palju, palju näha saad. :,:
Päike kui sula kuld
laintesse pillub tuld,
helmendab merepind,
kutsub kuis mind.
Näitab teed majakas,
saatmas on kajakas.
Terviseid temalt ma
saadangi teil.

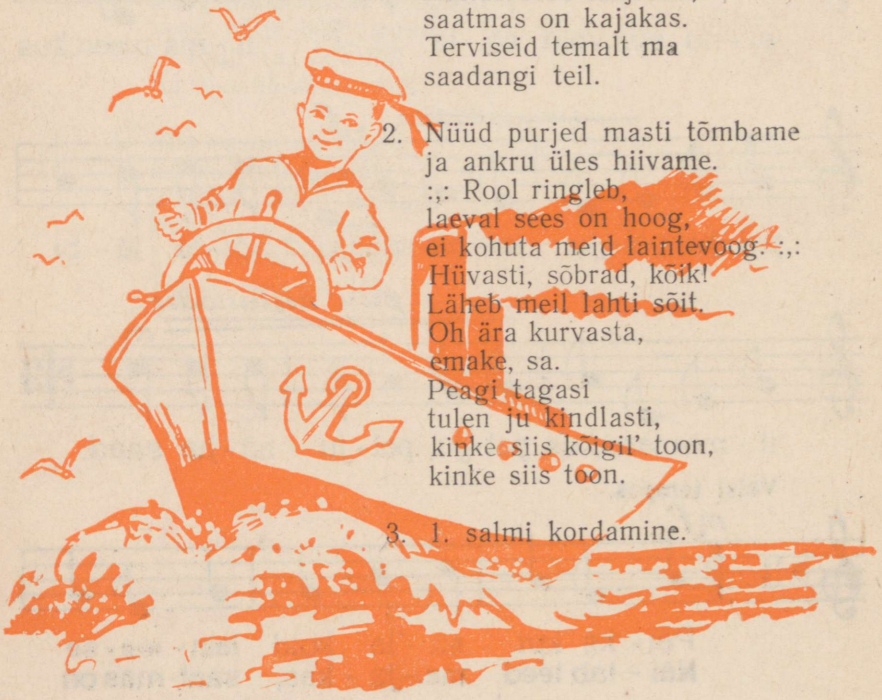

2. Nüüd purjed masti tõmbame
ja ankru üles hiivame.
:,: Rool ringleb,
laeval sees on hoog,
ei kohuta meid laintevoog. :,:
Hüvasti, sõbrad, kõik!
Läheb meil lahti sõit.
Oh ära kurvasta,
emake, sa.
Peagi tagasi
tulen ju kindlasti,
kinke siis kõigil' toon,
kinke siis toon.

3. 1. salmi kordamine.

Lumi nagu valge samet
katab õrnalt Eestimaad...

Lumi nagu valge samet

J. Speek

M. Härma.

Mõõdukalt.

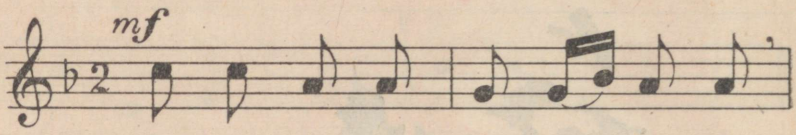

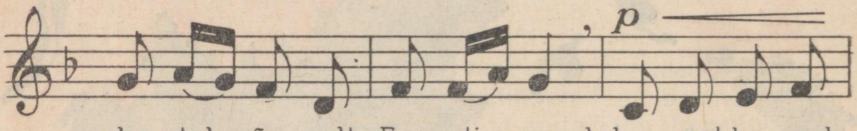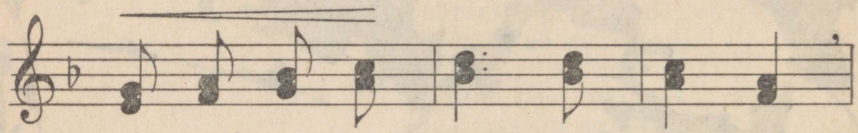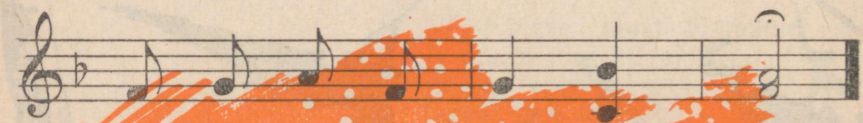

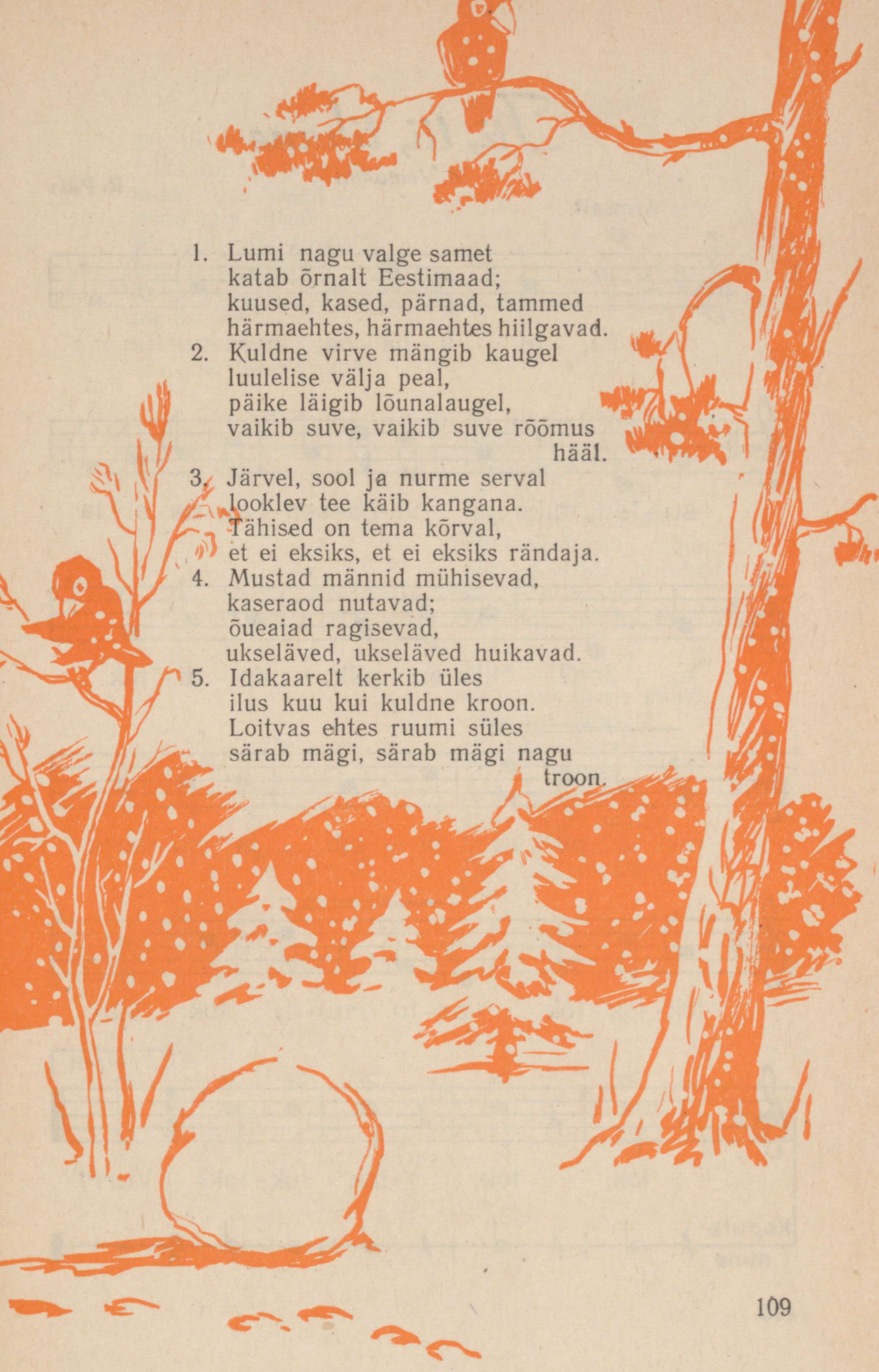

1. Lumi nagu valge samet
katab õrnalt Eestimaad;
kuused, kased, pärnad, tammed
härmaehtes, härmaehtes hiilgavad.
2. Kuldne virve mängib kaugel
luulelise välja peal,
päike läigib lõunalaugel,
vaikib suve, vaikib suve rõõmus hääl.
3. Järvel, sool ja nurme serval
looklev tee käib kangana.
Tähised on tema kõrval,
et ei eksiks, et ei eksiks rändaja.
4. Mustad männid mühisevad,
kaseraod nutavad;
õueaiad ragisevad,
ukseläved, ukseläved huikavad.
5. Idakaarelt kerkib üles
ilus kuu kui kuldne kroon.
Loitvas ehtes ruumi süles
särab mägi, särab mägi nagu troon.

Tii, tii, tihane

M. Veetamm R. Päts
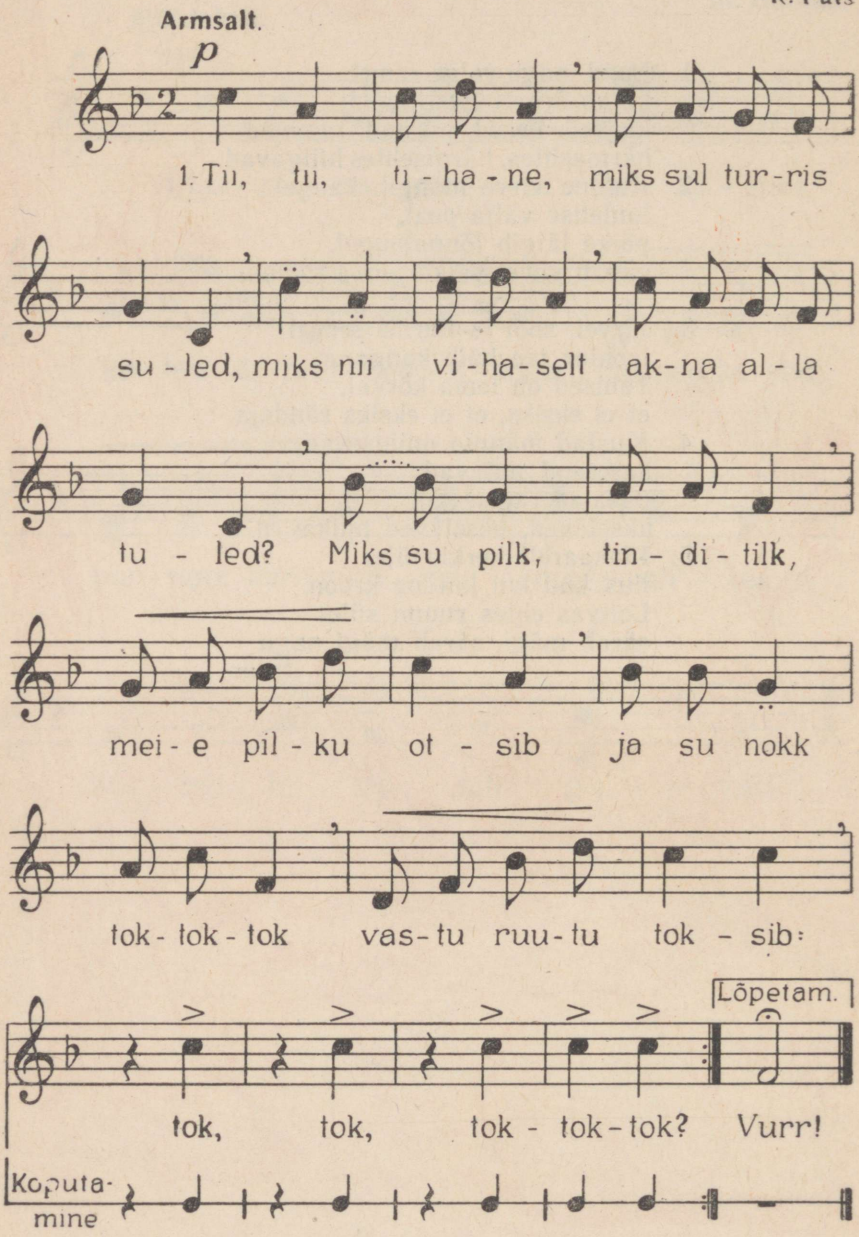
1. Tii, tii, tihane,
miks sul turris suled,
miks nii vihaselt
akna alla tuled?
Miks su pilk, tinditilk,
meie pilku otsib
ja su nokk
tok-tok-tok
vastu ruutu toksib:
tok, tok, tok-tok-tok?

2. Tii, tii, kas ehk teeb
tuska sulle tali?
Punanina Pakane
on ehk liiga vali.
Sinu eest rutukalt
viimsed marjad rebib,
tõugud, ussid, putukad
hange alla sebib.
Tok, tok, tok-tok-tok.

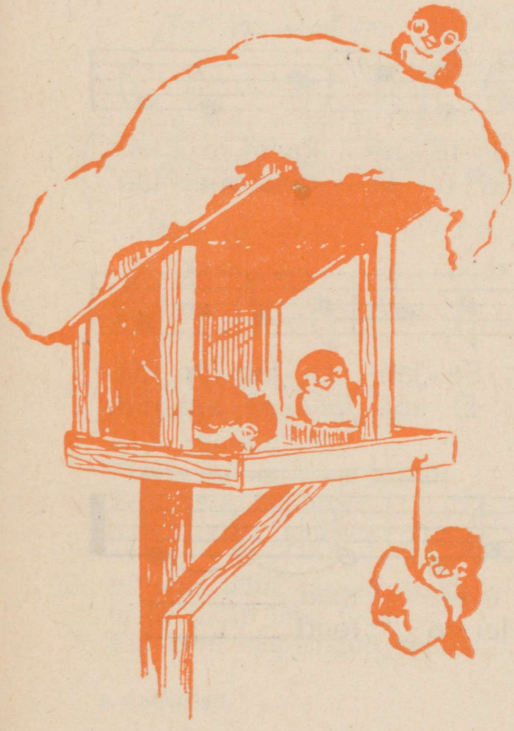

3. Tii, tii, tihane,
miks sul turris suled,
miks nii vihaselt
akna alla tuled?
Tii, tii, teame,
mida sulle vaja,
akna külge seame
linnu söögimaja.
Tok, tok, tok-tok-tok.
Vurr!

Talvelaul

A. Aleksandrov

Pikkamisi.
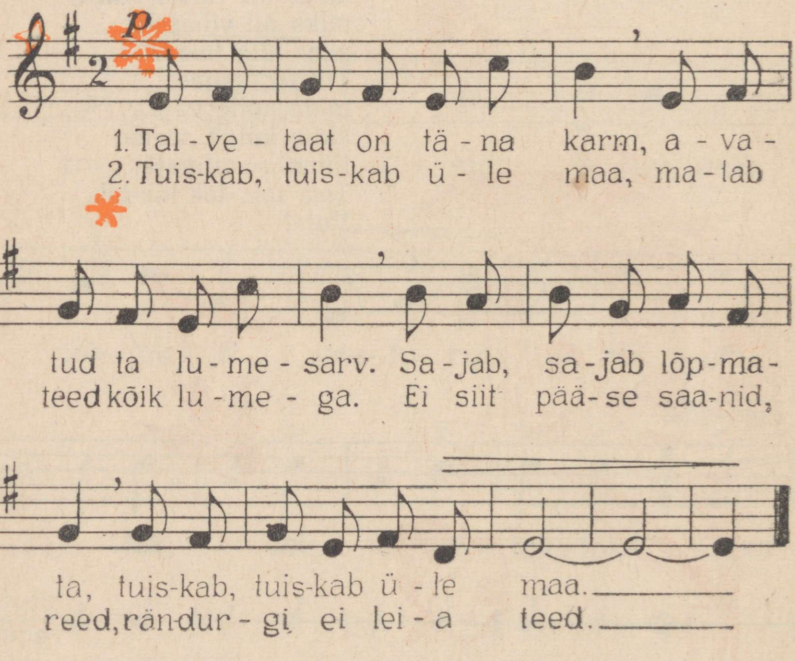
Talvetaat on meie maal

F. Kuhlbars

B. Kõrver

Rõõmsalt.

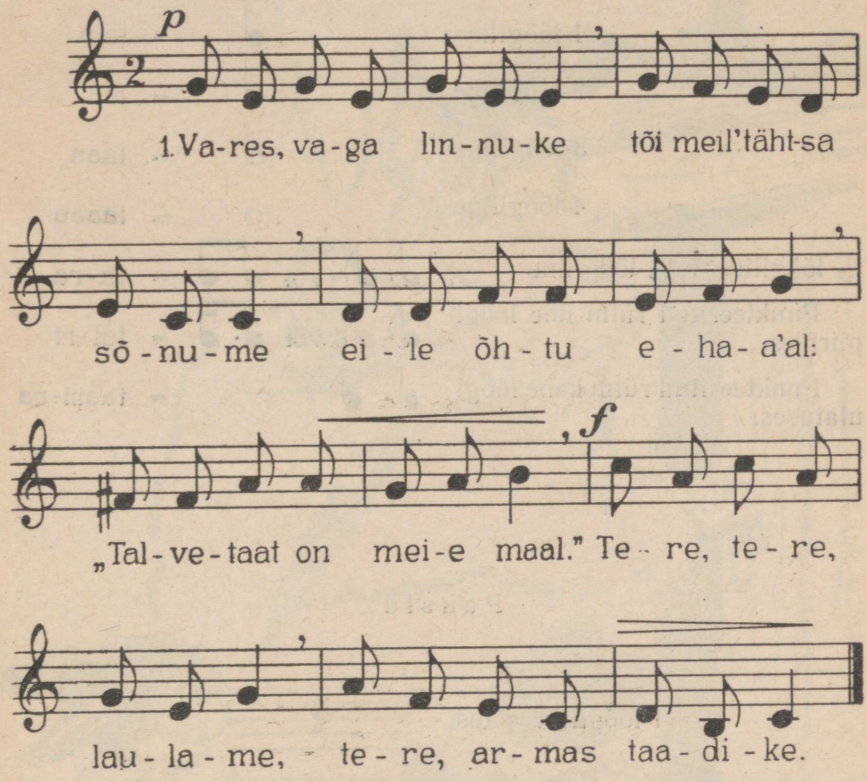

1. Vares, vaga linnuke
tõi meil' tähtsa sõnume
eile õhtu eha a'al:
«Talvetaat on meie maal.»
Tere, tere, laulame,
tere, armas taadike.

2. Sillutad nüüd järved, sood,
meile palju lõbu tood.
Kui kord liugustikult me
kelgul alla lendame,
lumelilled, taadike,
sead siis meie aknale.

3. Kord sa tuled paunaga
andeid välja jagama.
Sätendab siis kuusepuu,
kõlab kooris laste suu,
südamest siis hüüame:
«Tuhat tänu, taadike!»

KOOND-LOETELU TUNDMAÕPITUD RÜTMIMÄRKIDEST

Noodid:

1-löögiline = tam

2-löögiline = taa

3-löögiline = taaa

4-löögiline = taaaa

½-löögiline + ½-löögiline või = ta-ra

Punkteeritud rütm ühe löögi piirides. või = tài-ri

Punkteeritud rütm kahe löögi ulatuses. 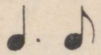 = taàm-ra

Pausid:

1-löögiline paus 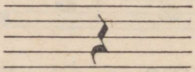

2-löögiline paus 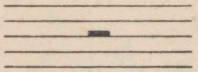

tervetakti paus 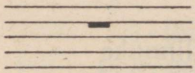

Ülesanne. Laulda rütmilise kaasmänguga laule noodi järgi ja õppida ka pause lugema.

Kuulge, kuulge, tuleb juba
laste sõber näärimees!

Üle lume lagedale

I Oro

Eesti rahvaviisi j.
R. Päts

Rõõmsalt.
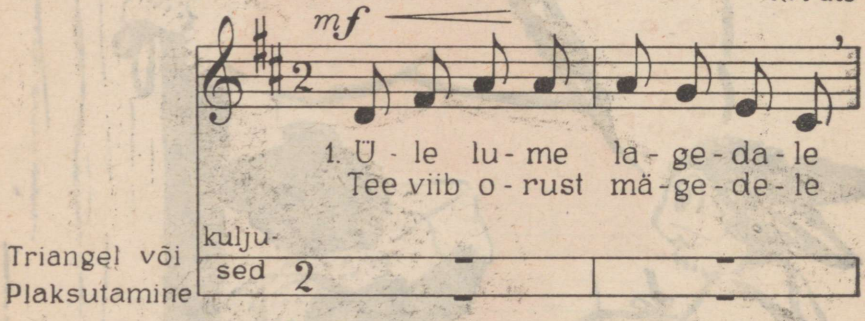
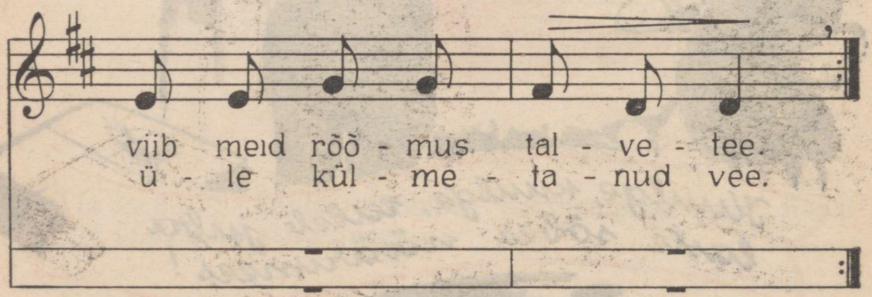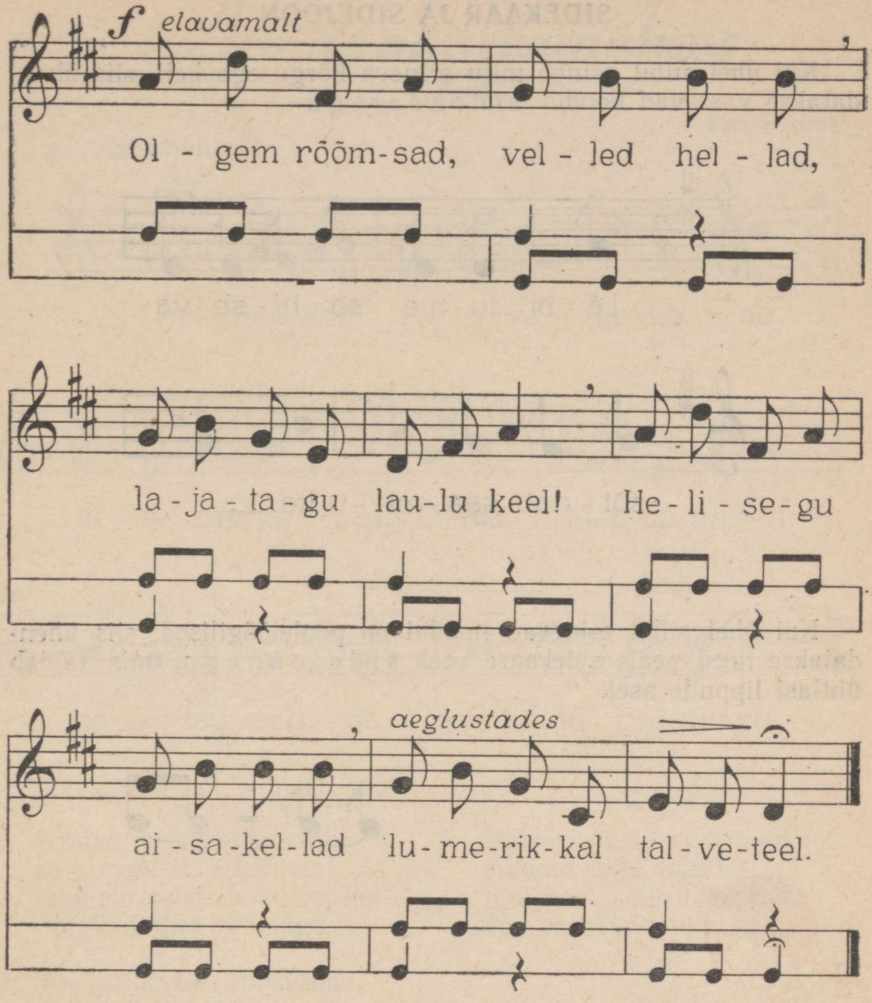

1. Üle lume lagedale
viib meid rõõmus talvetee.
Tee viib orust mägedele
üle külmetanud vee.
Olgem rõõmsad, velled hellad,
lajatagu laulu keel!
Helisegu aisakellad
lumerikkal talveteel!

2. Uhke kuuse tuppa toome
suureks rõõmuks lastele.
Lõbusama tuju loome,
pidutuju kõigile.
Särab kuusk ja särab tuba,
lapsed rõõmsad kuuse ees!
Kuulge, kuulge, tuleb juba
laste sõber — näärimees!

SIDEKAAR JA SIDEJOON

Kui ühel silbil esineb mitu erineva kõrgusega heli, siis ühendatakse vastavad noodid s i d e k a a r e g a — ⌣

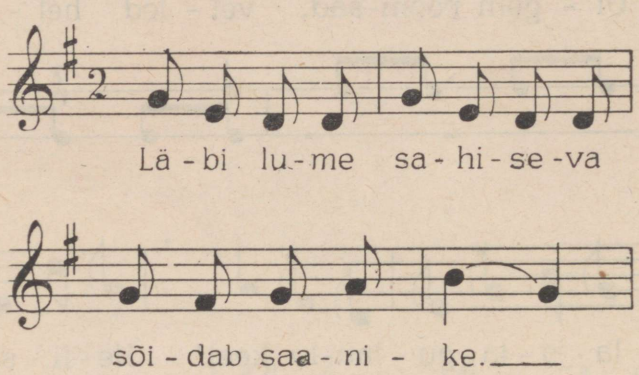

Kui ühel silbil esinevad noodid on poolelöögilised, siis ühendatakse need peale sidekaare veel s i d e j o o n e g a, mis täidab ühtlasi lippude aset.

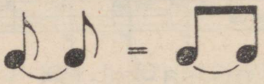

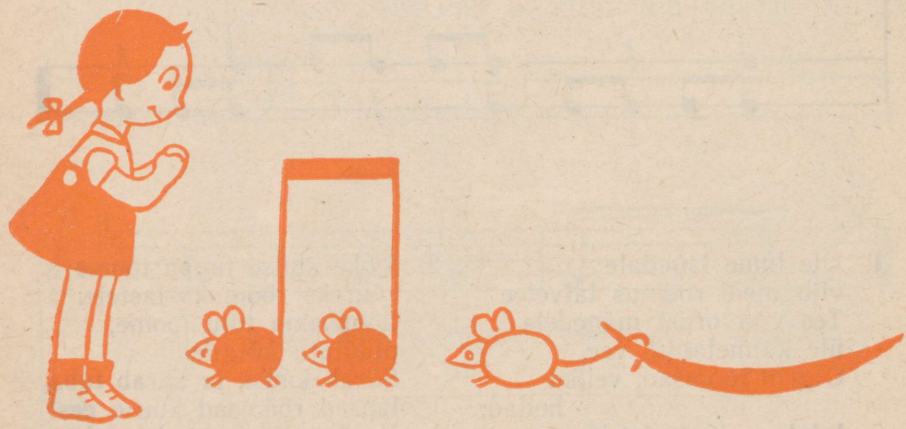

Sidejoone kasutamist jälgi laulus «Tihase mäng».

Armas näärivanakene

T. Kuusik

Laste laul

Südamlikult.

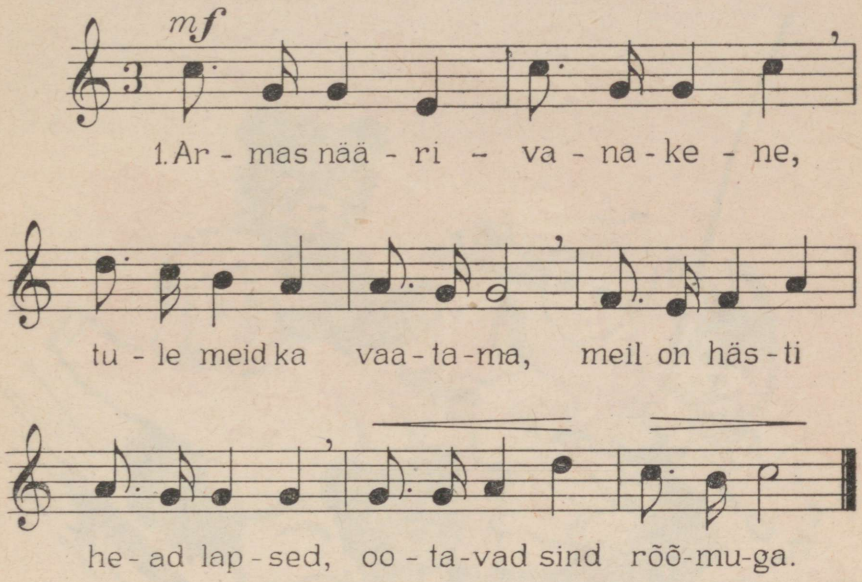

1. Armas näärivanakene,
tule meid ka vaatama,
meil on hästi head lapsed,
ootavad sind rõõmuga.

2. Too ka kaasa kuusekene,
ilus, haljas, ehitud,
küünlad küljes, kingitused
olgu hästi valitud.

3. Jütsile too väike hobu,
Liisile too nukuke,
Anni soovib siidirätti,
Mihkel mütsi endale.

4. Taadil tarvis talvesaapaid,
eidel sooja seelikut,
palume veel peale kauba
kena pildiraamatu.

5. Küll sa peale pühi puhkad,
puhkad teise näärini,
igal pool sind kiidetakse,
kus sa käisid viimati.

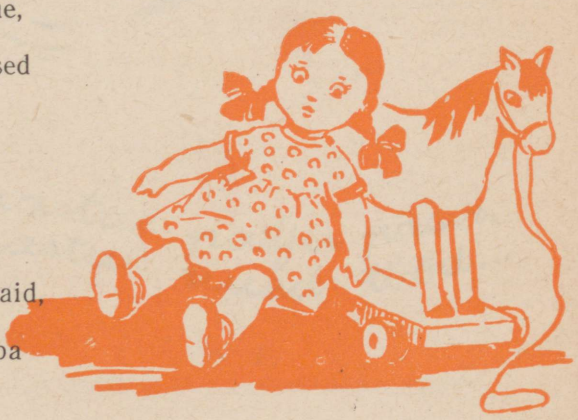

Uuel aastal palju päevi,
uuel aastal uued tööd...

Tervist, uue aasta tulek

V. Lebedev-Kumatš

B. Kõrver
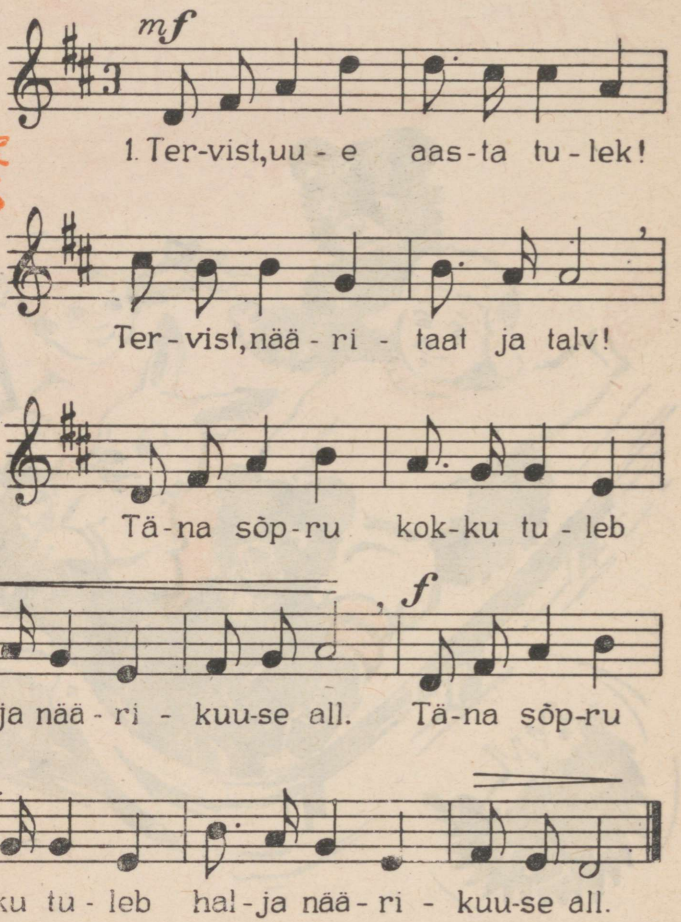
1. Tervist, uue aasta tulek!
Tervist, nääritaat ja talv!
:,: Täna sõpru kokku tulcb
halja näärikuuse all. :,:

2. Vurrud härmas talvetaadil,
lumehelbeid tuiskab teil.
:,: Koos on näärideiegaadid —
kogu mets on saatnud neid. :,:

3. Lumehelbed õrnad, valged,
käunilt leegib küünlalõõm.
:,: Punetavad laste palged,
neil on silmis näärirõõm. :,:

4. Ei me ennast kiida ise —
see ei ole meie viis.
:,: Aga oma õppimises
igaüks sai koolis viis. :,:

Uuel aastal

V. Beekman

Uljalt. V. Kapp
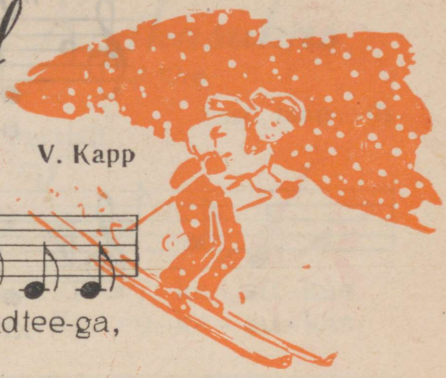
mf

Tu-lid nää-rid tui-sandtee-ga,

o - li see vast uh - ke sõit,
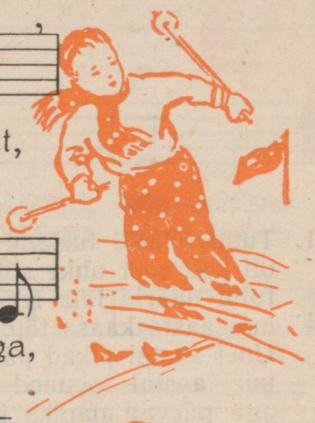
tu - lid nää-rid lai - a ree-ga,

uu - e aas - ta kaa-sa tõid.

p

Uu - el aas-tal pi - kad päe-vad,

uu - el aas-tal - uu - ed tööd,

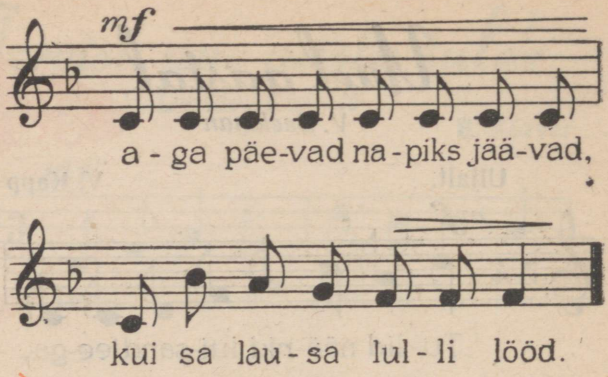

1. Tulid näärid tuisand teega,
oli see vast uhke sõit,
tulid näärid laia reega,
uue aasta kaasa tõid.
Uuel aastal pikad päevad,
uuel aastal — uued tööd,
aga päevad napiks jäävad,
kui sa lausa lulli lööd.

2. Mets on meelitav ja sume,
põues süttib suusaind,
üle värske valge lume
kutsub suusatama sind.
Küll on palju, palju vaja
korda saata näärikuul,
uisurajal võidu ajab
meiega ka talvetuul.

3. Tulid näärid tuisand teega,
oli see vast uhke sõit,
tulid näärid laia reega,
uue aasta kaasa tõid.
Uuel aastal palju päevi,
uuel aastal — uued tööd.
Ei need päevad napiks jäägi,
käed vaid julgelt külge löö.

Kivikasukas

J. Oro

Eesti tantsuviis

Parajalt.

mf

1. Ki - vi - ka - su - kas
Ka - ru - ka - su - kas

Plaksutamine
Rusikalöögid

p *f*

ki - vi - sammal, jah, kõm - kõmm, kõm - kõmm.
ka - ru - sammal, jah, mõm - mõmm, mõm - mõmm.

p

Ki - vil ke - na ol - la, kä - rul ke - na käi - a,

f

mõ - le - mal on kar - va - ka - su - kad.

1. Kivikasukas kivisammal, jah,
kõm-kõmm, kõm-kõmm.
Karukasukas, karusammal, jah,
mõm-mõmm, mõm-mõmm.
:,: Kivil kena olla,
karul kena käia,
mõlemal on karvakasukad. :,:

2. Kivikasukas ülitore, jah,
kõm-kõmm, kõm-kõmm.
Karukasukal viga pole, jah,
mõm-mõmm, mõm-mõmm.
:,: Kivi magab õues,
karu metsa põues,
mõlemal on karvakasukad. :,:

Küsimusi:

Millist helitugevuse märki kasutatakse noodi juures: 1) vaikselt laulmisel, 2) valjult laulmisel, 3) parajalt laulmisel, 4) järk-järgult tugevamalt laulmisel, 5) järk-järgult vaiksemalt laulmisel?

SI JA ÜLEMINE DO

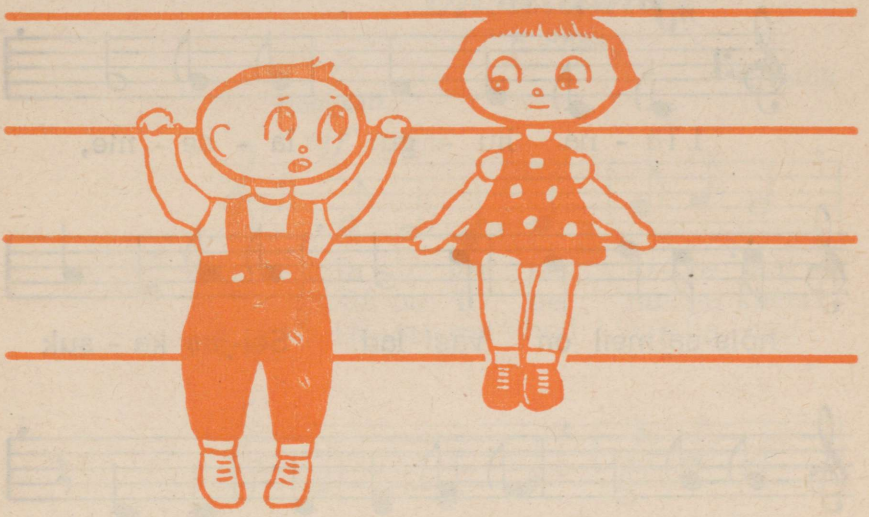

Si asub kolmandal joonel:

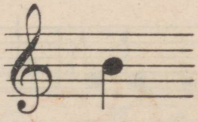

Ülemine do asub kolmandas vahes:

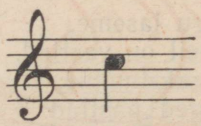

Vastlad

P. Jakobson

Hoogsalt. **Eesti rahvaviis**

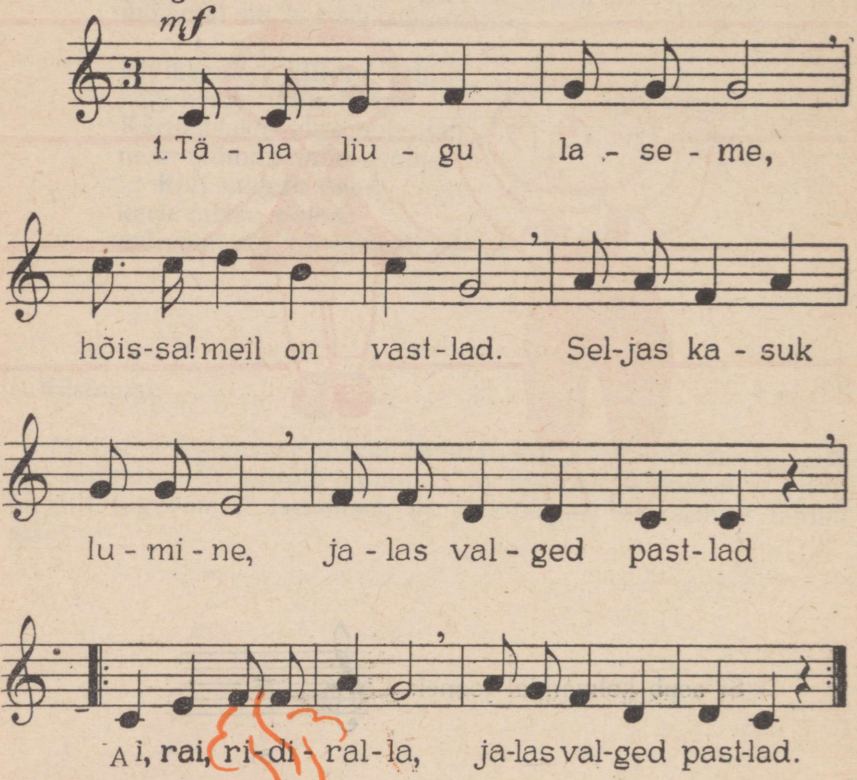

1. Täna liugu laseme,
hõissa, meil on vastlad.
Seljas kasuk lumine,
jalas valged pastlad.
:,: Ai, rai, ridiralla,
jalas valged pastlad. :,:

2. Õhtul oaleemekest
saab ja seajalgu;
hammastega anname
neile tubli talgu.
:,: Ai, rai, ridiralla,
neile tubli talgu. :,:

3. Peale seda kuulame,
kas ju pill ei hüüa,
et võiks õhtul tublisti
vastlatantsu lüüa.
:,: Ai, rai, ridiralla,
vastlatantsu lüüa. :,:
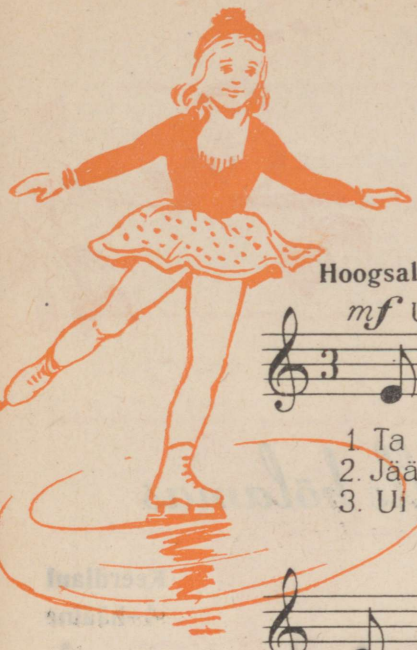
Uisutamas

E. Enno j.

T. Vettik

Hoogsalt.

mf Üksik
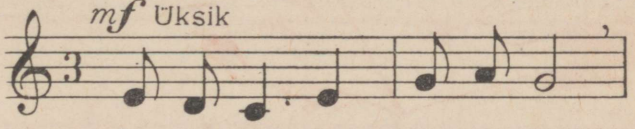
1. Ta - li väl - jas, to - re jää!
2. Jää on li - be na - gu klaas!
3. Ui - su - me - hed u - ha - ma!

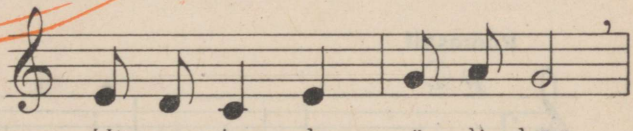

Ui - su - ta - da ü - li - hää.
Ui - sud ai - na un - da - mas!
Trit - su - me - hed trib - la - ma!
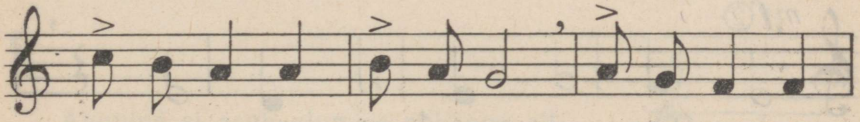
Ra - tas - kaa - ri en - ne nii, ja siis jäl - le

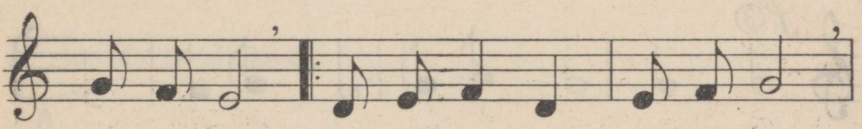

tei - si - ti! Ra - di - rii ja ri - di - raa!

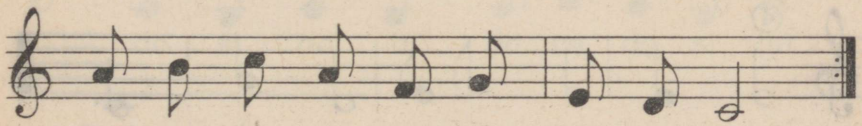

Ra - di - ri - di - ru - di, ral - lal - laa!

Laulud jälle kõlamas

Keerdlaul
4-häälne

Rõõmsalt.

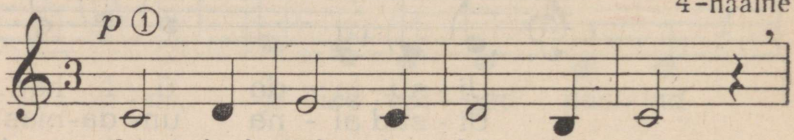

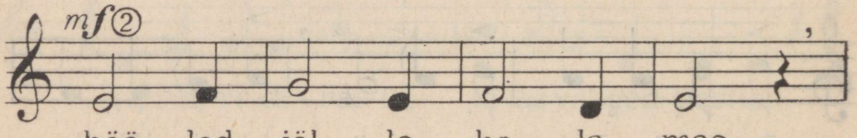

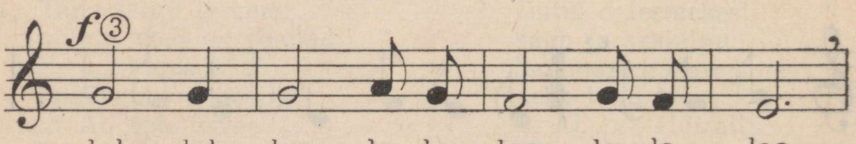

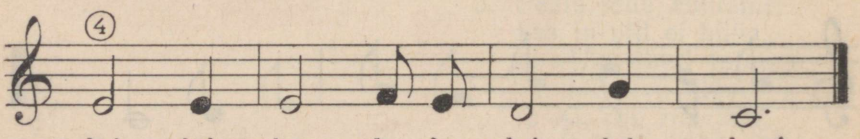

ALUMINE SI

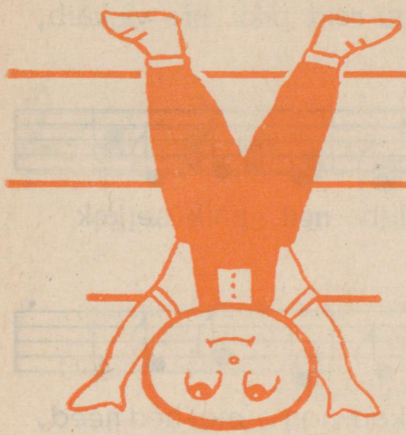

Alumine si asub alumise abijoone all:
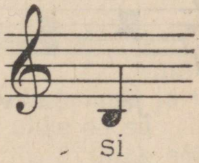
Laulda noodi järgi:

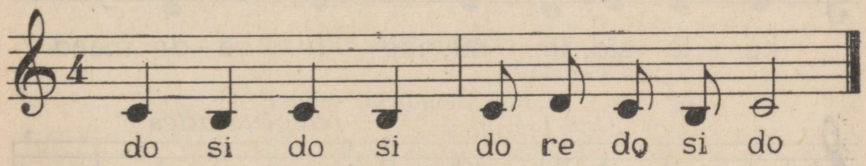

Ülesanne: Laulda noodi järgi «Laulud jälle kõlamas».

Nõukogude Armee

N. Frenkel

V. Vitlin

Marsi tempos.
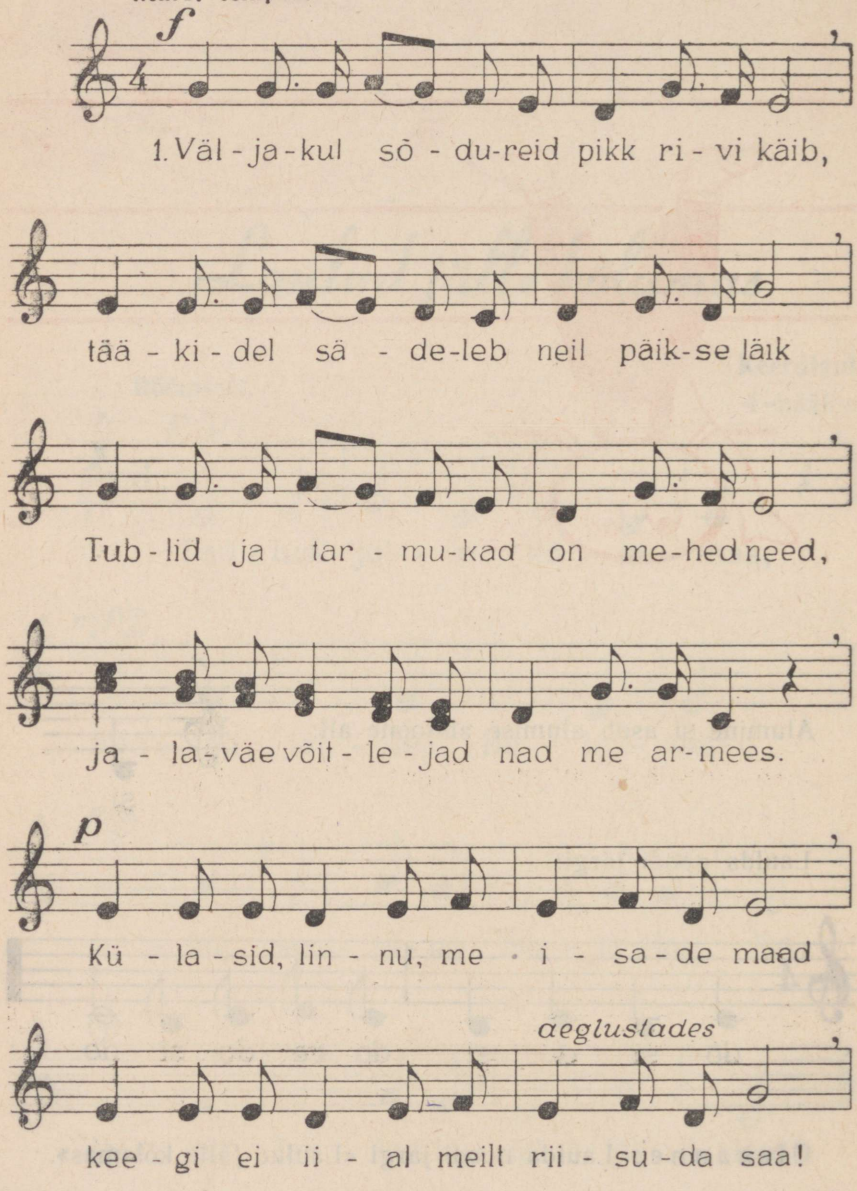
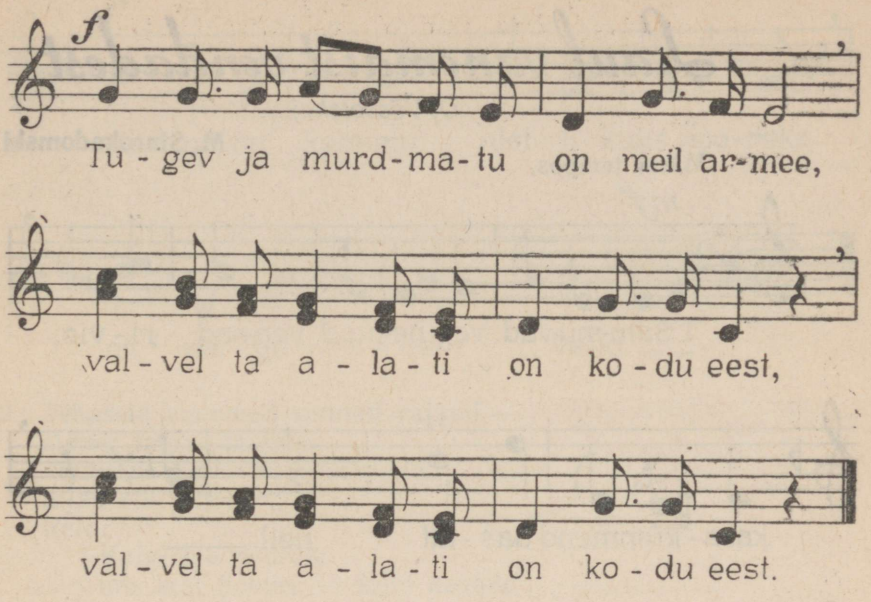

1. Väljakul sõdureid pikk rivi käib,
tääkidel sädeleb neil päikse läik.
Tublid ja tarmukad on mehed need,
jalaväe võitlejad nad me armees.

Refrään:
Külasid, linnu, me isade maad
keegi ei iial meilt riisuda saa.
Tugev ja murdmatu on meil armee,
:,: valvel ta alati on kodu eest. :,:

2. Läikivail hobuseil ja kiires hoos
kihutab ratsurieskadron koos.
Tuule käes punetab erk lipusiid,
tervitab kaugelt meid kui lehviv tiib.

Refrään.

3. Ülal käib taeva all lai sinitee
üle me väljade, saarte ja vee.
Lendur, kui uhke on su uljas sõit!
Osavalt kõrgusi sa võita võid.

Refrään.

4. Sõidab siin sõdureid ka tanki peal.
Tugev on masin, kui kahureid veab.
Suurtükiväelased, rõõm näha teid,
alati kaitsete te kindlalt meid!

Refrään.

Laul vanemaist vendadest

O. Võssotskaja

M. Starokadomski

Marsi tempos.

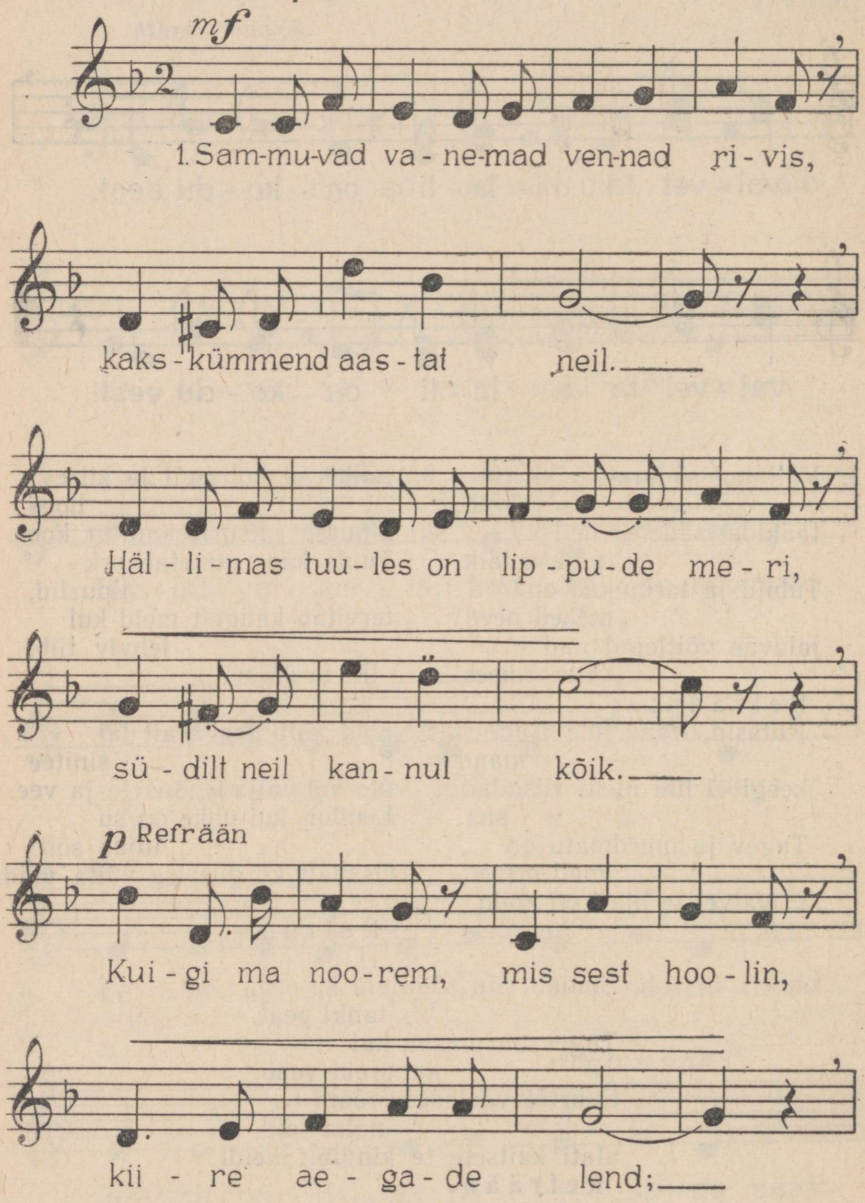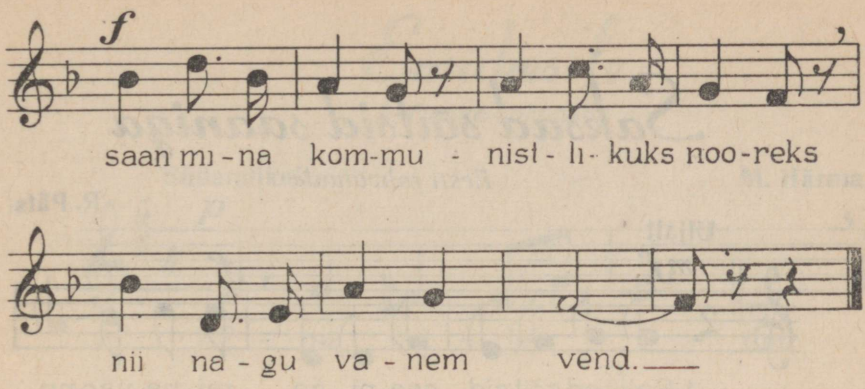

2. Tehaseid vanemad vennad rajand —
stepis, taigas ja soos.
Tihnikuis kerkivad linnamajad
uljas ehitushoos.
Refr.:
Kuigi ma noorem,
mis sest hoolin, — kiire aegade lend;
peagi mina tehaseid rajan
nii nagu vanem vend.

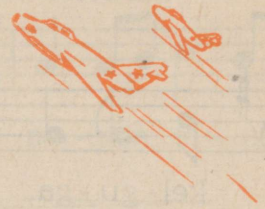

3. Lainetab meri ja mässab vahus,
kõmiseb taevas kõu;
meremeest noort ent ei heiduta maru
ega ka pikse õud.
Refr.:
Kuigi ma noorem,
mis sest hoolin, — kiire aegade lend;
peatselt ka mina seisan ju roolil
nii nagu vanem vend.

4. Noored, meil valida teesid palju,
töörohke aeg meil ees.
Mõõdavad lendurid taevaseid välju,
riivavad pilveveert.
Refr.:
Kuigi ma noorem,
mis sest hoolin, — kiire aegade lend;
julgeks piloodiks saada ma soovin
nii nagu vanem vend.

5. — 1. salmi kordamine.

Saksad sõitsid saaniga

Eesti rahvaluule

R. Päts
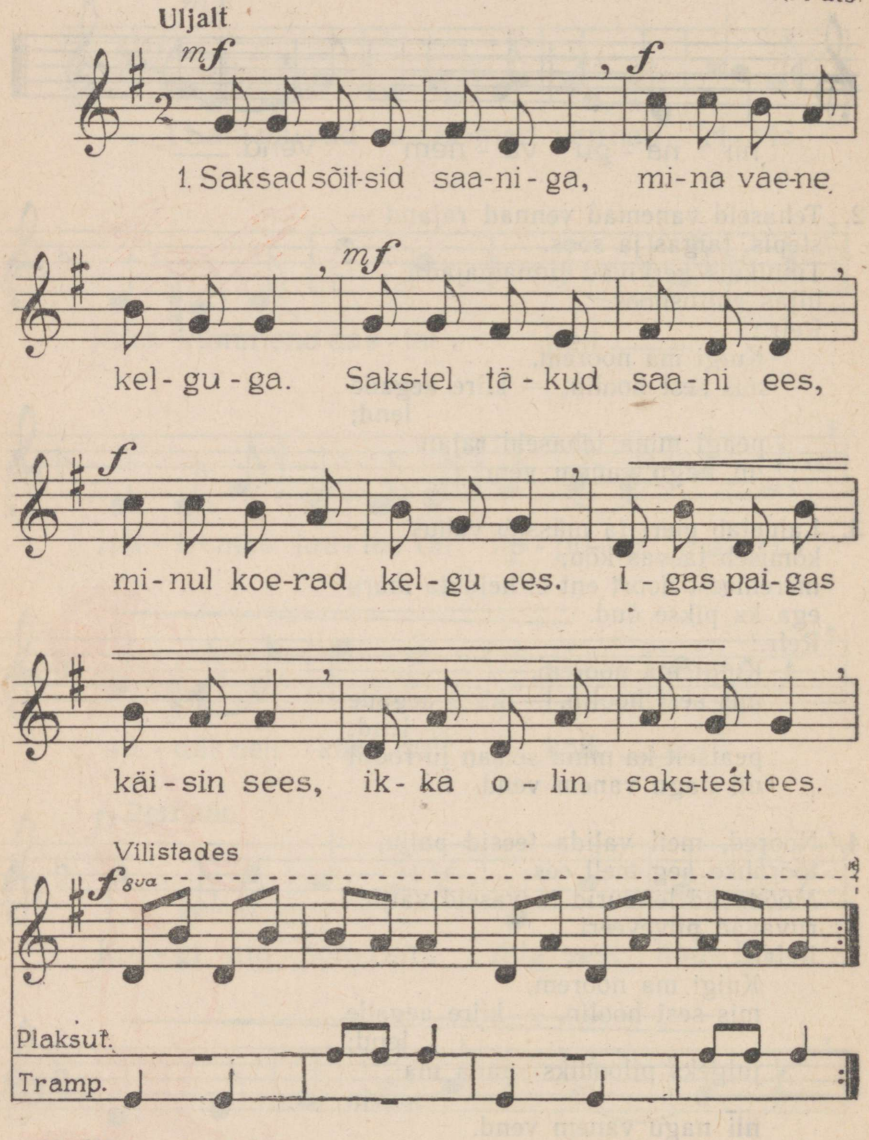
*) Kõrgregistris.

Emakesele

A. Oengo-Johanson

Südamlikult. M. Härma

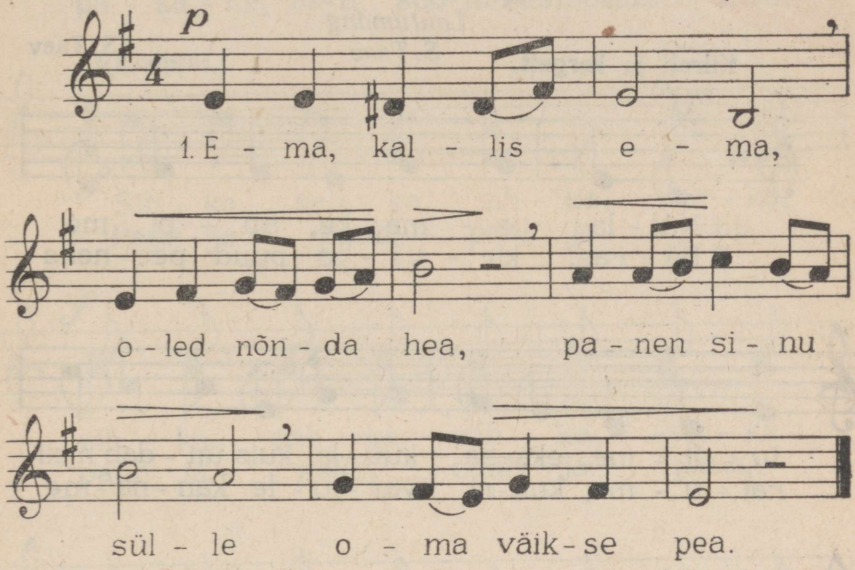

1. Ema, kallis ema, oled nõnda hea,
panen sinu sülle oma väikse pea.
2. Käsi nõnda pehme, nõnda selge silm,
süda hell ja avar, armurikas ilm.
3. Ema, kallis ema, kui saan suureks kord,
küll siis sinu hoole tasun tuhatvõrd.

Kulla emake

Laulumäng
S. Taev

S. Taev

Kiirelt ja kergelt.
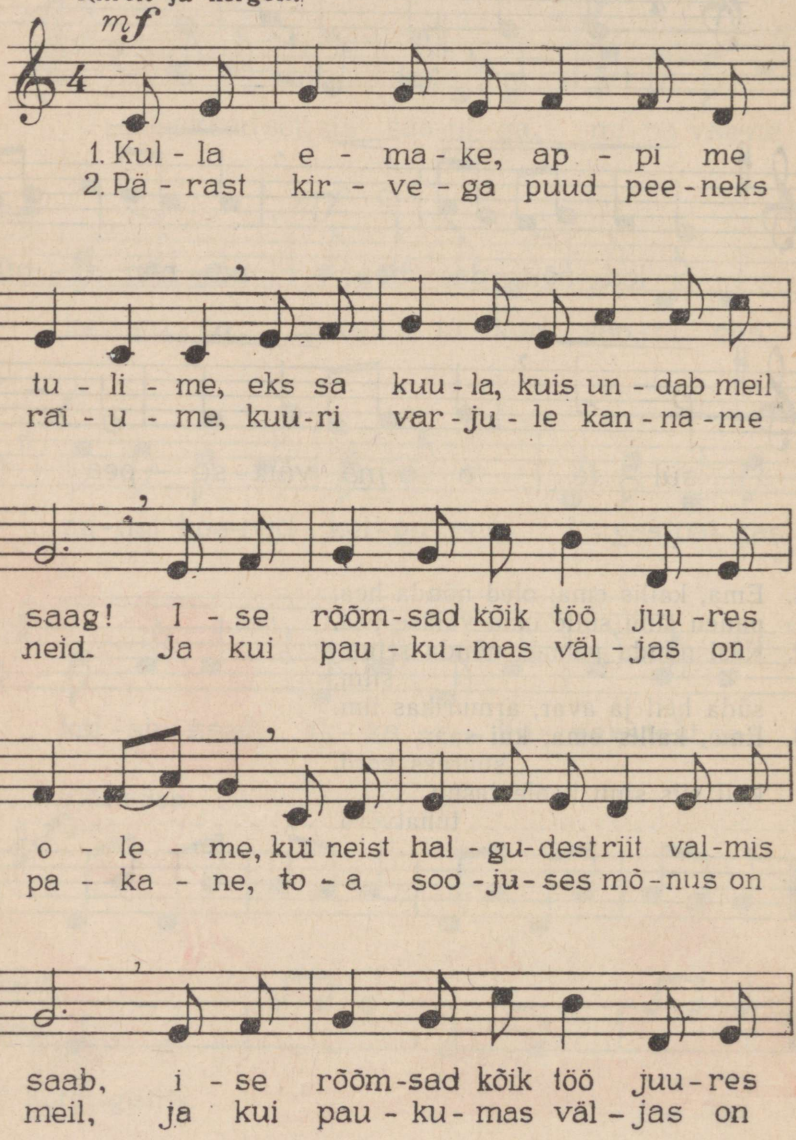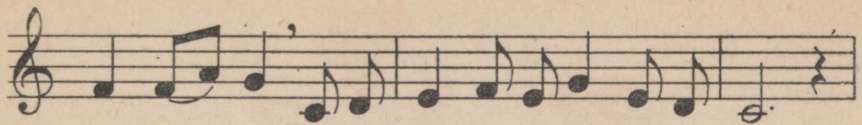
o - le - me, kui neist hal - gu-des-triit val-mis saab.
pa - ka - ne, to - a soo-ju-ses mõ-nus on meil.

Kiiremini.
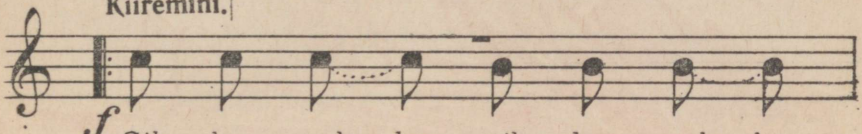
f Sih - ka, sah - ka, sih - ka, sah - ka,
Pauh ja pauh, pauh ja pauh,
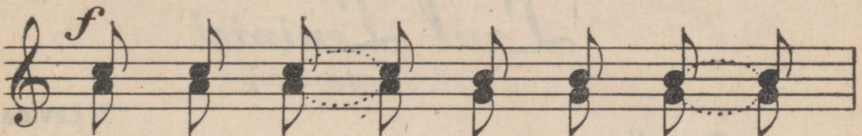
f sih - ka, sah - ka, sih - ka, sah - ka.
pauh ja pauh, pauh ja pauh,
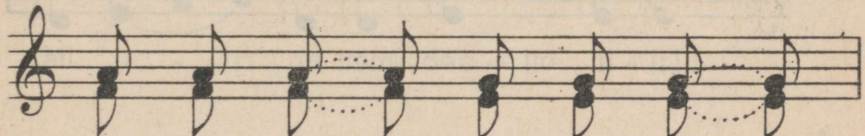
sih - ka, sah - ka, sih - ka, sah - ka,
pauh ja pauh, pauh ja pauh,

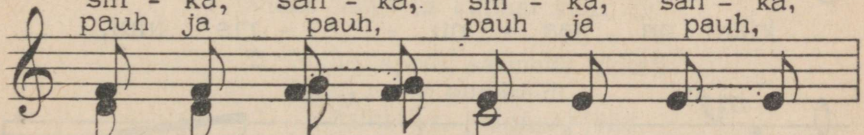

sih - ka, sah - ka, sih - ka, sah - ka,
pauh ja pauh, pauh ja pauh,

nõn - da lõi - kab saag.
kir - ves rai - ub nii.
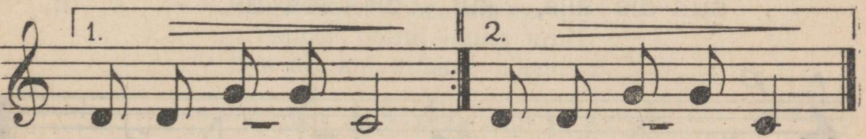
1. nõn-da lõi-kab saag.
kir-ves rai-ub nii.

2. nõn-da lõi-kab saag.
kir-ves rai-ub nii.

Laul Leninist

T. Spendiarova j.

Z. Levina

Parajalt.
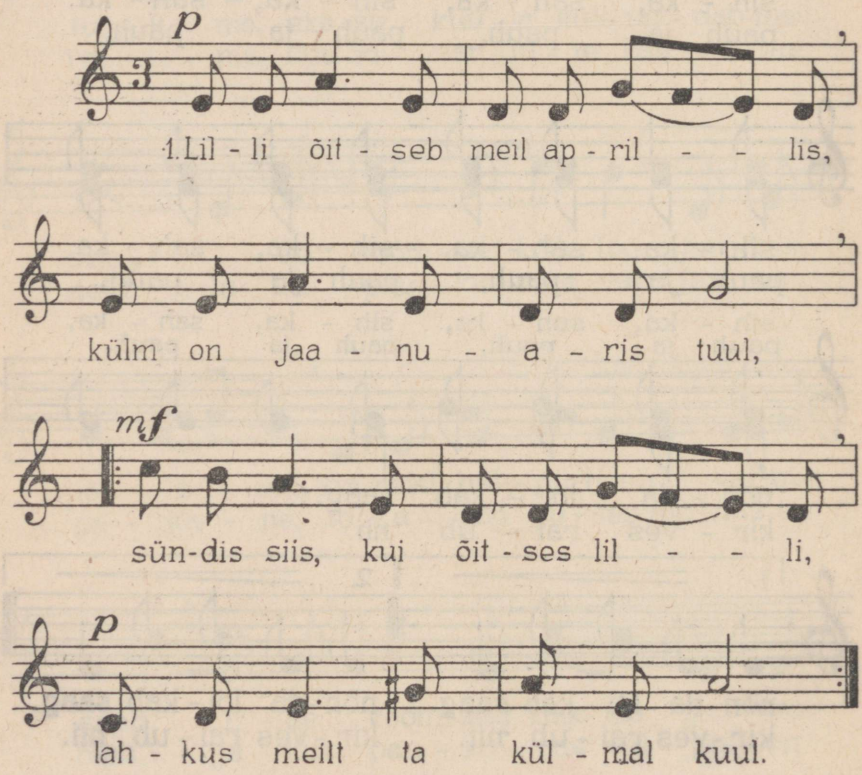
1. Lilli õitseb meil aprillis,
külm on jaanuaris tuul,
:,: sündis siis, kui õitses lilli,
lahkus meilt ta külmal kuul. :,:

2. Nüüd, aprill, sa meile rikkalt
kingi roose punaseid!
:.: Külmaks, jaanuar, jääd
ikka,
sest et võtsid sõbra meilt. :,:

3. Püsis jaanuaris huulil
kõigil kalli sõbra surm,
:,: tühjal põllul laulis tuuli,
lipu all kui puhkas põrm. :,:

4. Mis on hinges suur ja palav,
talv ei külmaks muuta saa,
:,: mälestus kui roosipuna
jääb meis jäädvalt elama. :,:

HELIASTMIK

(HELIREDEL)

Eespool oleme juba lähemalt tundma õppinud üksikute helide nimetusi ja nende asukohti noodijoonestikul. Astmelises järjestuses moodustavad nad heliastmiku ehk heliredeli.

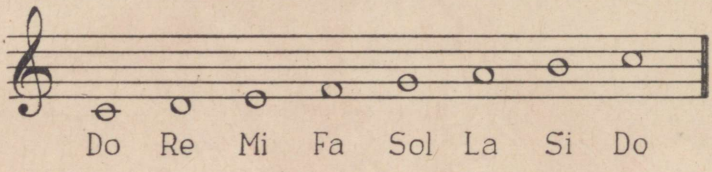

Noodijoonestiku algusesse märgitakse noodivõti. See määrab sol-noodi asukoha noodijoonestiku teisele joonele. Sellest lähtuvalt saavad oma asukoha heliredeli teised noodid.

Kõige meeldejäävam heli heliredelis on do.

Näiteks:
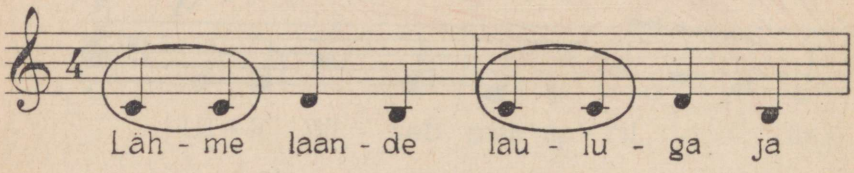
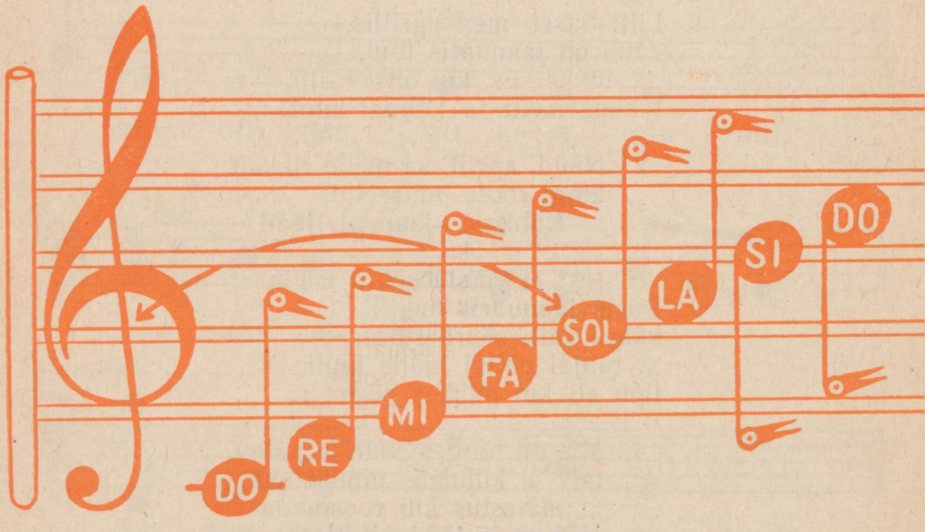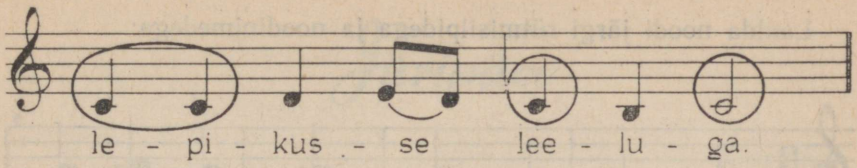

Jälgides eespool toodud näidet märkame, et lauluviis pöördub korduvalt do-noodile ning jääb sellele ka lõpuks peatuma. Tavaliselt nimetatakse laulu lõppnooti *põhitooniks*. Põhitoon on kui lauluviisi kodu, kuhu ta korduvalt pöördub ning kuhu ta lõpuks püsima jääb.

Peale do on heliredeli meeldejäävamateks helideks veel mi ja sol. Nende kolme heli kokkukõla nimetatakse *kolmkõlaks*.

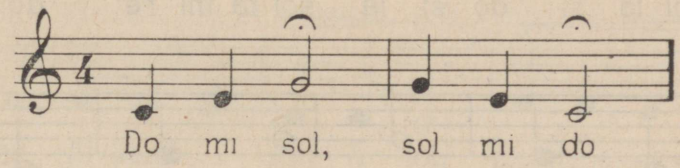

Kolmkõla viisikäiku leiame paljudest lauludest, näiteks:
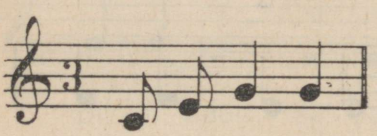
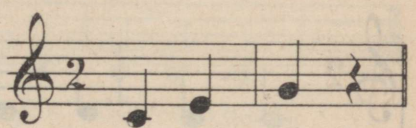

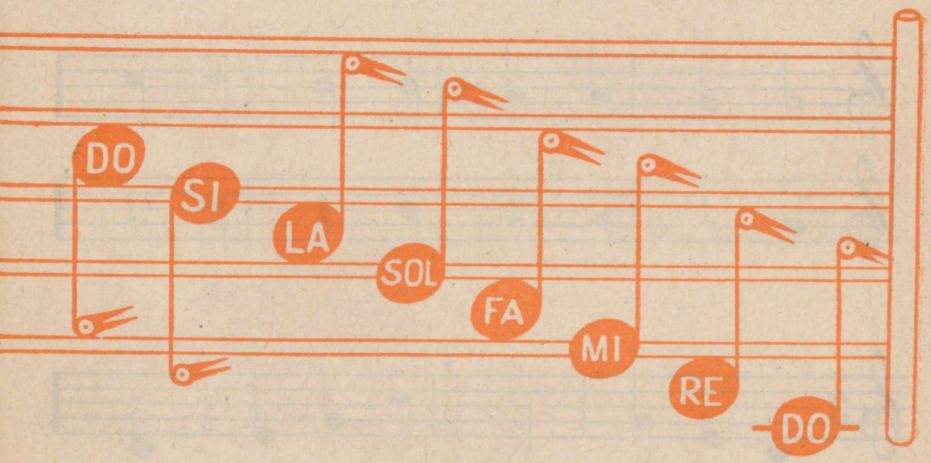

Laulda noodi järgi rütmisilpidega ja noodinimedega:

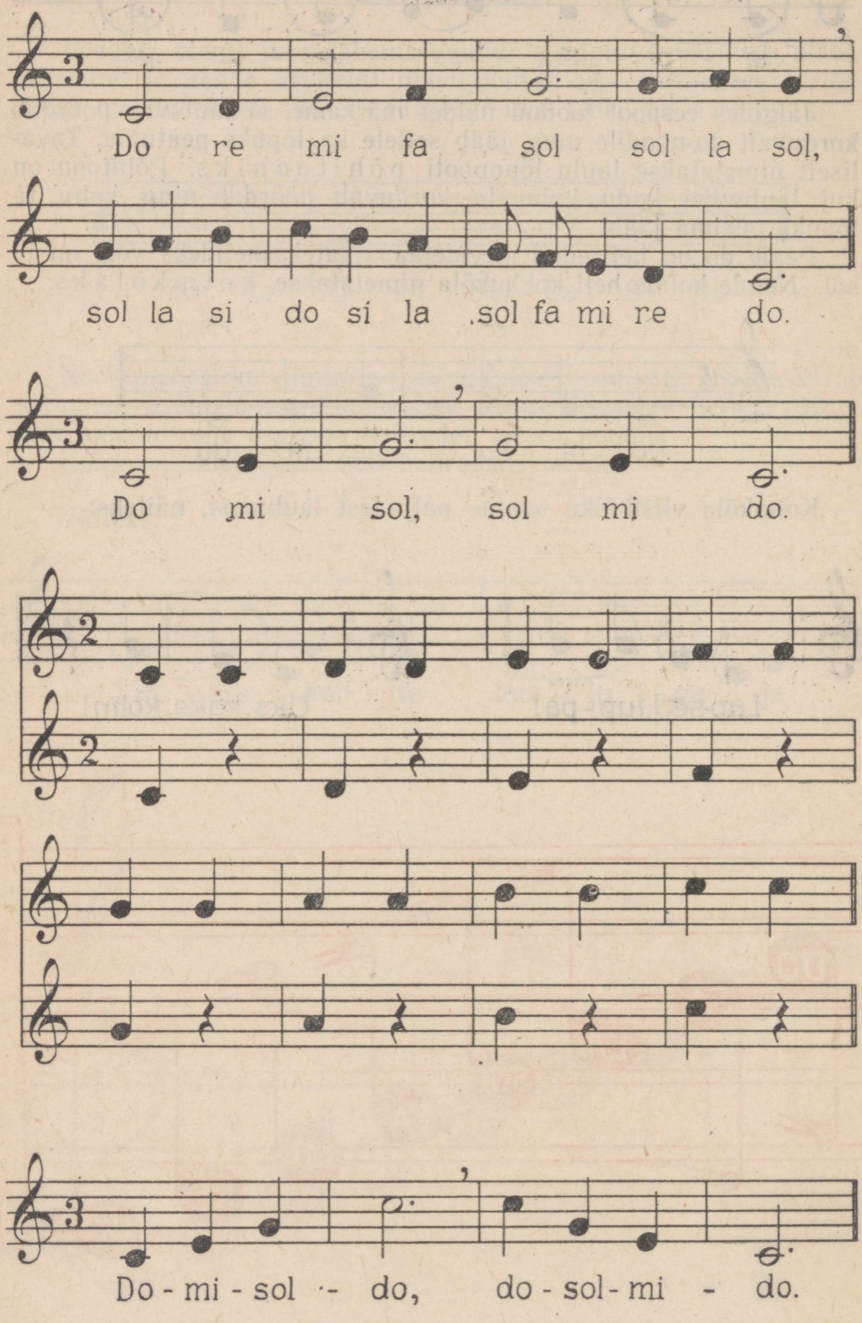

Jüripäev

Hoogsalt. **Keerdlaul**
2-häälne
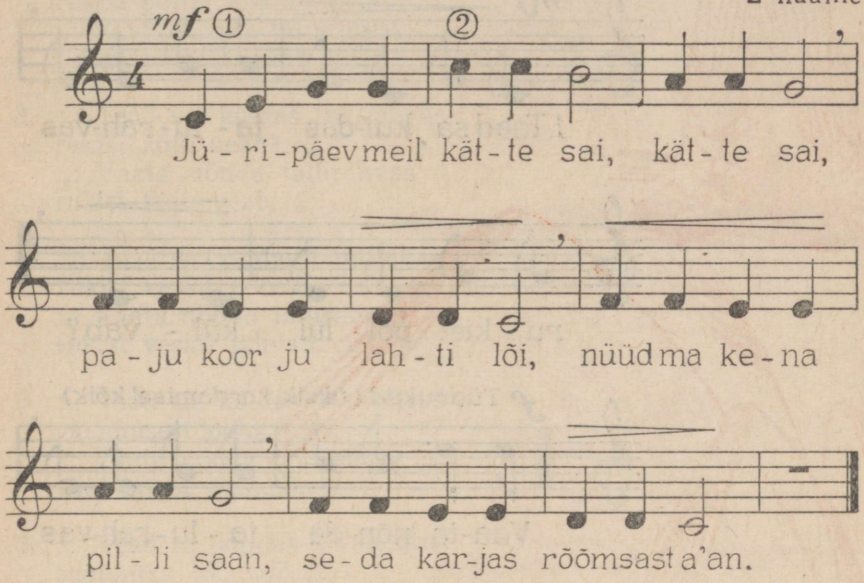
Talurahva mäng

Mängulaul

Polka tempos. **Eesti rahvaviis**
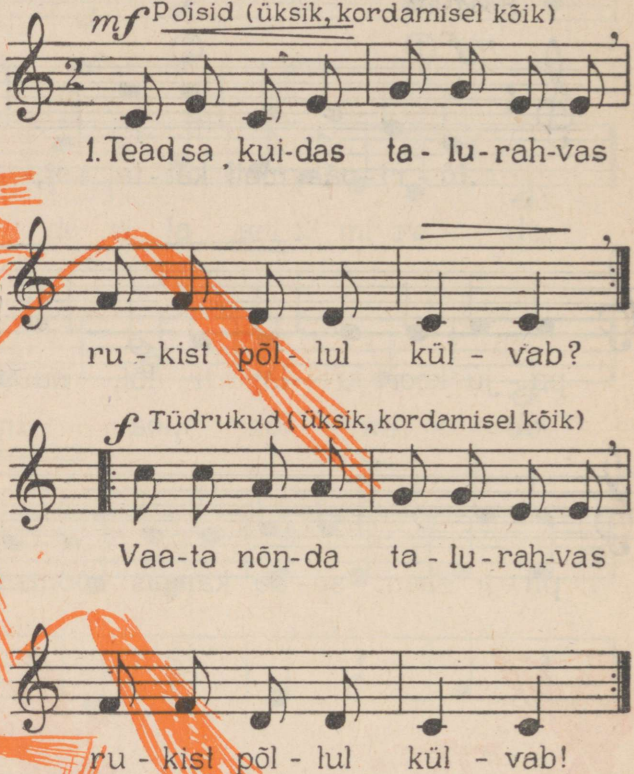
1. :,: Tead sa, kuidas talurahvas rukist põllul külvab? :,:
:,: Vaata nõnda talurahvas rukist põllul külvab. :,:

2. :,: Tead sa, kuidas talurahvas rukist põllul lõikab? :,:
:,: Vaata nõnda talurahvas rukist põllul lõikab. :,:

3. :,: Tead sa, kuidas talurahvas rukist koju veab? :,:
:,: Vaata nõnda talurahvas rukist koju veab. :,:

4. :,: Tead sa, kuidas talurahvas rukist veskil jahvab? :,:
:,: Vaata nõnda talurahvas rukist veskil jahvab. :,:

5. :,: Tead sa, kuidas talurahvas väsimusest puhkab? :,:
:,: Vaata nõnda talurahvas väsimusest puhkab. :,:

6. :,: Tead sa, kuidas külanoored peotantsu löövad? :,:
:,: Vaata nõnda külanoored peotantsu löövad. :,:

Hiir hüppas

Eesti rahvaviis

Elavalt.

mf

1. Oh se-da e-lu ja õn-ne,
oh se-da lus-ti ja rõõ-mu,

Käe-löök: sõrmeotstega 3 päkaga

oh se-da pi-du ja põl-ve,
to-ru-pill kui kut-sub meid tants-ma.

f

Tril-lal-la, tral-lal-la, pa-ne pul-ma
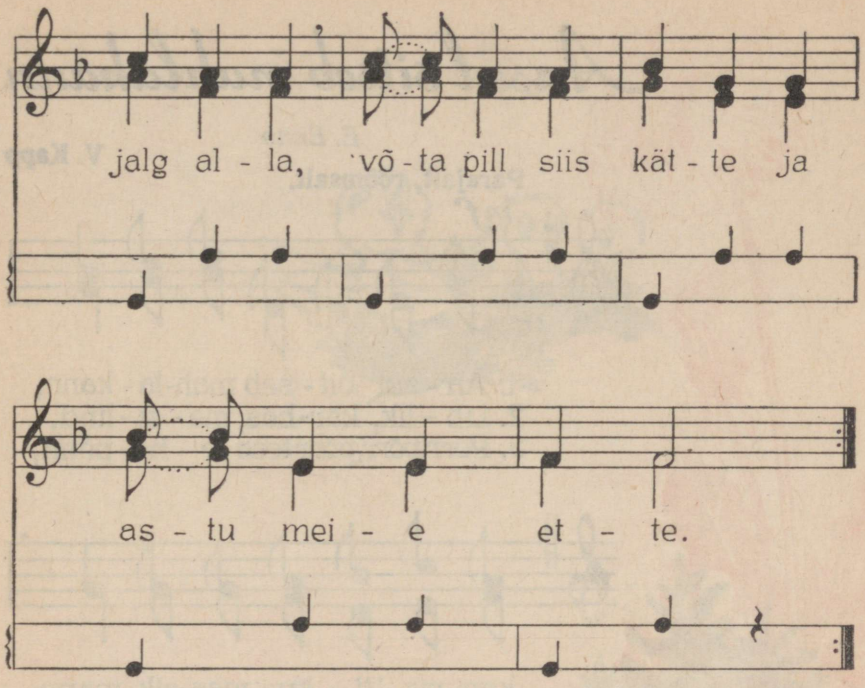
1. Oh seda elu ja õnne,
oh seda pidu ja põlve,
oh seda lusti ja rõõmu,
torupill kui kutsub meid tants'ma.
:,: Trillalla, trallalla,
pane pulma jalg alla,
võta pill siis kätte ja astu meie ette. :,:
2. Ilus't pulmapilli ja laulu,
mängumõnu, nalja ja tralli,
seda lõbu, lusti ja rõõmu,
kaerajaani, tuljakutantsu!
:,: Hiir hüppas, kass kargas,
vana karu lõi trummi,
kirp aknast välja ja nahkpüksid jalga. :,:

Aasal õitseb mahlakann

E. Enno **V. Kapp**

Parajalt, rõõmsalt.

mf

1. Aa - sal õit - seb mah-la - kann,
2. Lib - lik, kär-bes, me - si - lind,
3. Põrr,põrr,põrr teeb le - he - põnn,

kan-nis - ti - kus maa-sik-mann,
kõik me oo - ta - si - me sind,
küll on väl - jas ol - la õnn,

mf Kahekesi

ke-va-de, ke-va-de, ar-mas o - led mi-nu-le,
ke-va-de, ke-va-de, ar-mas o - led kõi-gi - le,
ke-va-de, ke-va-de, me su lap-sed mängi-me.

f Kõik

ke-va-de, ke-va-de, ar-mas o - led mi - nu - le.
ke-va-de, ke-va-de, ar-mas o - led kõi-gi - le.
ke-va-de, ke-va-de, me su lap-sed mängi-me.

Kõla laul mu suus:
„Tere, kevad uus!"

Rõõmulaul

Rütmipillide kaasmänguga

L. Lundt
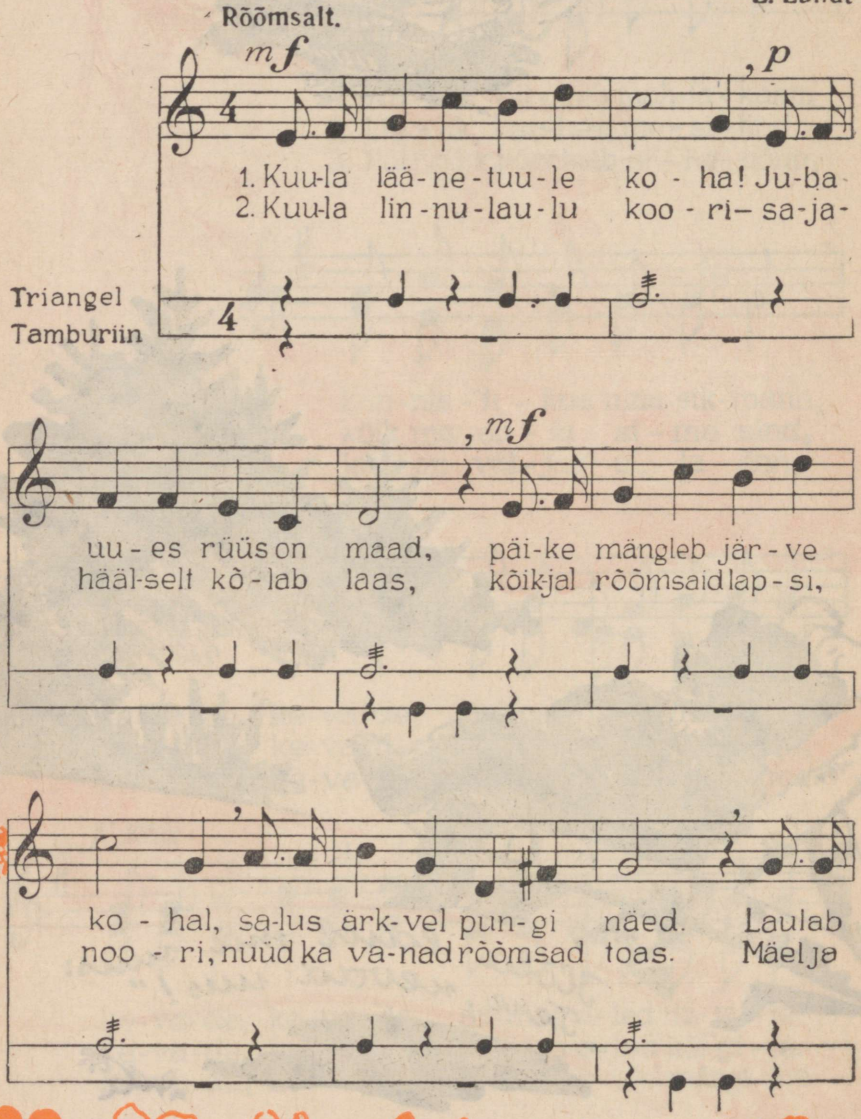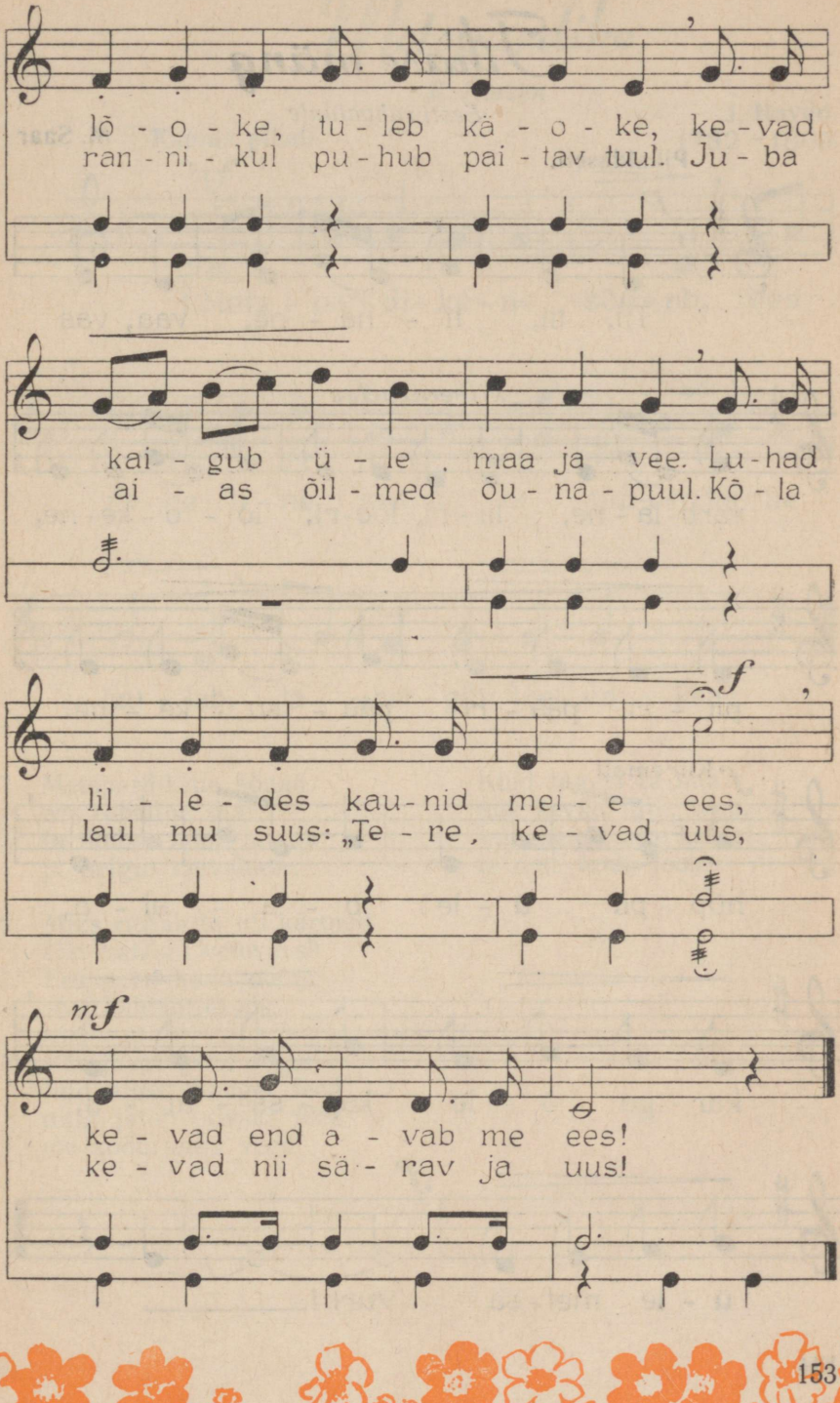
lõ - o - ke, tu - leb kä - o - ke, ke - vad
ran - ni - kul pu - hub pai - tav tuul. Ju - ba
kai - gub ü - le maa ja vee. Lu - had
ai - as õil - med õu - na - puul. Kõ - la
f
lil - le - des kau - nid mei - e ees,
laul mu suus: „Te - re, ke - vad uus,
mf
ke - vad end a - vab me ees!
ke - vad nii sä - rav ja uus!

Tihase mäng

Eesti rahvaluule

M. Saar

Pikaldaselt.
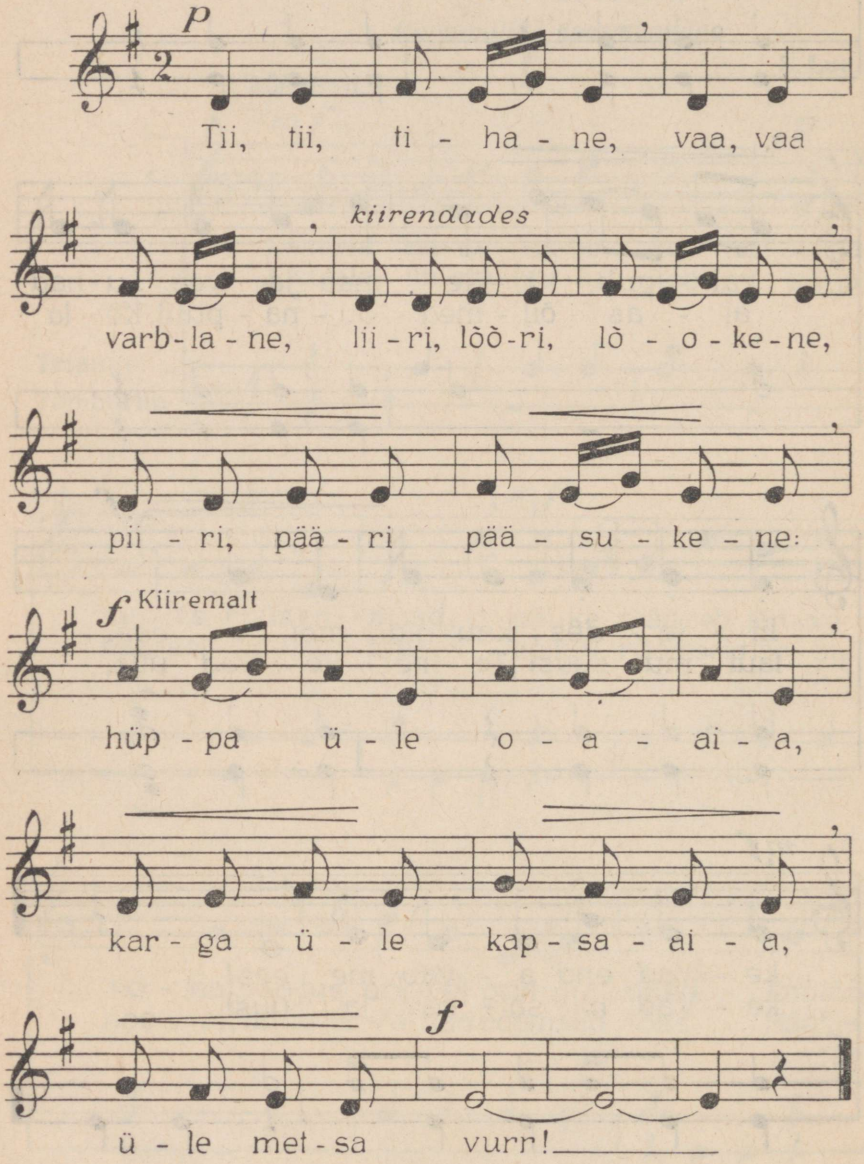
Metspardike

K. Korsen

Kaunis pikalt. **J. Haydn**
1732 - 1809

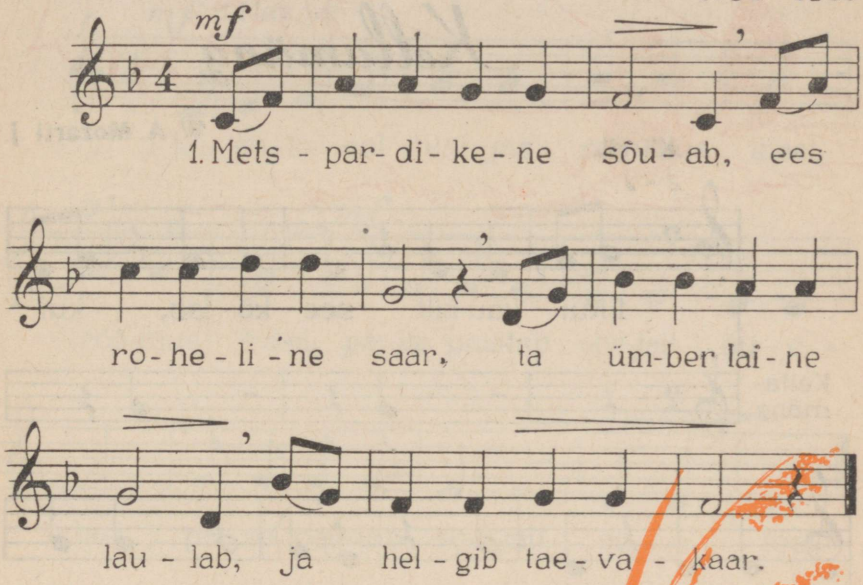

1. Metspardikene sõuab,
ees roheline saar,
ta ümber laine laulab
ja helgib taevakaar.

2. Miks ruttab ta nii kärmelt
siin vaikses vetevoos?
Ees parti kodu ootab
seal kaldapilliroos.

3. Pea jõuab jälle sügis,
lind algab kauget teed
ning jätab talveks üksi
me koduranna veed.

4. Kuid tagasi ta siia
uus kevad jälle toob,
kus meie saare kaldal
ta oma kodu loob.

Kellamäng

W. A. Mozarti j.

Kiirelt.
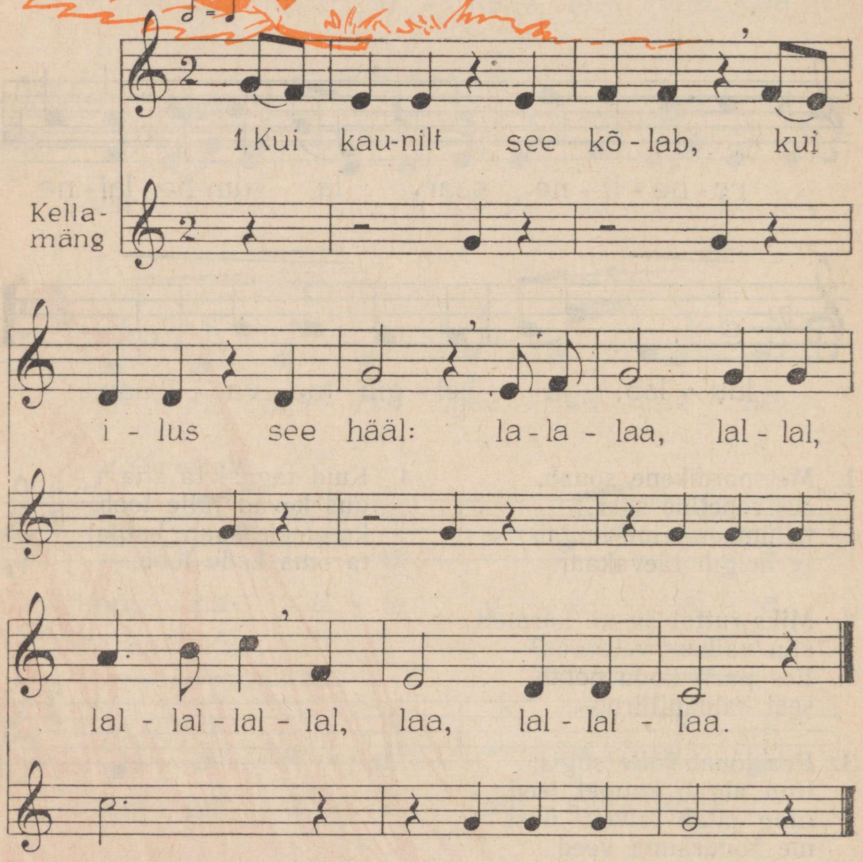
2. Ei sellist ma kuulnud,
ei näinud ma veel!
La-la, laa, lal-lal, lal-lal-lal-lal-lal,
laa, lal-lal, laa.

3. Kui kaunilt see kõlab,
kui ilus see hääl!
La-la, laa, lal-lal, lal-lal-lal-lal-lal,
laa, lal-lal, laa.

Kiisukene

Tšehhi rahvaviis

Parajalt.
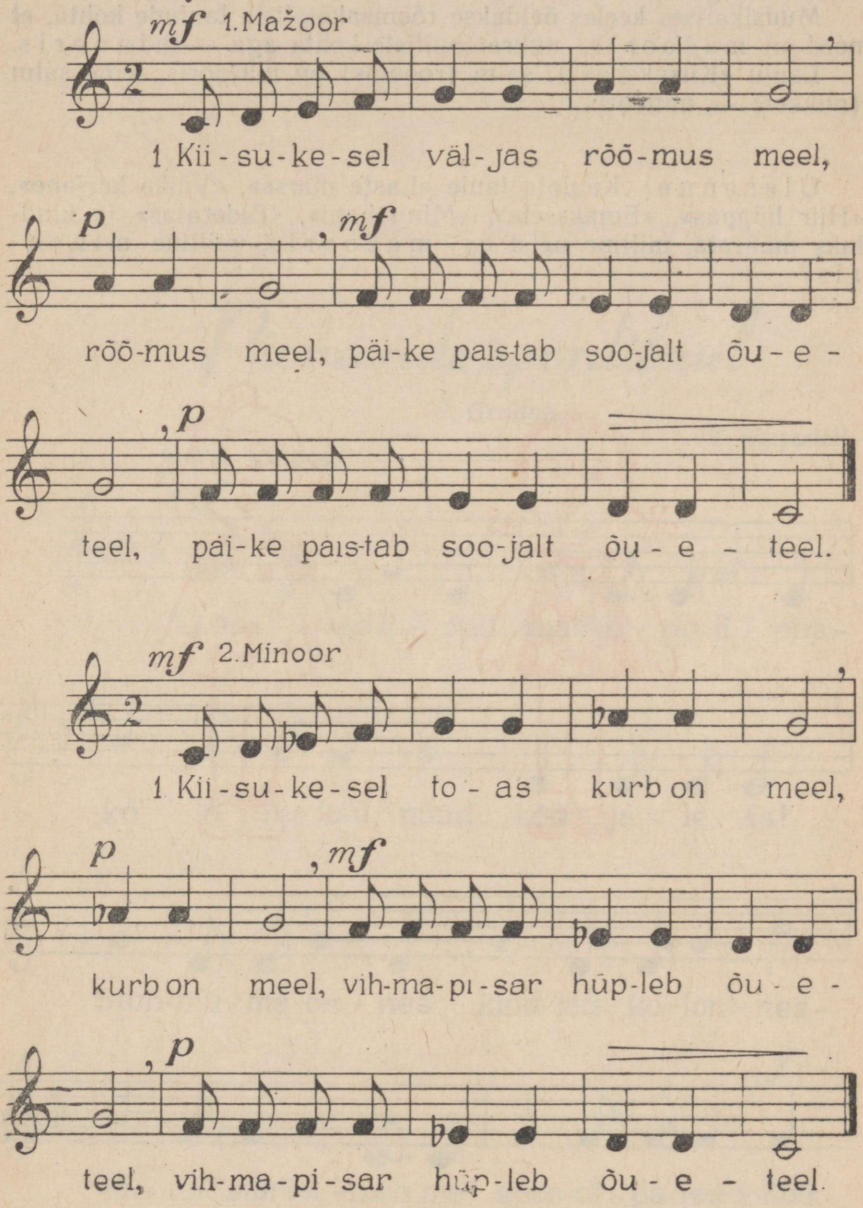
MAŽOOR JA MINOOR.

Enamik õpitud laule (näit. «Süda tuksub», «Kungla rahvas», «Uhti, uhti, uhkesti») on särava, rõõmsa kõlaga, teised aga (näit. «Meil aiaäärne tänavas», «Vanaema») pehme, mõnikord isegi nukra kõlaga.

Muusikalises keeles öeldakse rõõmsakõlaliste laulude kohta, et need on m a ž o o r i s, nukratooniliste kohta aga — m i n o o r i s.

Laulu «Kiisukene» 1. salm (rõõmus) on mažooris, teine salm (nukker) — minooris.

Ü l e s a n n e: Kuulata laule «Laste marss», «Väike karjane», «Hiir hüppas», «Emakesele», «Minu hani», «Eideratas» ja kindlaks määrata, milline neist on m a ž o o r i s, milline m i n o o r i s?

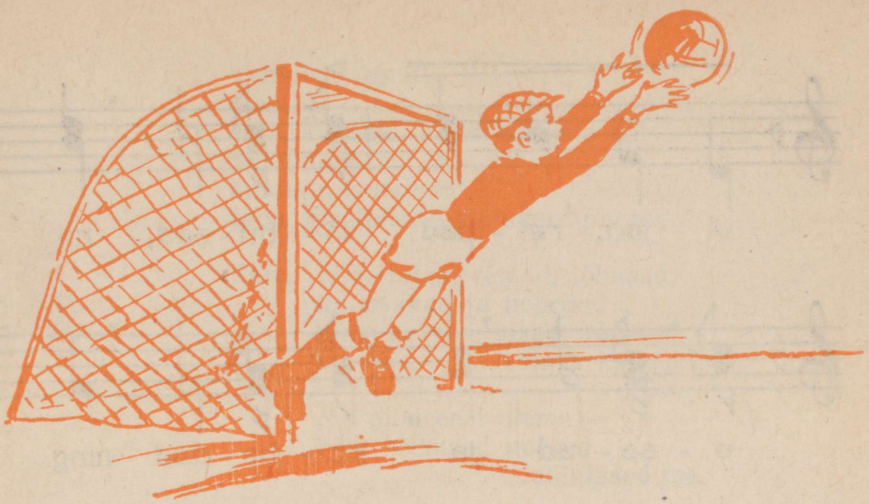

Pioneeride spordilaul

P. Gradov

V. Muradeli

Marsi tempos.

mf

1. Leh-vi-vad li - pud mas-ti - de ti - pus-

kõ - la me laul nüüd kõik - ja - le sa!

Sam-mu - me õn - nes kind-lais ko-lon - nes-

f

tä - na siin toi - mub me spor-di - pa-raad. Kõik
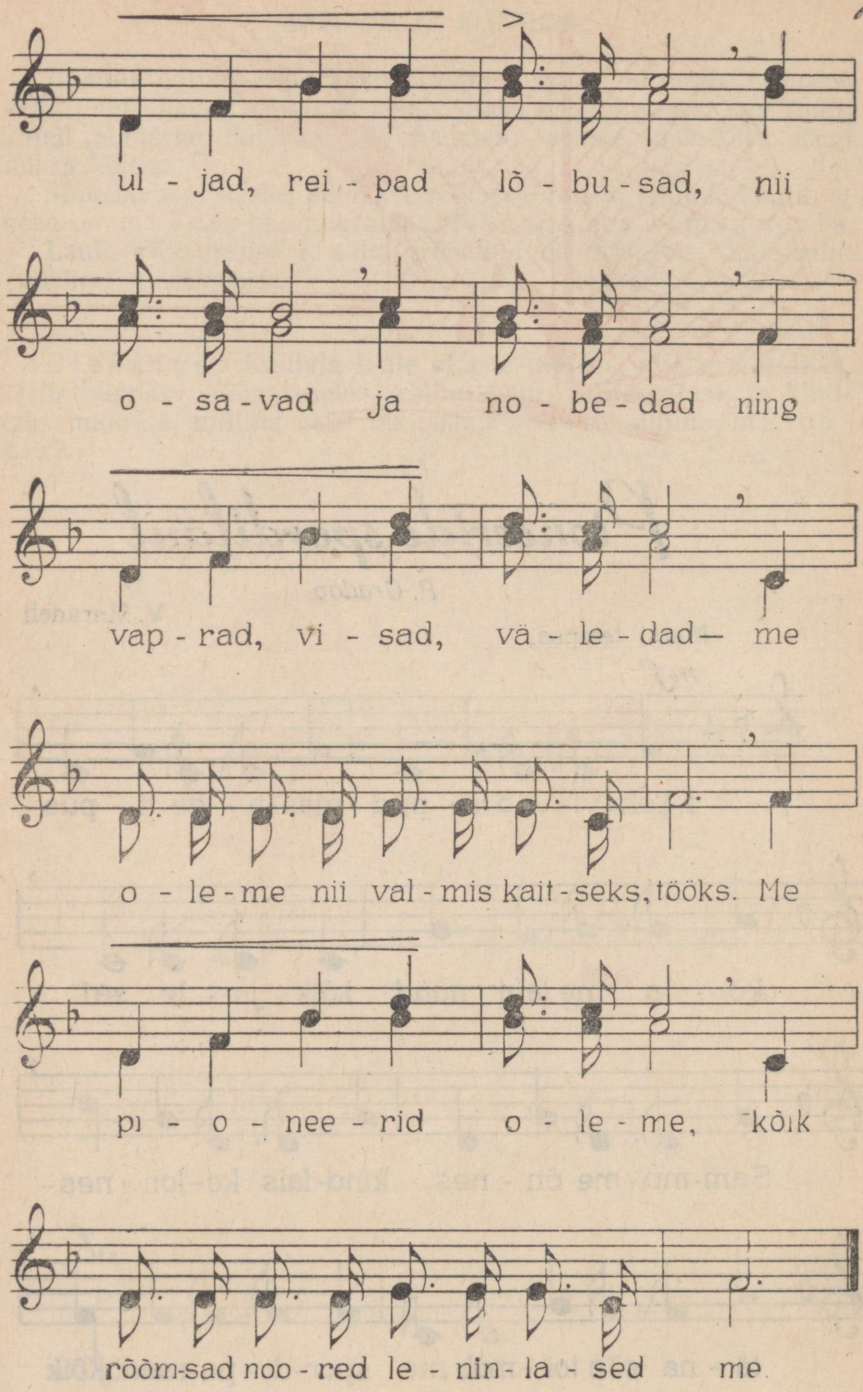
ul - jad, rei - pad lõ - bu - sad, nii
o - sa - vad ja no - be - dad ning
vap - rad, vi - sad, vä - le - dad— me
o - le - me nii val - mis kait - seks, tööks. Me
pi - o - nee - rid o - le - me, kõik
rõõm-sad noo - red le - nin - la - sed me.

1. Lehvivad lipud
mastide tipus —
kõla, me laul, nüüd kõikjale sa!
Sammume õnnes
kindlais kolonnes —
täna siin toimub me spordiparaad.

Refr.: Kõik uljad, reipad, lõbusad,
nii osavad ja nobedad
ning vaprad, visad, väledad
me oleme nii valmis kaitseks,
tööks.
Me pioneerid oleme —
kõik rõõmsad noored
leninlased me.

2. Hoogsamast tuulest
kiirus meil suurem
jooksus, kus lindi rebib rind.
Väravast mööda
palli ei lööda,
ujume kiirelt ja hüppeiks meil ind.

Refr.: Kõik uljad, reipad, lõbusad ...

3. Spordid küll hästi, kasvad sa varsti
komnooreks tubliks, väärikaks siis.
Kasvades suurust,
kodumaa kuulsust
uhkena kanna ja edasi vii!

Refr.: Kõik uljad, reipad, lõbusad ...
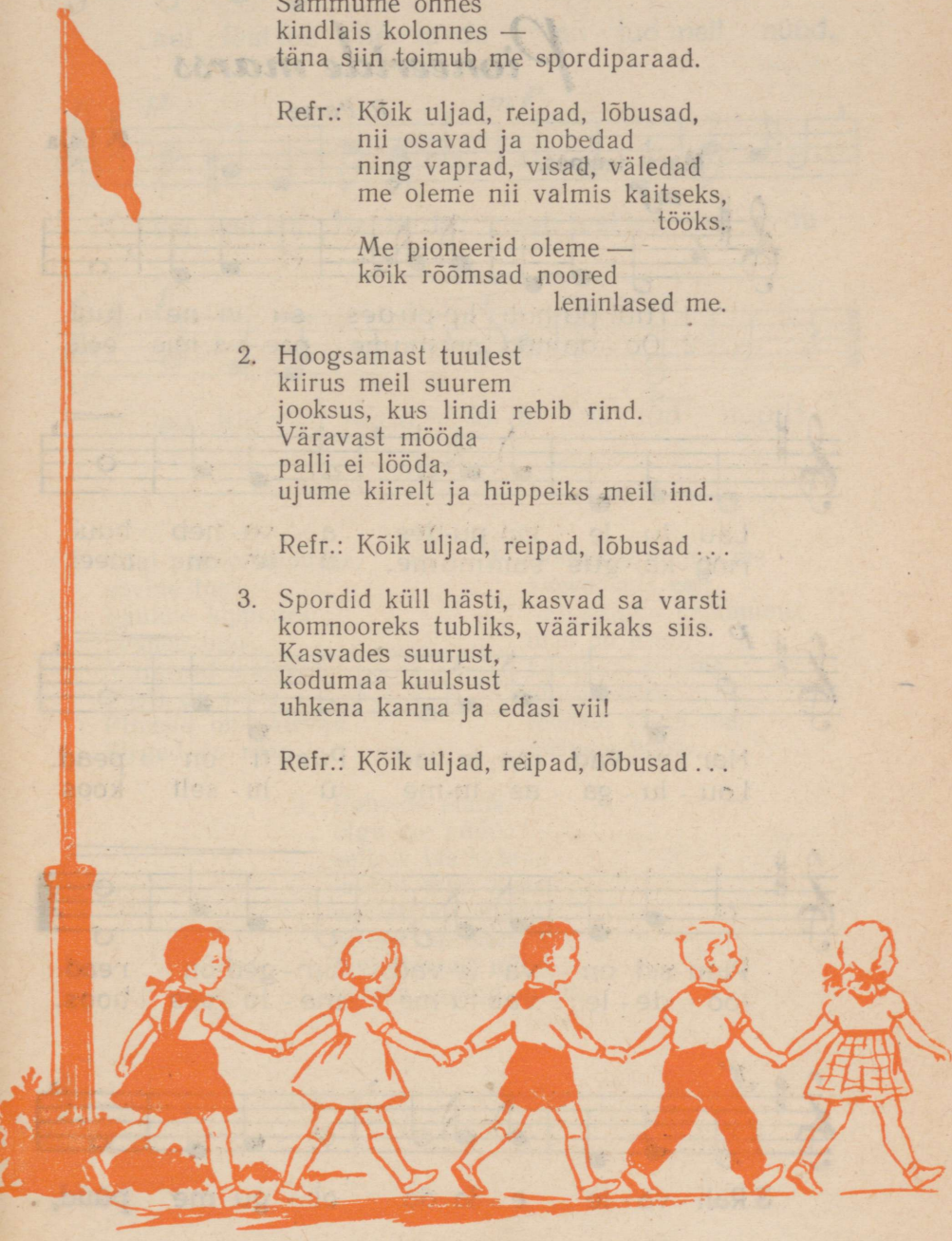
Pioneeride marss

R. Parve

P. Laja

Marsi tempos.
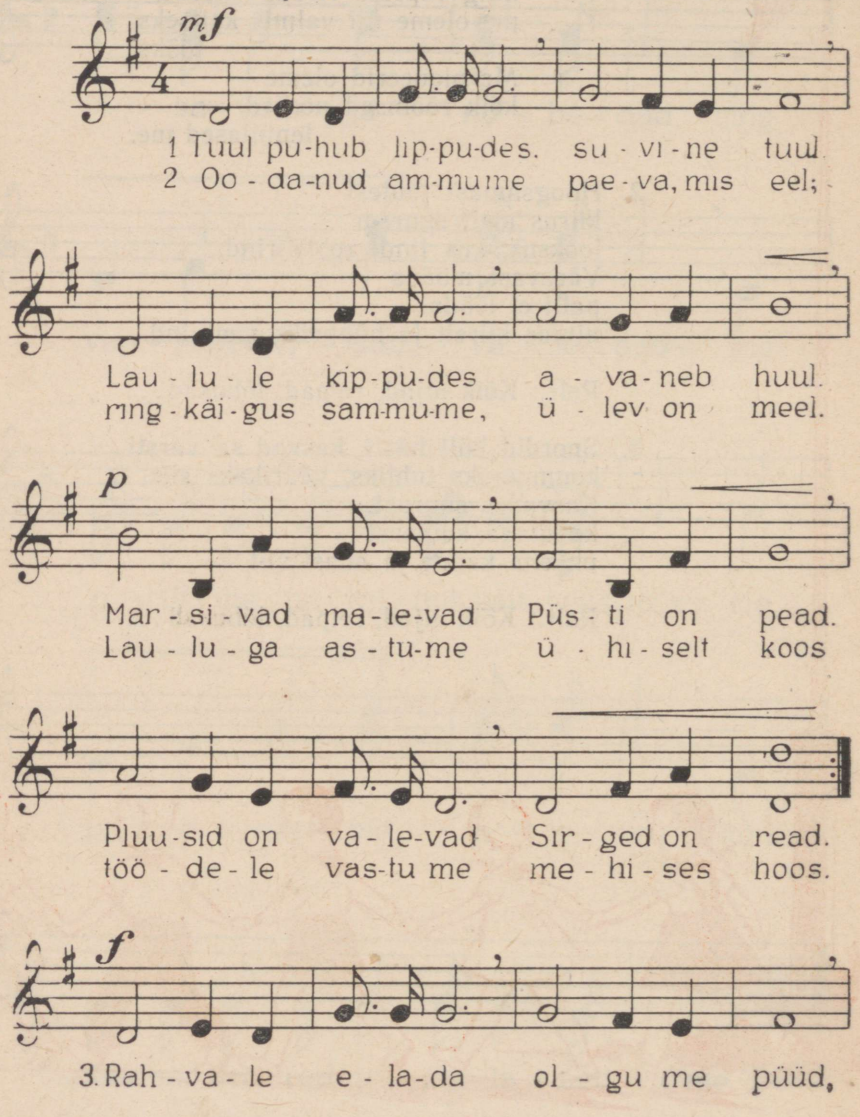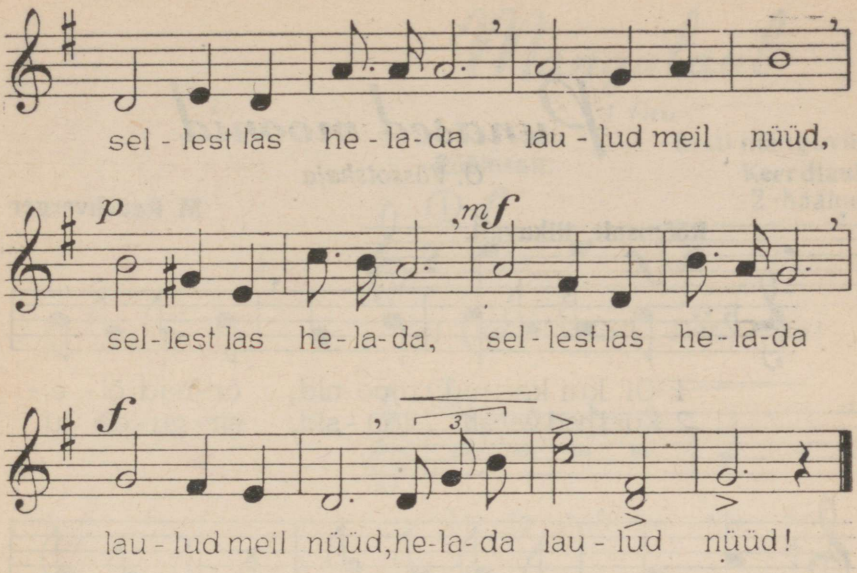
1. Tuul puhub lippudes,
suvine tuul.
Laulule kippudes
avaneb huul.
Marsivad malevad.
Püsti on pead.
Pluusid on valevad.
Sirged on read.

2. Oodanud ammu me
päeva, mis eel;
rongkäigus sammume,
ülev on meel.
Lauluga astume
ühiselt koos
töödele vastu me
mehises hoos.

3. Rahvale elada
olgu me püüd,
sellest las helada
laulud meil nüüd,
sellest las helada,
sellest las helada
laulud meil nüüd,
helada laulud nüüd!

Punased moonid

O. Võssotskaja

M. Rauchverger

Rõõmsalt, liikuvalt.
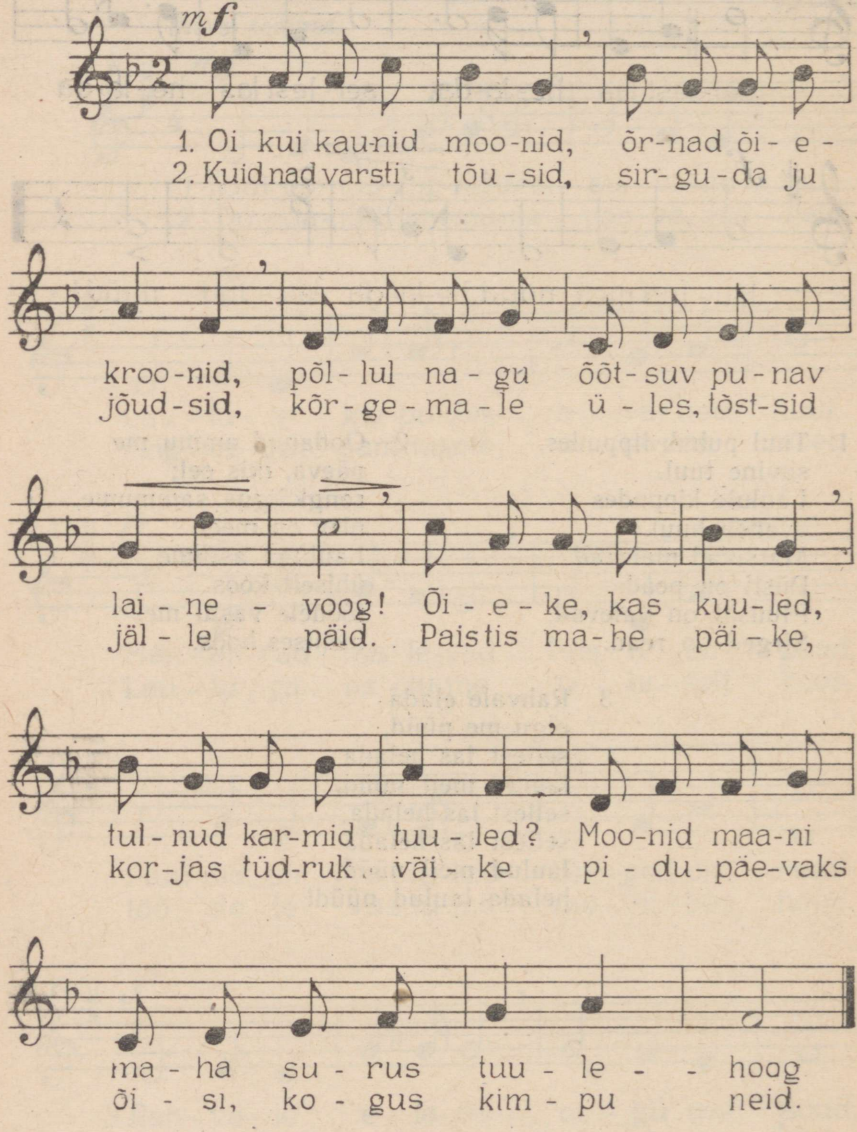
Mängulaul

J. Oro

Rõõmsalt. Eesti mänguviis

Keerdlaul

2-häälne

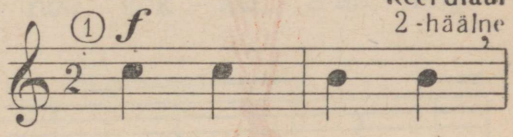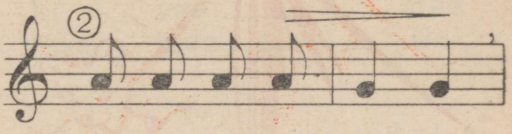

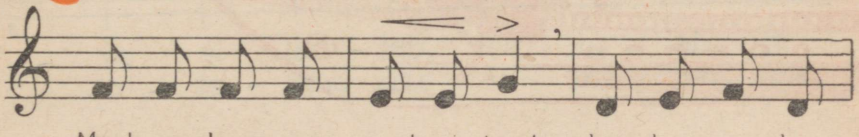

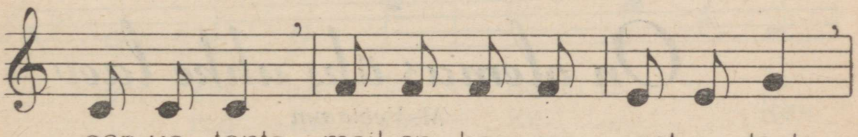

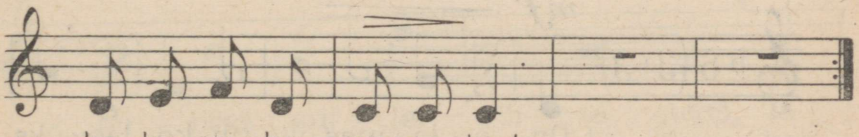

1. Tsaa, tsaa! Raa, raa!
Tule homme vara!
:,: Meil on homme
rootsitants,
kahe siku sarvetants. :,:

2. Tsii, tsii! Rii, rii!
Ära metsa mind vii!
:,: Kuusemetsas karutaat,
haavametsas haldjataat. :,:

3. Tsuu, tsuu! Ruu, ruu!
Jääme parem koju!
:,: Kodus kapis kanaroog,
memmel magus
munaroog. :,:

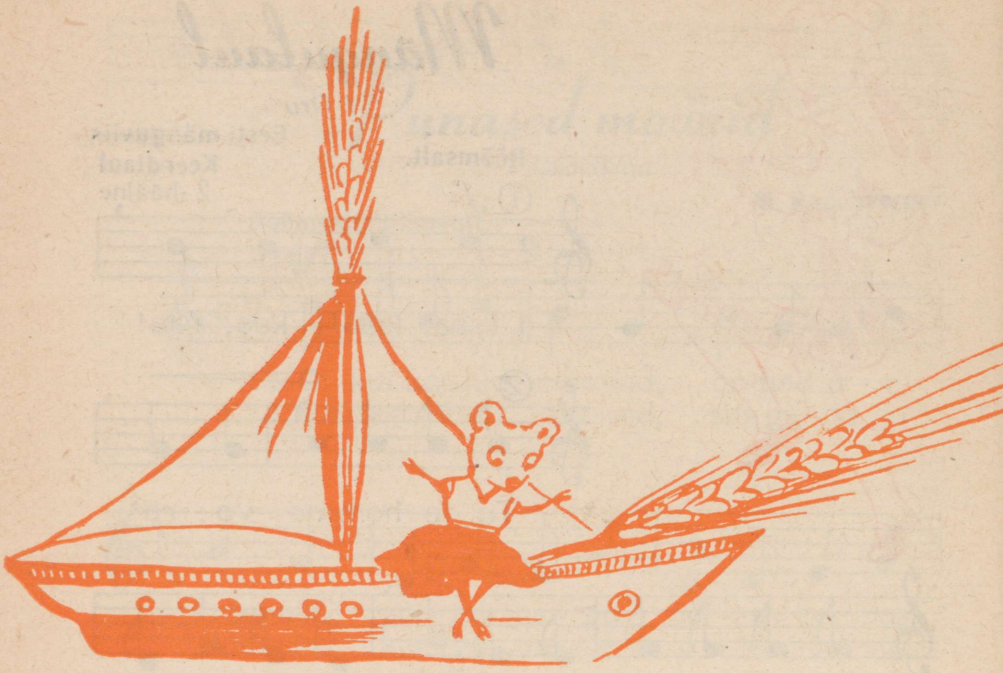

On olemas üks uhke laev

M. Veetamm

R. Päts

Ladusalt.

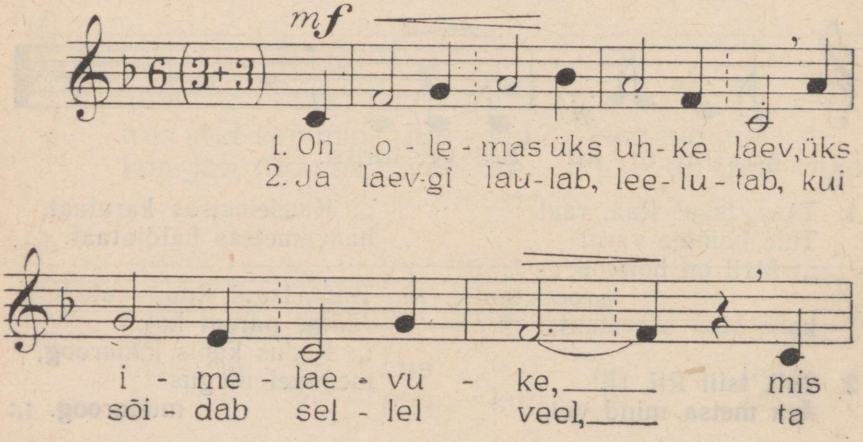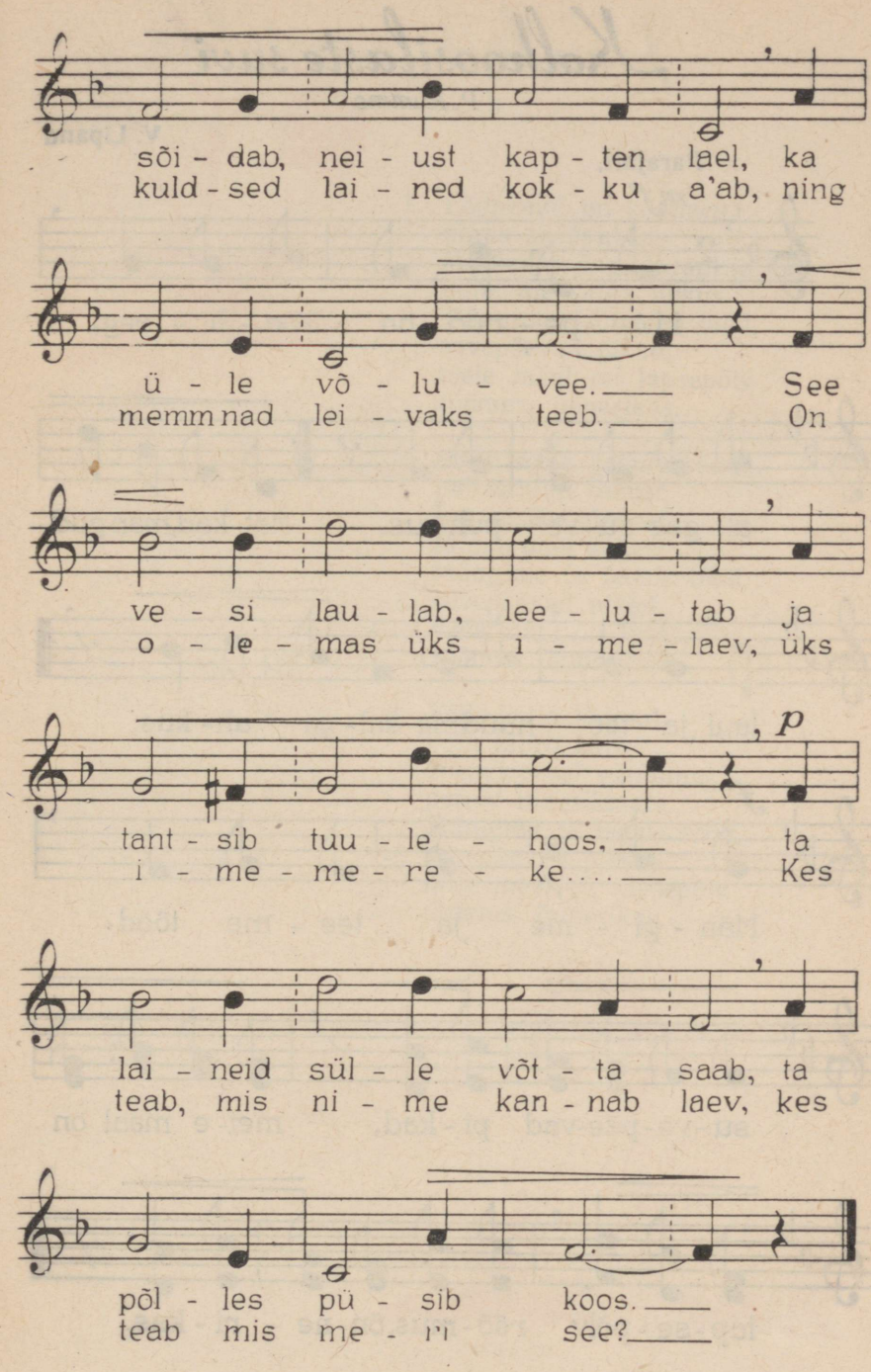

sõi - dab, nei - ust kap - ten lael, ka
kuld - sed lai - ned kok - ku a'ab, ning
ü - le võ - lu - vee. See
memm nad lei - vaks teeb. On
ve - si lau - lab, lee - lu - tab ja
o - le - mas üks i - me - laev, üks
p
tant - sib tuu - le - hoos, ta
i - me - me - re - ke.... Kes
lai - neid sül - le võt - ta saab, ta
teab, mis ni - me kan - nab laev, kes
põl - les pü - sib koos.
teab mis me - ri see?

Kolhoosilaste suvi

P. Rummo

V. Lipand

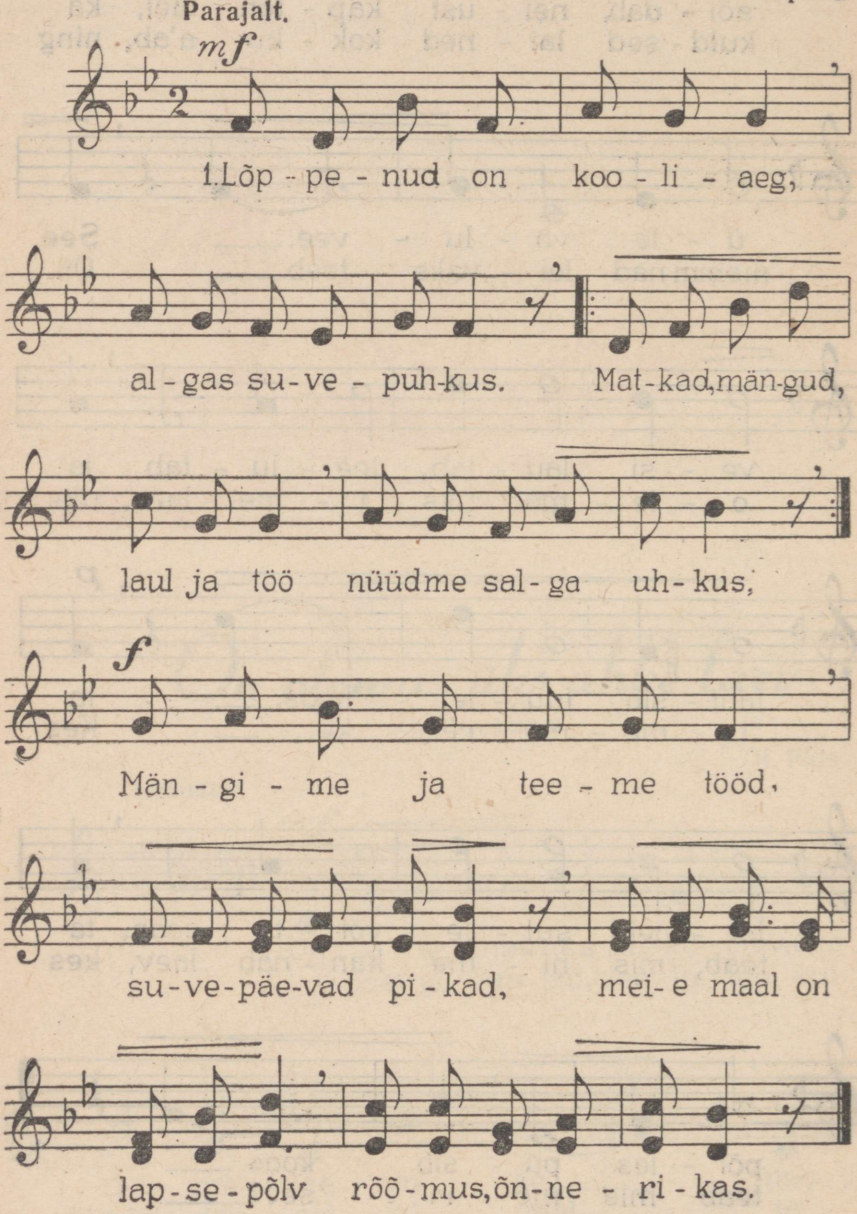

1. Lõppenud on kooliaeg,
algas suvepuhkus.
Matkad, mängud, laul ja töö
nüüd me salga uhkus.
Mängime ja teeme tööd,
suvepäevad pikad,
meie maal on lapsepõlv
rõõmus, õnnerikas.

2. Hästi meie peenramaad
puhastatud rohust.
Iga pisike pioneer
täidab oma kohust.
Mängime ja teeme tööd,
suvepäevad pikad,
meie maal on lapsepõlv
rõõmus, õnnerikas.

3. Killa-kolla kolinal
koju läheb kari;
kraavipervel valmimas
punav maasikmari.
Mängime ja teeme tööd,
suvepäevad pikad,
meie maal on lapsepõlv
rõõmus, õnnerikas.

Jaan läeb jaanitulele

Eesti rahvaluule

Eesti rahvaviis

Hoogsalt.

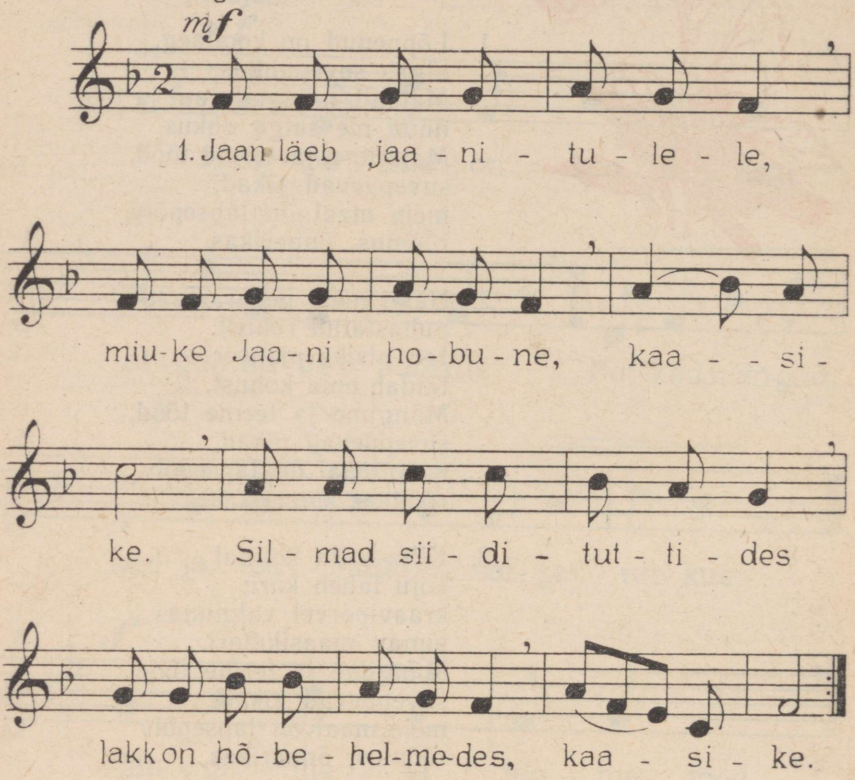

1. Jaan läeb jaanitulele,
miuke Jaani hobune, kaasike.
Silmad siidituttides,
lakk on hõbehelmedes,
kaasike.

2. Vanker vaskivarbades,
rattad ruugeis rublades,
kaasike.
Vankris Jaan kui vürsti poeg,
kuldakübar-kuningas,
kaasike.

3. Jaan läeb jaanitulele,
miuke Jaani hobune, kaasike.
Kabjad kuldaraudades,
tee sest särtsub sädemeis,
kaasike.

4. Kes see Jaani kõrval seal
vankris istub imena, kaasike.
See on neiu nugissilm,
punapõske piigake, kaasike.

Kukk, mind vara ärata,
pästi valjult laula sa!

Kukeke

Läti rahvaviis

Rõõmsasti.
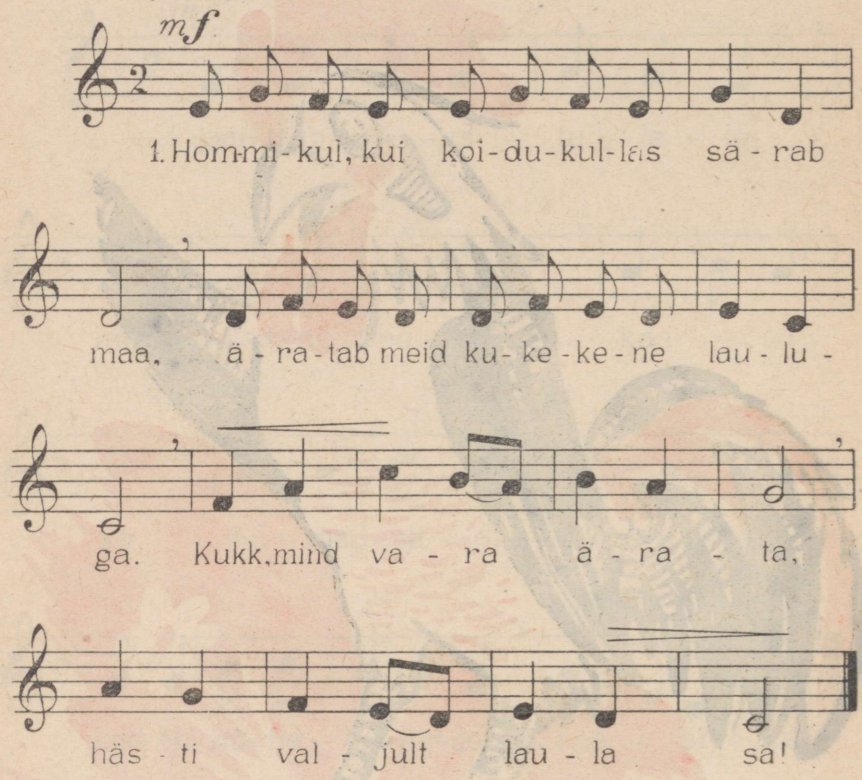
1. Hommikul, kui koidukullas
särab maa,
äratab meid kukekene
lauluga.
Kukk, mind vara ärata,
hästi valjult laula sa!

2. Kostku homme jälle sinu
lauluviis,
heinale me hästi vara lähme
siis.
Kukk, mind vara ärata,
hästi valjult laula sa!

3. Läki niidunurmedele, sõbrad,
koos,
alustame heinatööd seal
täies hoos.
Kukk, mind vara ärata,
hästi valjult laula sa!

Helde mölder

Elavalt. Leedu rahvaviis

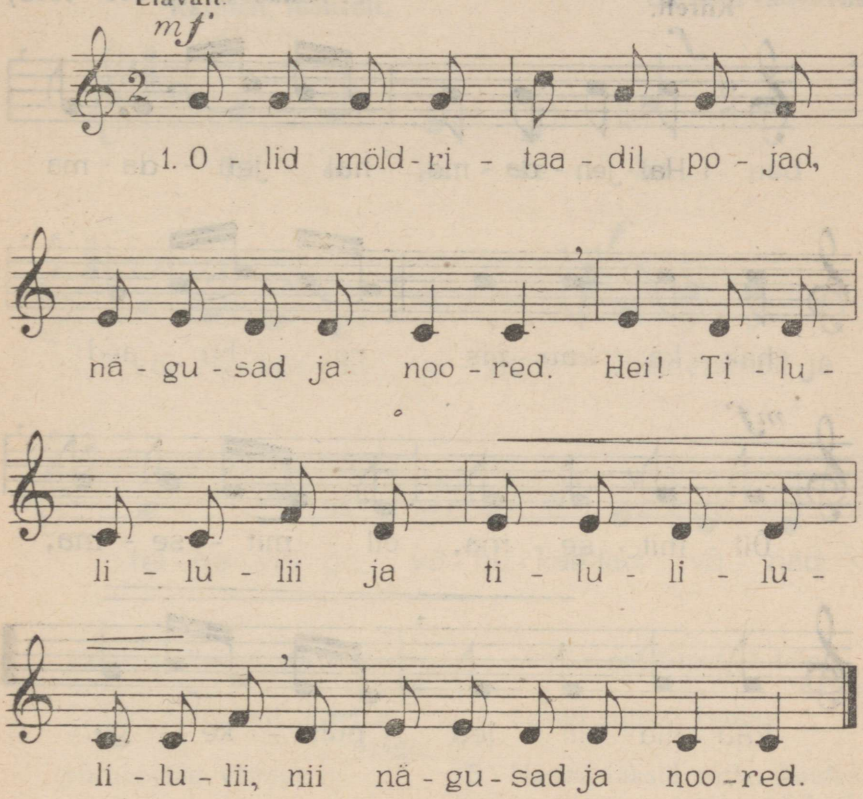

2. Lubas taat neil' laadalt tuua kingitusi kauneid.
Hei! Ti-lu-li-lu-lii ja ti-lu-li-lu-li-lu-lii,
kingitusi kauneid.

3. Lõõtsapilli suuremale, väiksel' vilespilli.
Hei! Ti-lu-li-lu-lii ja ti-lu-li-lu-li-lu-lii,
väiksel' vilespilli.

4. Raha võttis, mõtles, mõtles — ja siis ostis kingid.
Hei! Ti-lu-li-lu-lii ja ti-lu-li-lu-li-lu-lii,
ja siis ostis kingid.

5. Suuremale porgandeid ja väiksemale naeri.
Hei! Ti-lu-li-lu-lii ja ti-lu-li-lu-li-lu-lii,
väiksemale naeri.

Suvel

Vene rahvaviis
P. Tšaikovski j. (1840—1893)
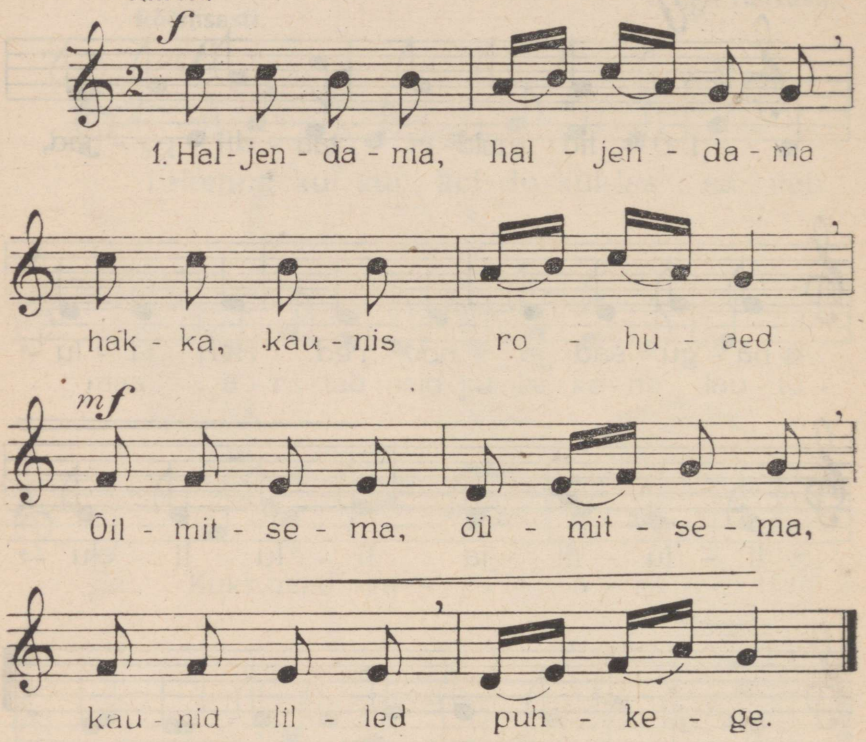
1. Haljendama, haljendama hakka, kaunis rohuaed.
Õilmitsema, õilmitsema, kaunid lilled, puhkege.

2. Valminege, valminege, maitsvad marjad, rutuga!
Ootan siia, ootan siia kalleid külalisi ma.

3. Aeda läevad, aeda läevad valmind marju korjama,
lillekesi noppima ja pärjakesi punuma.

Rõõmsad haned

Kärmelt, lõbusalt.

Ukraina rahvaviis
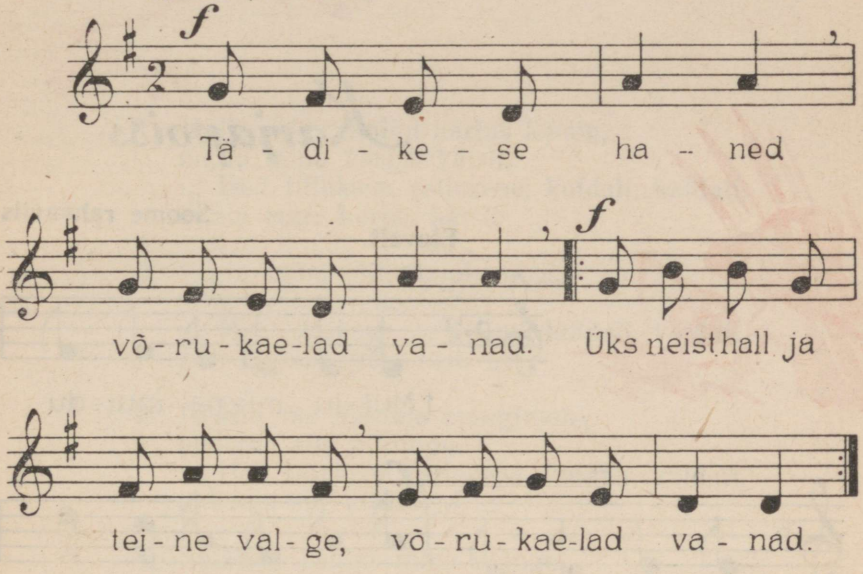
1. Tädikese haned võrukaelad vanad.
:,: Üks neist hall ja teine valge,
võrukaelad vanad. :,:

2. Sirutasid kaela pikaks nagu paela.
:,: Üks neist hall ja teine valge,
pikaks nagu paela. :,:

3. Seal, kus sügav vesi, haneke end pesi.
:,: Üks neist hall ja teine valge,
haneke end pesi. :,:

4. Tädikene vaatas, haned silmist kaotas.
:,: Üks neist hall ja teine valge,
haned silmist kaotas. :,:

5. Haned läksid vette, kuidas saan nad kätte.
:,: Üks neist hall ja teine valge,
kuidas saan nad kätte. :,:

6. Haned tegid nalja, tulid vee seest välja.
:,: Üks neist hall ja teine valge,
tulid vee seest välja. :,:

7. Tegid tädi juures kummarduse suure.
:,: Üks neist hall ja teine valge,
kummarduse suure. :,:

Karjapoiss

Soome rahvaviis

Elavalt.

p

1. Mul - lu mi - na mui - du kar - jas käi - sin,

mf

mul - lu mi - na kar - jas käi - sin Hei, til - lu - ke - ne vel - le - ke - ne,

kul - da - li, kal - da - li,

1. 2.

mul - lu mi - na kar - jas käi - sin käi - sin.

1. Mullu mina muiõu karjas käisin,
mullu mina karjas käisin.
:,: Hei! tillukene vellekene, kuldali, kaldali,
mullu mina karjas käisin. :,:

2. Tegin mina pilli pajukoorest,
pilli tegin pajukoorest.
:,: Hei! tillukene vellekene, kuldali, kaldali,
pilli tegin pajukoorest. :,:

3. Istusin ma mättale mängimaie,
puhuma siis pillilugu.
:,: Hei! tillukene vellekene, kuldali, kaldali,
puhuma siis pillilugu. :,:

4. Salakesi kuulas minu mängu
karjapõlve kaunim neiu.
:,: Hei! tillukene vellekene, kuldali, kaldali,
karjapõlve kaunim neiu. :,:
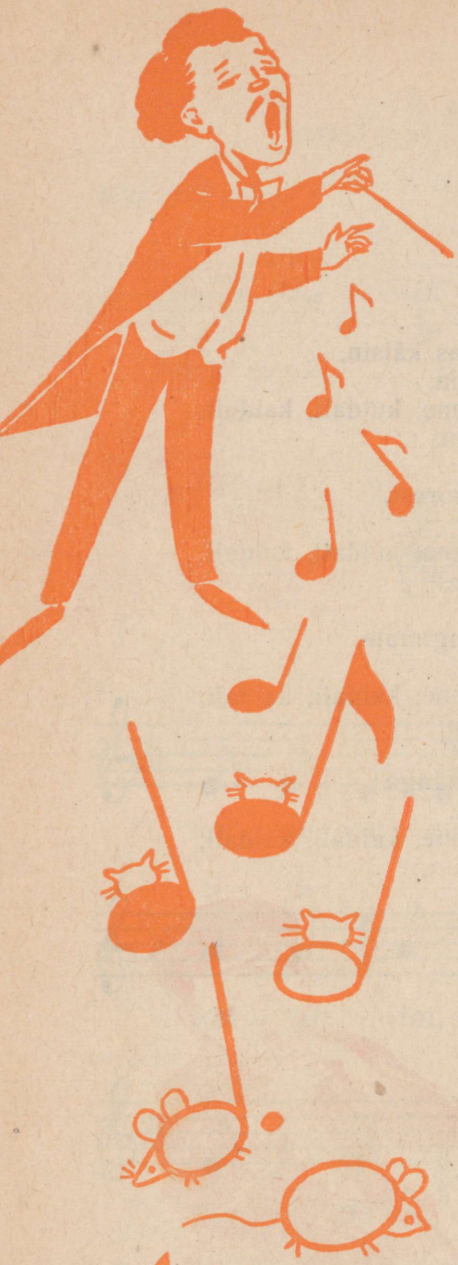
LAULJA TRALLALLAL

Rõõmus linn on Laulula,
kõikjal kõlab la-la-la,
sest siin Viisi tänaval
elab tenor* Trallallal.

Tal on naine Trallallaa,
tütrekene — Lallallaa,
pojakene — Raariraa,
koerakene — Trullallaa.

Kasski tal on Näu-näu-nurr,
laulab nii, et liigub vurr.
Meisterlauljaks, oi-oi-oi!
puuris tal on papagoi.

Kell kui löönud seitse lööki,
hommikuti peale sööki
keegi neist ei raiska aega,
laulma lähevad kõik aeda.

Paremaks et muutuks toon,
tenor tooreid mune joob.
Kui tal käes on õige viis,
taktikepi tõstab siis.

«Tähelepanu! Olge valmis!
On teil peas kõik laulusalmid?
Ärge mõelge enam muud —
silmad siia! Lahti suud!
Hoogu olgu laululool.
Alustame!»

---

* Tenor — kõrge kõlaga meeshääl.

Algab koor.
«Tral-lal-lal,
lal-lal-lal!»
«Stop! Kes viisi seal ei pea?
Kordame. Vaat nii on hea!»
«Tral-lal-lal,
lal-lal-lal!»

Laulab koor. Nii rõõmsalt, laialt
laul see voogab, kaigub aias.
Kuulus tenor kapellmeister*
laulab kõvemini teistest.
Laulab naine Trallallaa,
tütrekene Lallallaa,
pojakene Raariraa,
koerakene Trullallaa.

Kass on teinud tähtsa näo,
laulab hästi: «Nurr-nurr-näu!»
Isegi üks argpüks hiir
kuulus laulumees on siin.
Urkast välja tulnud ta,
piiksub: «Lal-lal-
lii-li-la!»
Laul see helab, laul see kajab.
Terves linnas, igas majas
avanevad uksed, aknad.

Ja siis järsku laulma hakkab
iga vana, iga noor —
see on alles laulukoor!

Laulab kokk ja aednik-taat,
doktor, sepp ja advokaat,
trükkal, näitleja ning pagar,
autojuhtki rooli taga.

(Järg lk. 180)
* Kapellmeister — koori- või orkestrijuht.
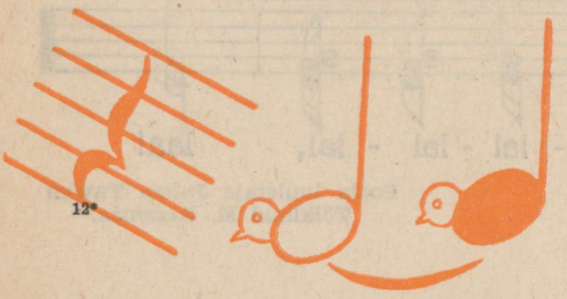
Laul see lendab üle linna

Rõõmsalt. Poola rahvaviisi j.

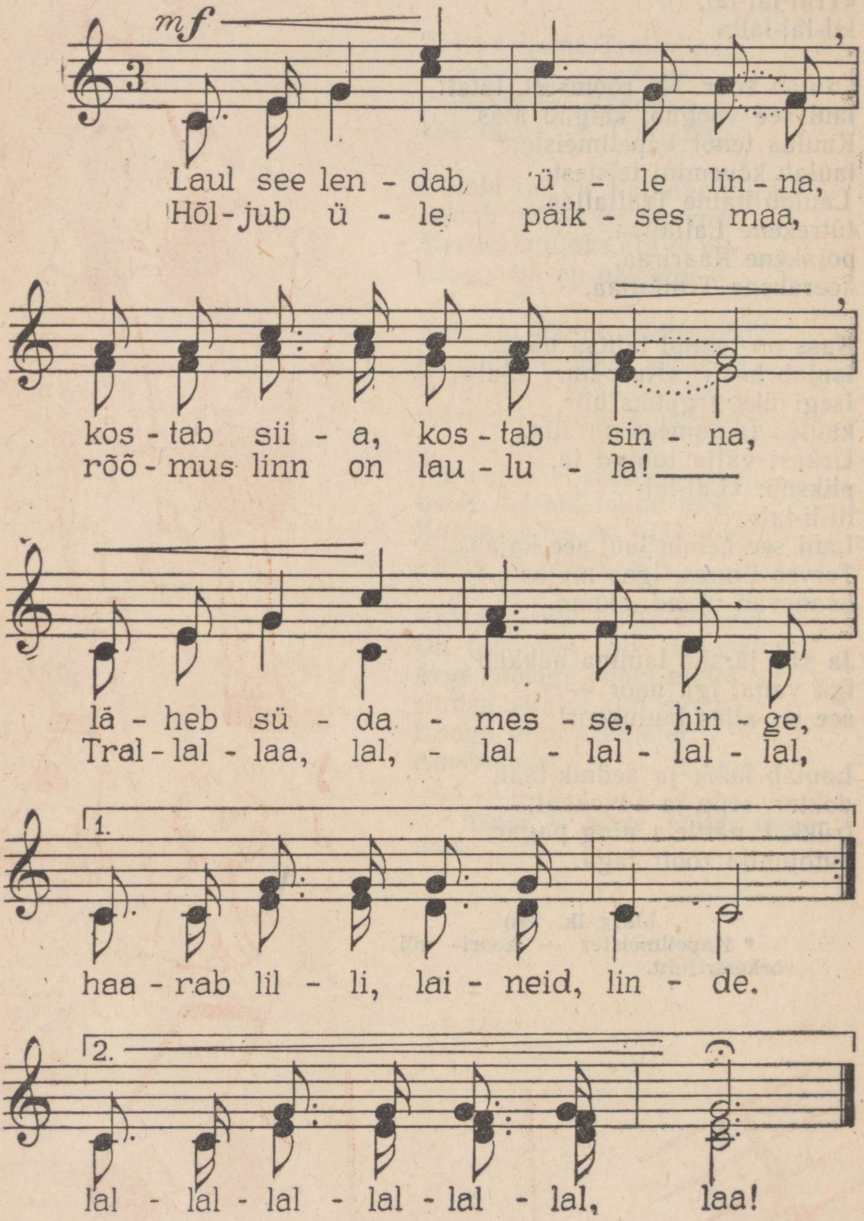

Poola luuletaja Julian Tuwim
Tõlkinud M. Kesamaa.

N-Ä-Ä-Ä-U
Hingamis- ja häälehaarjutusi

HINGAMIS-* JA HÄÄLEHARJUTUSI

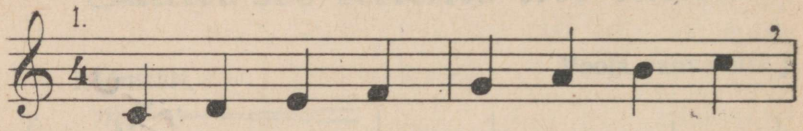

1. Kõ - la, kau - nis lau - lu - ka - ja,
2. Le - le - le - le, le - le - le - le,
3. Me - me - me - me, me - me - me - me,
4. Re - re - re - re, re - re - re - re,
5. Do re mi fa sol la si do,
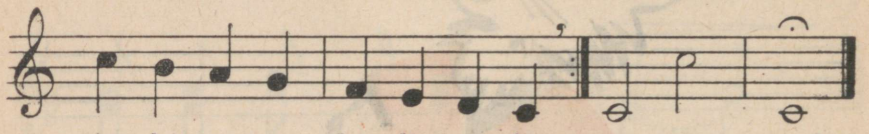
lä - bi mei - e koo - li - ma - ja: aa - aa - aa!
le - le - le - le, le - le - le - le, lee - lee - lee!
me-me-me-me, me-me-me-me, mee-mee - mee!
re-re-re-re, re-re-re-re, ree-ree - ree!
do si la sol fa mi re do, do - do - do!
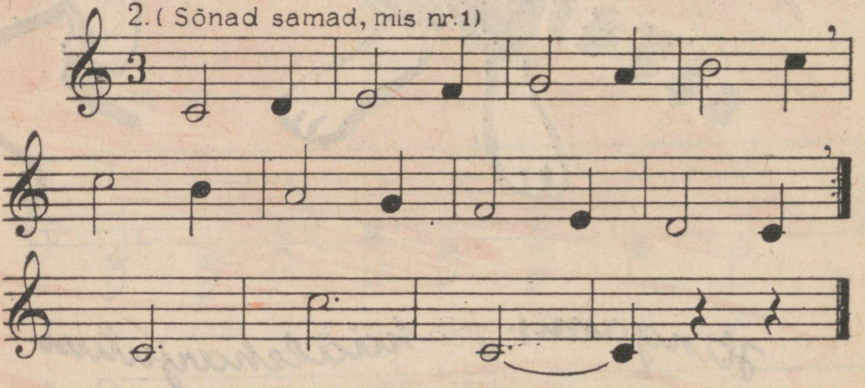
* Kõigi harjutuste ja laulude juures on hingamiskoht märgitud komaga (').

3. (Sõnad samad, mis nr. 1, kuid ka rütmisilpidega „taàm-ra")

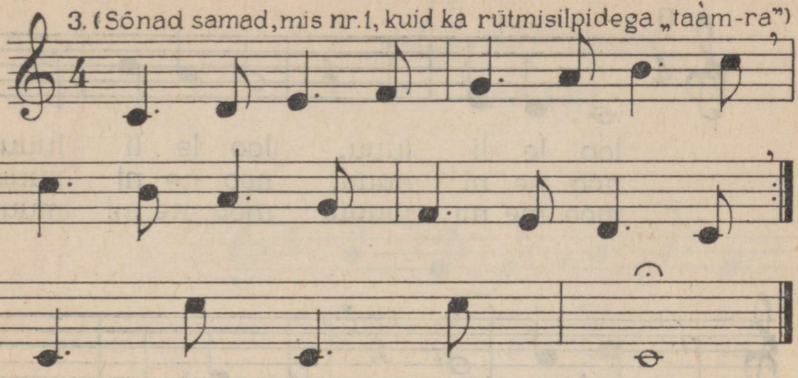

4. (Sõnad samad, mis nr. 1, kuid ka rütmisilpidega „tài-ri")
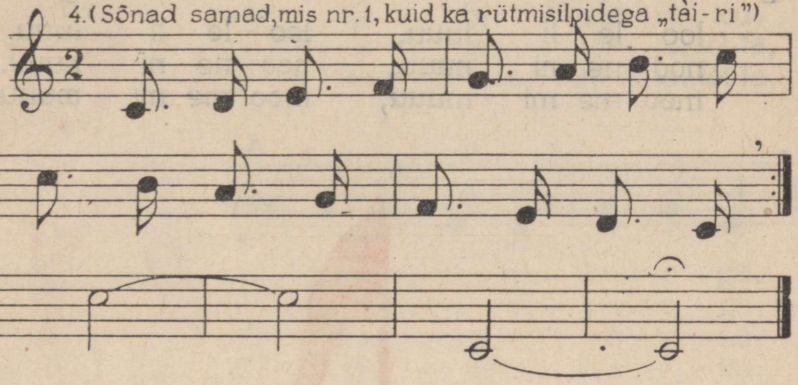
5.
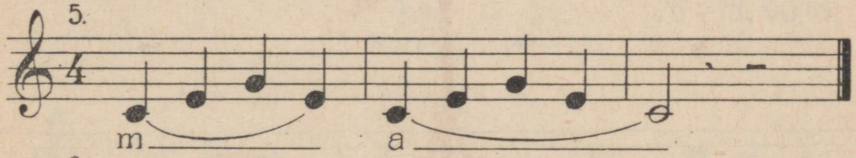
6.

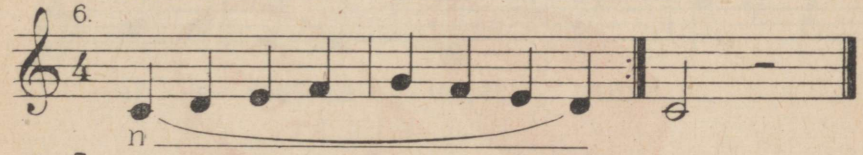

7.

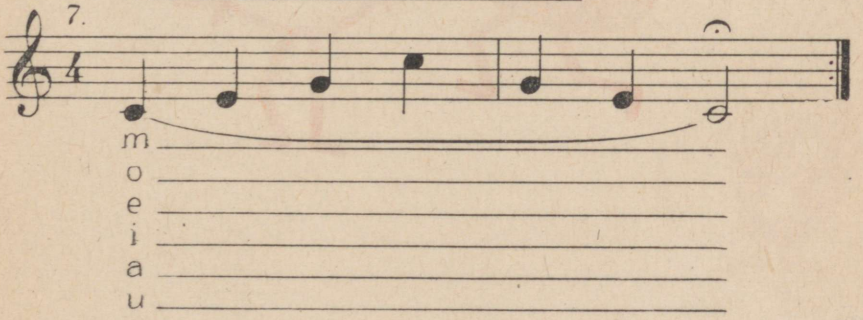

8.
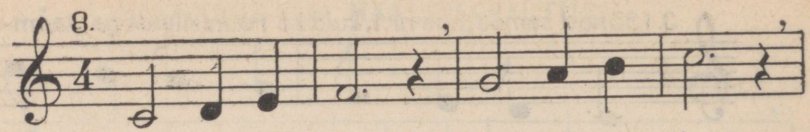
loo le li luuu, loo le li luuu,
noo ne ni nuuu, noo ne ni nuuu,
moo me mi muuu, moo me mi muuu,

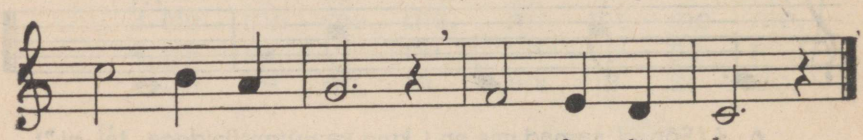

loo le li luuu, loo le li luuu.
noo ne ni nuuu, noo ne ni nuuu.
moo me mi muuu, moo me mi muuu.

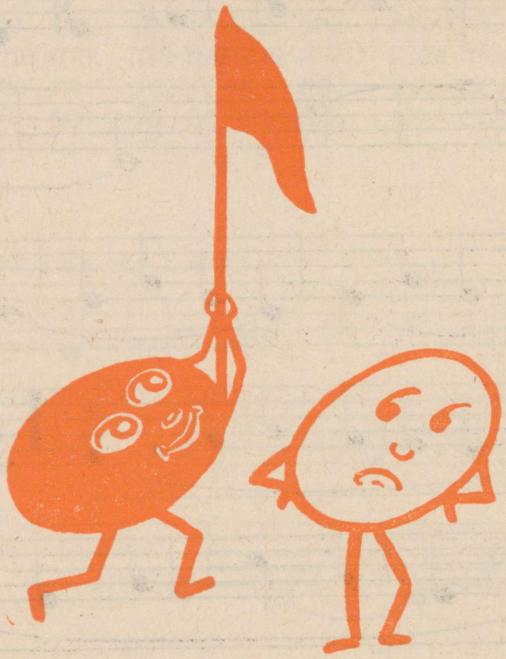

Lepatriinu

K. E. Sööt
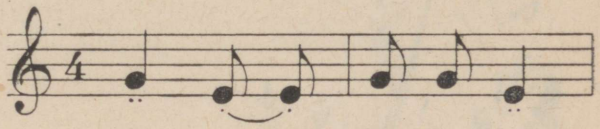
Trii - nu - ke, Rii - nu - ke,
Trii - nu - ke kuu - e - ga,
tõt - ta, tõt - ta sa,
lä - bi saa - ri - ku,
tõt - ta, tõt - ta, tõt - ta,
tõt - ta, tõt - ta, tõt - ta, tõt - ta,
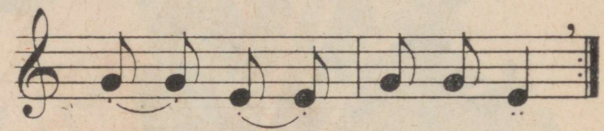
pu - na, - pu - na - kuu - e - ga,
u - vi, u - vi - uu - e - ga,
hoo - gu võ - ta sa,
ü - le vaa - ri - ku,
hoo - gu võ - ta, võ - ta,
hoo - gu võ - ta, võ - ta, võ - ta,

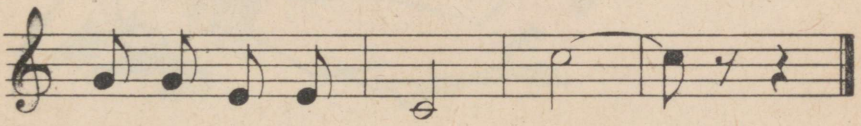

ü - le met - sa vurr, vurr! —
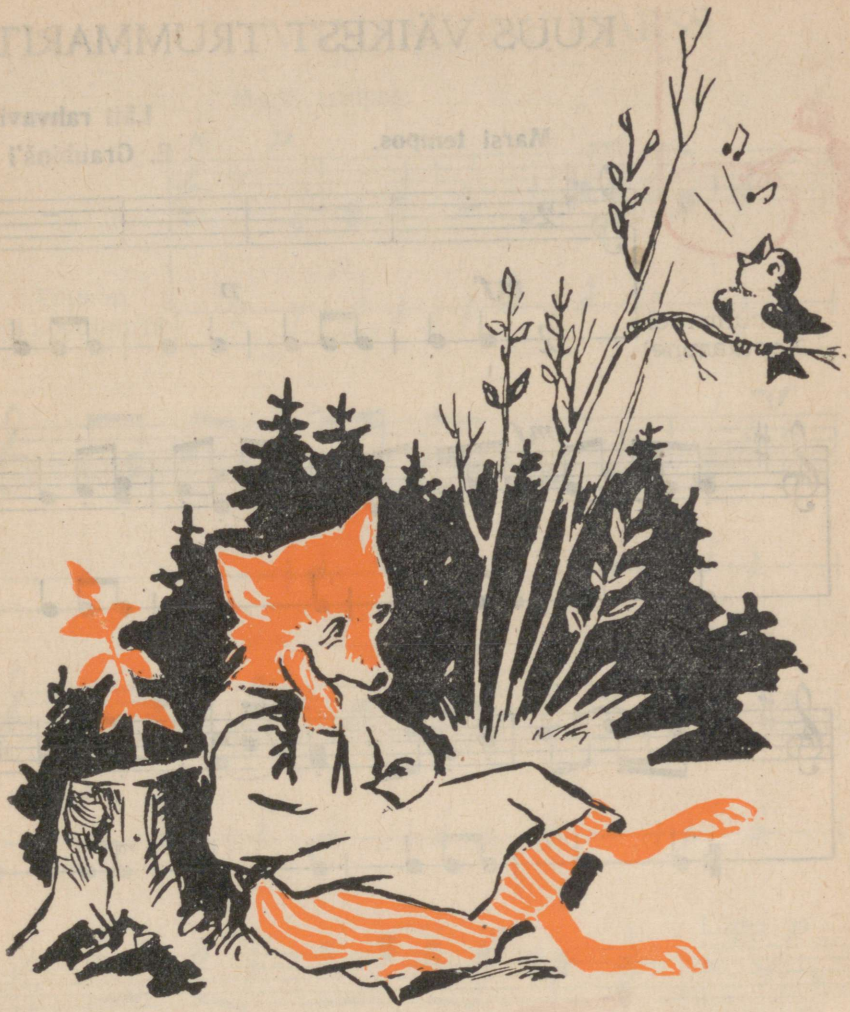
Muusika kuulamiseks ja rütmiliseks kaasamängimiseks

KUUS VÄIKEST TRUMMARIT

Läti rahvaviis
E. Graubinš'i j.

Marsi tempos.

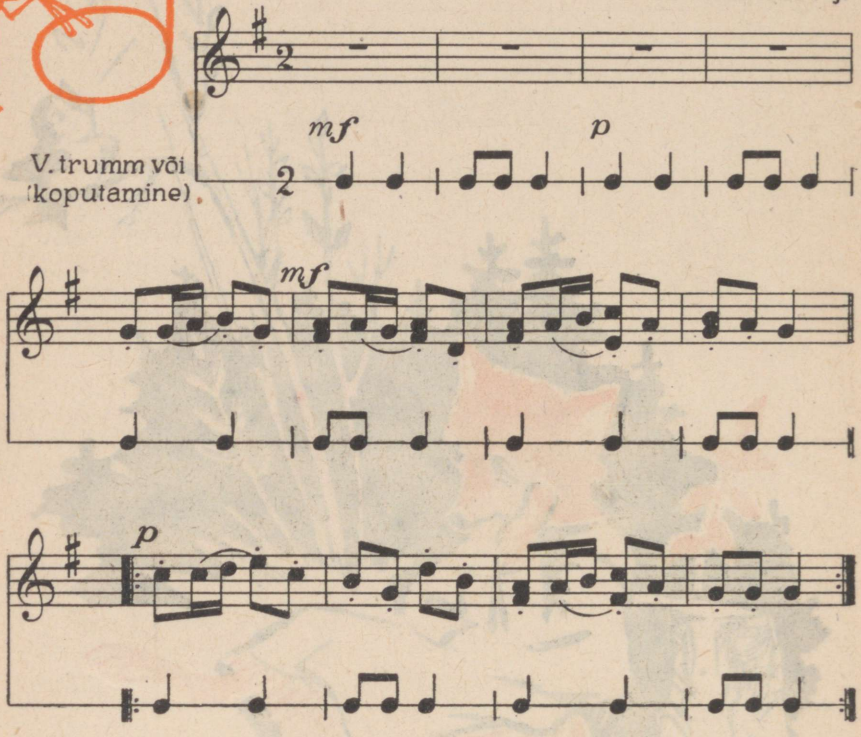

VANAAEGNE MARSS

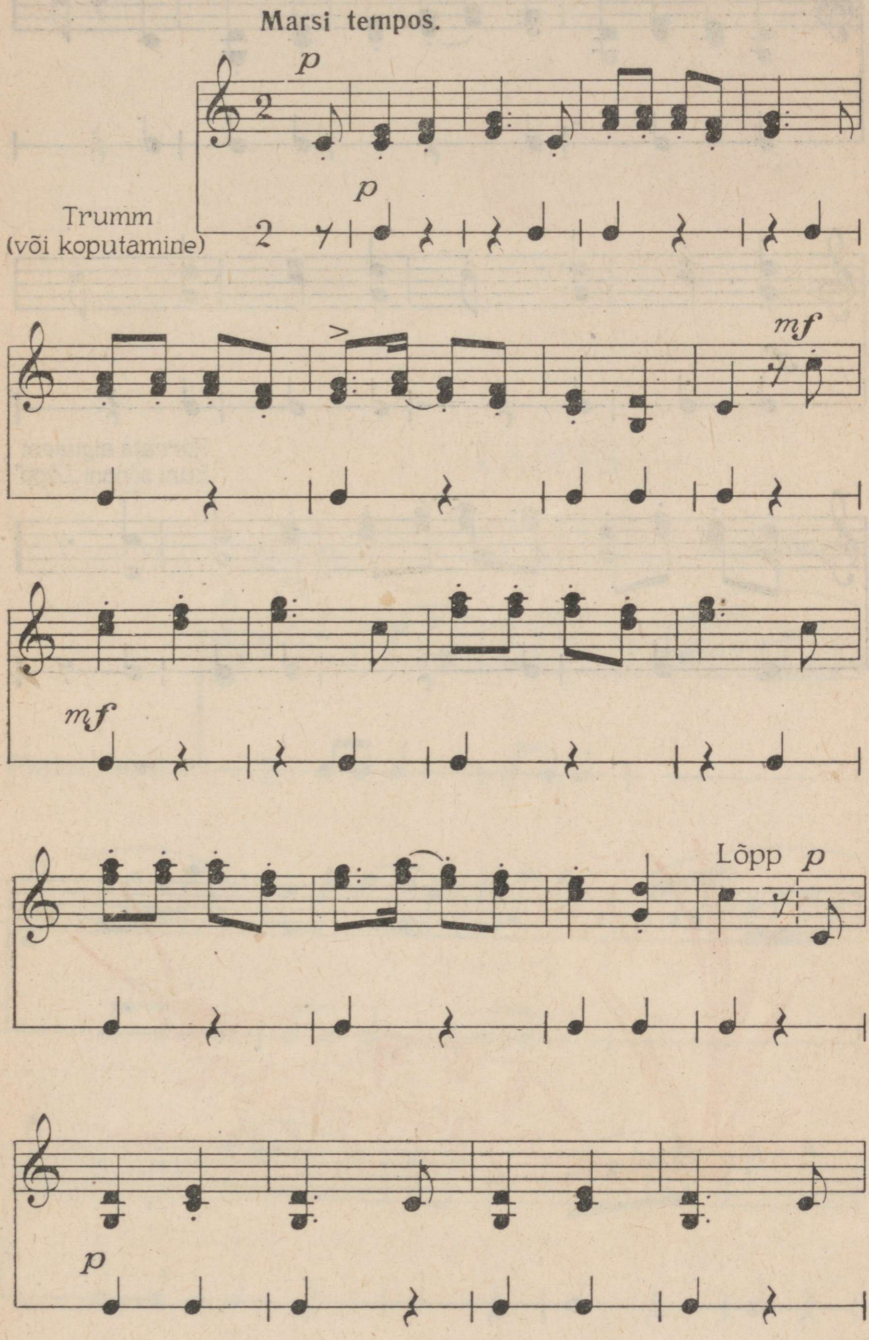

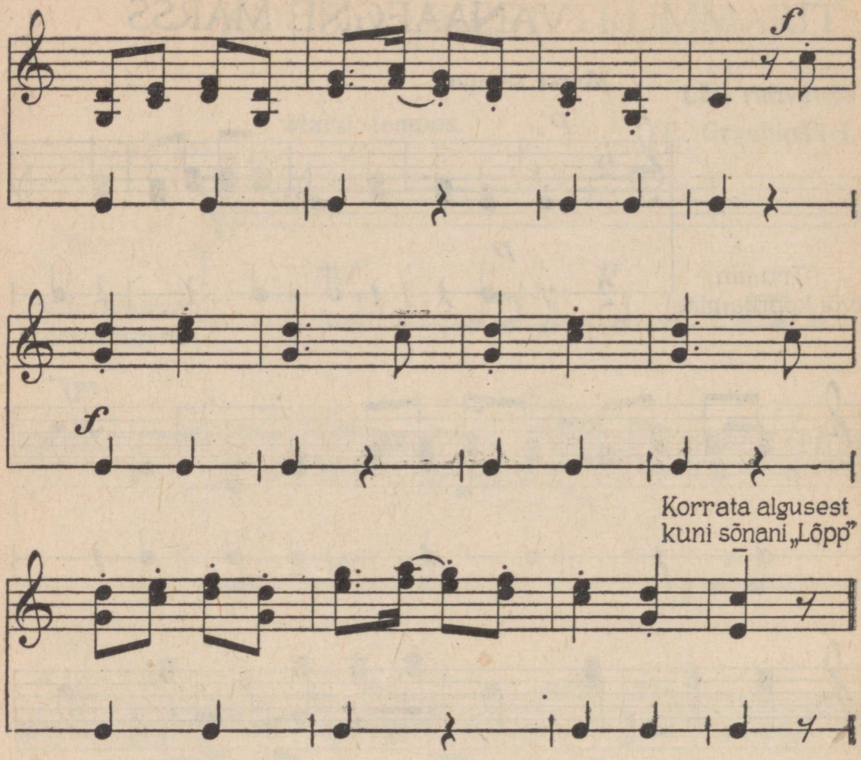
f
f
Korrata algusest
kuni sõnani „Lõpp"

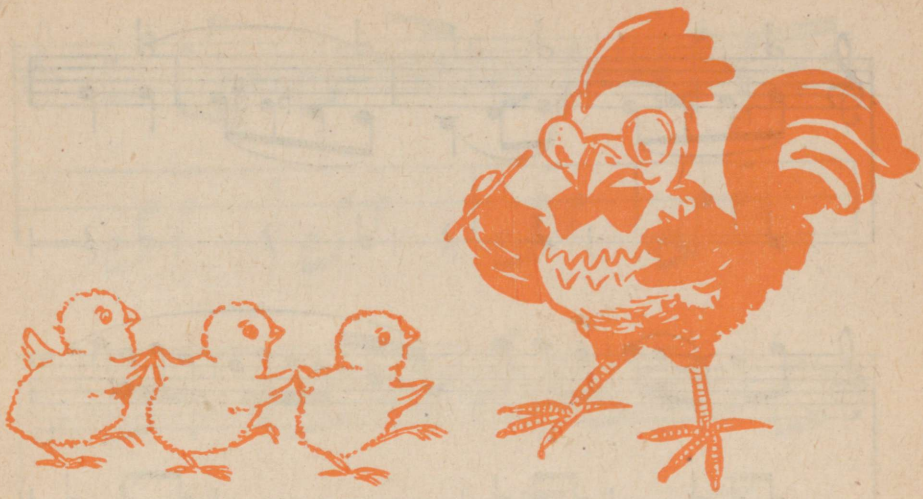

TANTS

W. A. Mozart

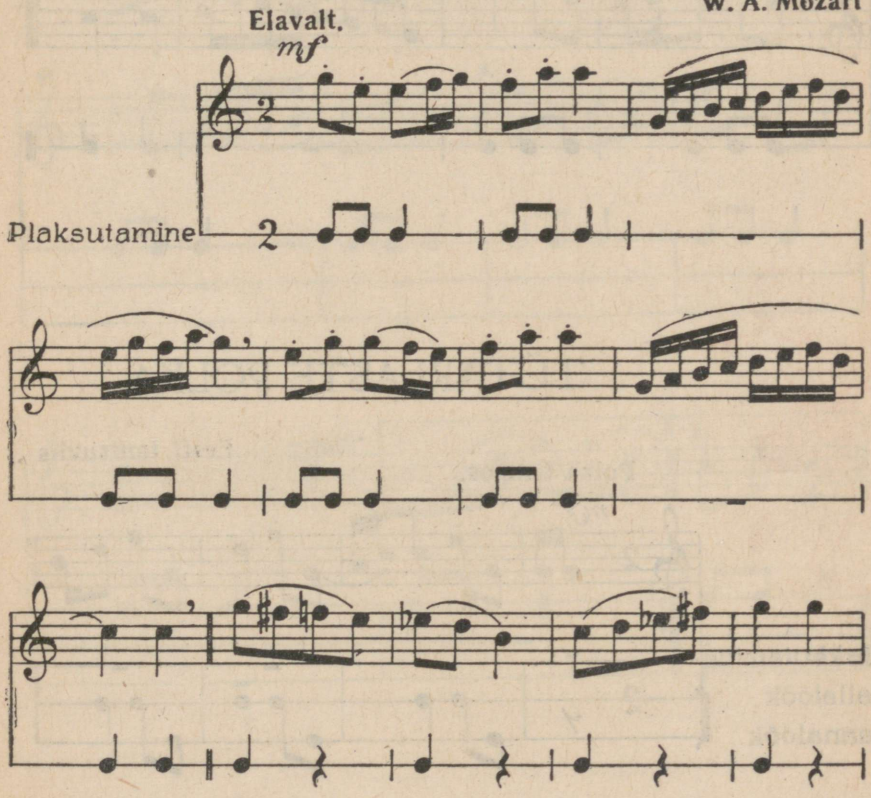

TÜTARLASTE POLKA

Eesti tantsuviis

Polka tempos.

mf

Plaksutamine
Tallalöök
Kannalöök

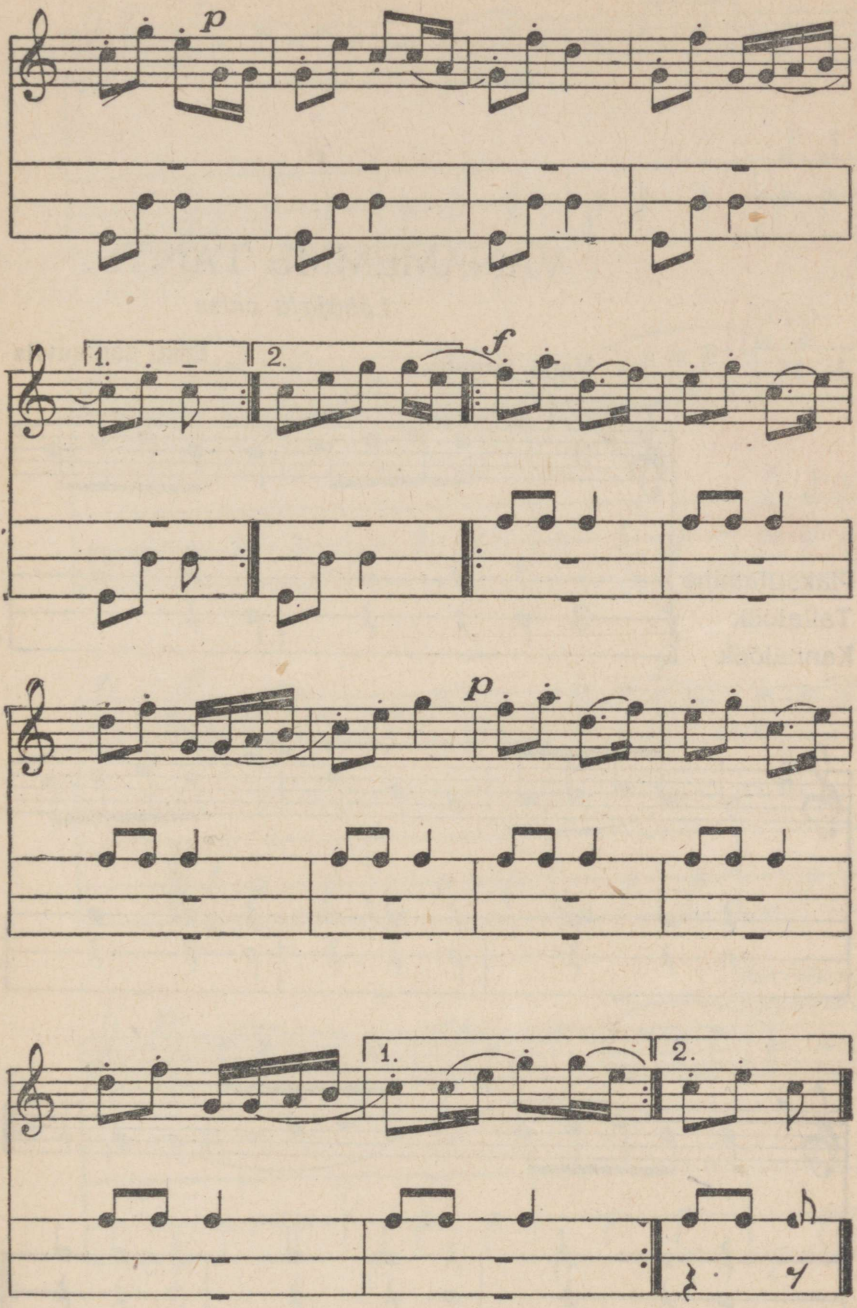
p
1.
2.
f
p
1.
2.

VANAMEMME TANTS.

Labajala valss

Valsi tempos. **Eesti tantsuviis**

Plaksutamine
Tallalöök
Kannalöök

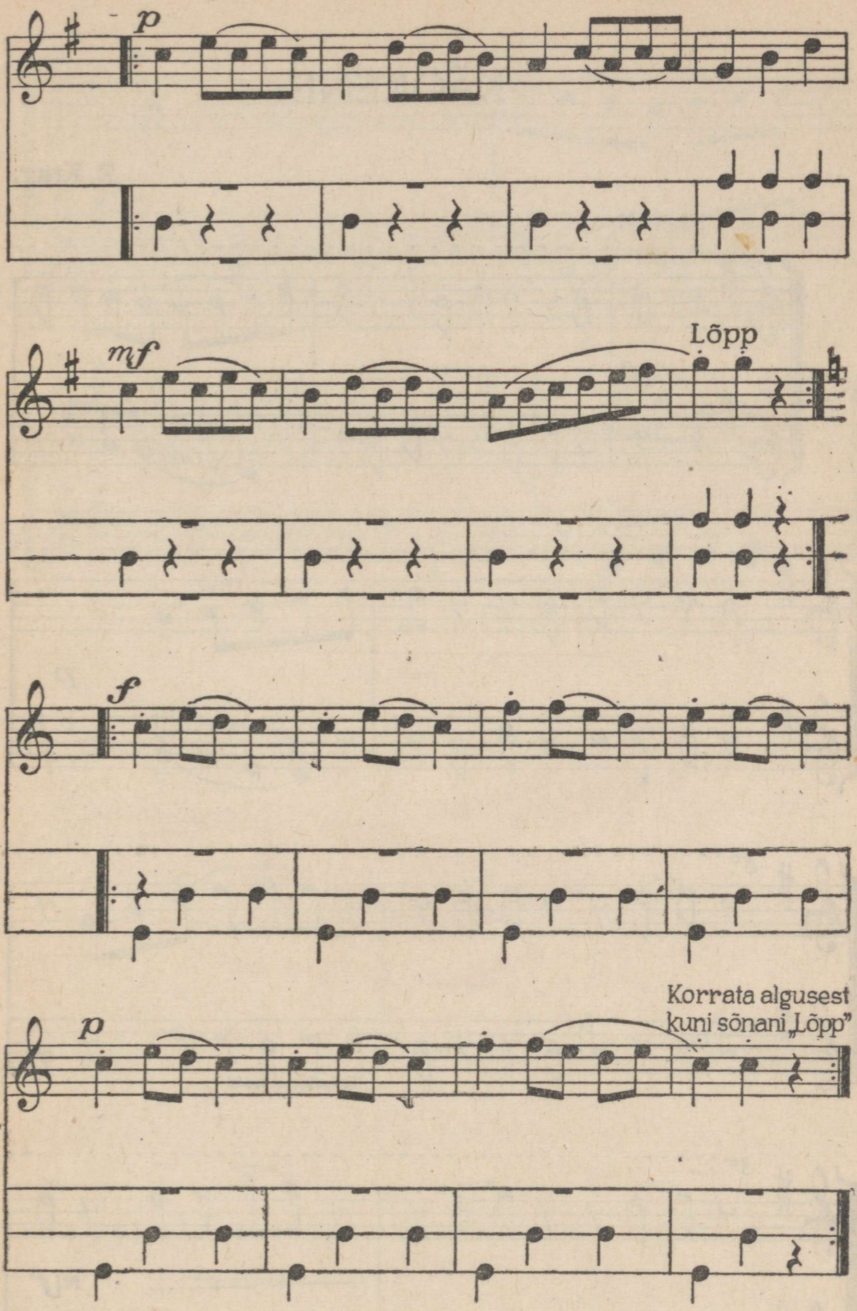
p
mf
Lõpp
f
p
Korrata algusest
kuni sõnani „Lõpp"

KÄOKENE

R. Krug.

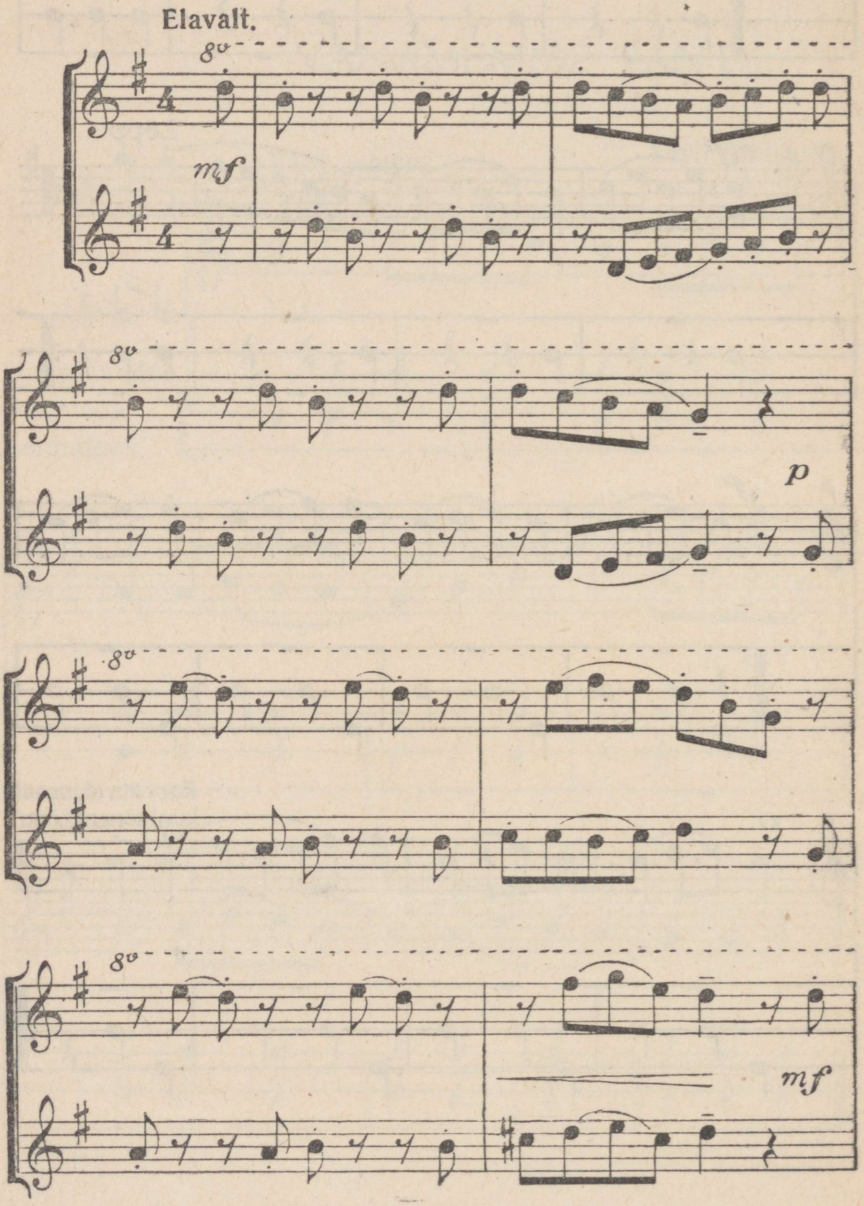

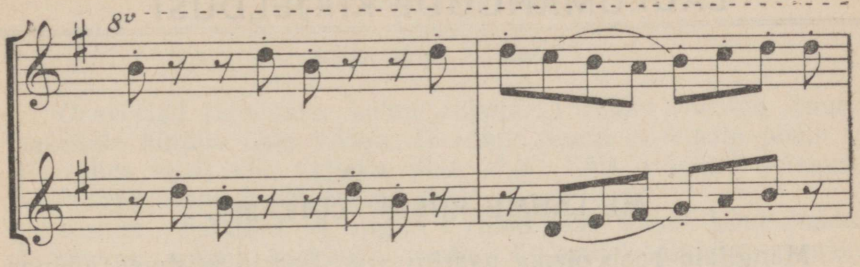
8va

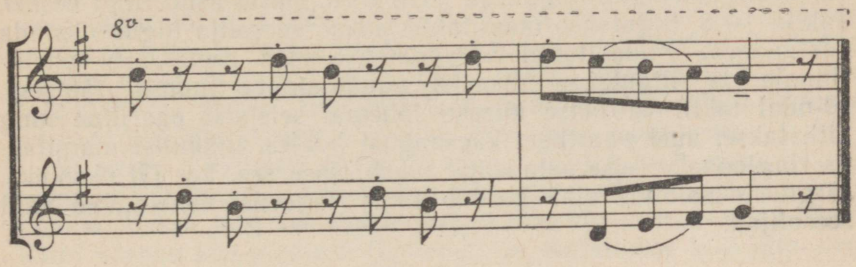
8va

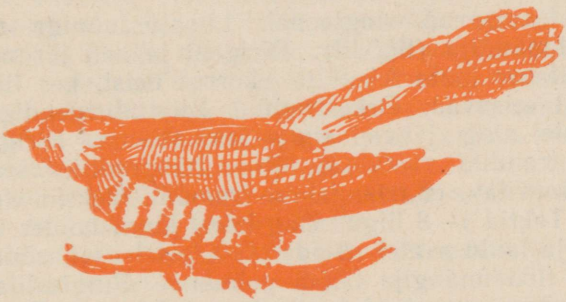

ME LÄHME RUKIST LÕIKAMA.

Mängijaid peab olema paaritu arv. Paarid seisavad küünarvarsseongus ringis, nägudega päripäeva. Üksik asub ringi keskel. Taktid 1—8 liigutakse marsitaktis edasi, seesolija liigub üksinda vastupäeva. 9-ndal taktil vallandatakse käed, asetatakse vaheliti rinnale ja liigutakse üksteist puudutamata ruumis läbisegi. 13-ndal taktil valitakse kiiresti lähemal seisjaist paariline ning jätkatakse, uuel paarilisel käesangast hoides, liikumist marsitaktis ringjoonel. Teise salmi ajal läheb sisse see, kes jäi üksikuks. Järgmiste salmide ajal kordub sama tegevus, vahelduvad vaid seesolijad.

PILLIMÄNGU LUGU.

Liikumine: M. Terri.

Mängijad seisavad ringjoonel. Liisutussalmiga määratakse esimene pillimängija (flöödil). Dirigent ja neli järgmist orkestranti määratakse laulu teksti järjekorras neist, kes flöödimängijast vasakul seisavad. Orkestrandid koos dirigendiga lähevad ringi keskele ning jäävad sinna reas seisma. Dirigent annab igale orkestrandile vastavakujulise mängupilli, enesele võtab taktikepi. Soovitav, et triangel ja trummid oleksid ehtsad.

I salm. Taktid 1—8 liigub ring käest kinni hoides vastupäeva flöödimängija laulu saatel. 8-nda takti teisel osal, sõnadel «li-lu-lii» alustab flöödimängija flöödi puhumist. Ringisolijad sel ajal seisatavad nägudega ringi keskkoha poole ja laulavad kaasa. 12-nda takti neljandast löögist alates matkivad kõik flöödimängija liigutusi.

Samuti toimub II, III, IV ja V salmi tegevus, esinevad vaid teised «orkestrandid» ja vastavalt matkitavale pillile muutuvad ka matkitavad liigutused.

VI salmi algul astub orkestrantide ette dirigent ning hakkab $^4/_4$ taktis orkestrit juhatama. Salmi I osa ajal laulab dirigent, teda saadab vaid pärispillide puhul nende rütmiline kaasmäng, mängupillide puhul vaid matkitakse pillimängu. Salmi teise osa ajal laulavad aga kõik kaasa, nii pillimehed kui ka ringisseisjad.

Soovitav on, et iga salmi esimese osa laulaksid vastavad osalised üksinda. Mängu kordamisel valib iga seesolija enda asemele uue.

PUUTÖÖLISTE LAUL

Liikumine: M. Terri.

Osavõtjad jagatakse kolme rühma. I rühm rivistub ruumi vasakule küljele ühte viirgu, II rühm ruumi paremale poole ja III rühm saali või väljaku ühte otsa. Kõik rühmad seisavad nägudega ruumi keskkoha poole.

I salm. Taktid 1—4 liigub I rühm reas kätest kinni hoides 7 sammu ruumi keskkoha poole. Liikumist alatakse vasaku jalaga sõnal «saeme». Taktid 5—8 liigutakse samade sammudega tagurpidi oma kohale tagasi. 8-nda takti teise osa ajal vallandatakse käed. Taktid 9—16 matkitakse saagimisliigutusi. Asetatakse vasak jalg veidi põlvest kõverdatult ette, vasak käsi sama jala põlvele. Parem käsi liigub laulurütmis, igal silbil liigutus, edasi-tagasi üle vasaku käevarre, kujutades saagimist.

II salm. Liikumist algab II rühm. Taktid 1—8, samad liigutused, mis eelmisel rühmal. Taktid 9—16 matkib II rühm hööveldamist. Vasak jalg asetatakse sirgelt ette, võetakse parema käega kinni vasaku käe pöidlast (höövlist) ja matkitakse käsi ette sirutades ja tagasi tõmmates hööveldamist.

III salm. Liikumist alustab III rühm. Taktid 1—8, liigutused samad, mis eelmistel rühmadel. Taktid 9—10. Asetatakse rusikas vasak käsi vasakule veidi ülestõstetud põlvele ja lastakse 9-nda takti esimesel osal hooga vastu põrandat. Samal ajal lüüakse parema rusikas käega alt tagant ringiga vasakule käele. 10-ndal taktil sama liigutus. Taktid 11—12 seistakse paremal jalal, vasak jalg põlvest kõverdatult ees üleval, vasak käsi sama jala põlvel ja koputatakse kiires laulurütmis parema rusikas käega vasakule käele, matkides kergeid haamrilööke.

Igal salmil taktid 1—12 laulab ainult see rühm, kes liigub; taktid 13—16 laulavad kaasa kõik.

Laulu kordamisel liigub iga rühm vastupäeva järgmise rühma kohale ja osad vahetuvad.

Mängu lõpul osavõtjad annavad hinnangu, milline rühm laulis ja liikus hoogsalt ja rütmiliselt, alustas täpselt ja õige jalaga liikumist ning suutis hoida liikumisel rea sirgena.

TALURAHVAMÄNG

Liikumine: A. Raudkats.

I salm.

a) Ring liigub käigusammudega möödapäeva (1—8). 8-nda takti lõpul peatutakse, lastakse käed lahti ning pööratakse näod ringi keskkoha poole.

b) Külvamine: Mängijad asetavad vasaku käe nii, nagu hoiaks see matti; sõnal «vaata» võetakse parema käega matist

teri ning heidetakse need sõnal «nõnda» laias kaares paremalt vasakule. 9-nda takti teisel poolel võetakse jälle teri matist, 10-nda takti esimesel poolel heidetakse need põllule jne. kuni salmi lõpuni (9—16).

Kõigi salmide a-osa õiendatakse samuti kui esimeses salmis kirjeldatud.

II salm.

Rukkilõikamine: Lapsed kummarduvad ettepoole, sirutavad välja vasaku käe rukkikõrte pihku kogumiseks ning parema käega, mis hoiab ettekujutatud sirpi, lõikavad rukist.

III salm.

Rukki kojuvedamine: Mängijail näod möödapäeva; määratakse, et number ühed on hobused, number kahed kutsarid; hobune sirutab mõlemad käed tahapoole, kutsar võtab neist kinni ning mõlemad liiguvad taktikindlate sammudega ja hea rühiga ringis edasi, kusjuures kutsar vähe vastu peab («end raskeks teeb»).

IV salm.

Jahvatamine: Ringilistel näod vastupäeva; tõstetakse mõlemad käed kõrvale ning keerutatakse neid suurtes ringides eest tahapoole, keha võimalikult vähe hõljutades.

V salm.

Puhkamine: Lapsed kükitavad maha, panevad käed kokku, tõstavad need parema õla juurde ning toetavad pea kätele silmi sulgedes; ses asendis ollakse salmi lõpuni. Selle salmi lõpposa lauldakse hästi tasa.

VI salm.

Lõbutsemine: Kätest kinni hoides tantsitakse galopisammudega vastupäeva, salmi lõpposa möödapäeva.

NOORED SEPAD

Liikumine: S. Taev

Laulumängu tegevus

I salm

Taktid 1—4: Vasakult ja paremalt poolt suunduvad «sepad» kahes viirus üksteisele vastu, viibates kutsuvalt käega.

Taktid 5—8: Hakatakse käima lonkava sammuga mööda kujuteldavat ringjoont vastupäeva, nii et moodustuks ring. Küünarliigesest kõverdatud rusikas kätega imiteeritakse ratta ringlemist.

8-ndal taktil pöördutakse seljaga ringi keskkoha poole.

On tore olla meremees (S. Taev). S. Taev 105
Pajupill. Valgevene rahvalaul 30
Piibeleht (N. Frenkel). M. Krassev 44
Pillimängu-lugu. E. Friemert 93
Pioneeride marss (L. Ošanin). M. Fradkin 65
Pioneeride marss (R. Parve). P. Laja 162
Pioneerisalk (O. Võssotskaja). D. Kabalevski 18
Pioneeride spordilaul (P. Gradov). V. Muradeli 159
Poisid, ritta! (E. Enno) 71
Punased moonid (O. Võssotskaja). M. Rauhverger 164
Puuküöliste laul. M. Krassev 103
Pääsukeste sügislaul. Soome rahvaviis 57
Ratsasõit piitsavarrel (K. E. Sööt) 94
Rõõmulaul. L. Lundt 152
Rõõmsad haned. Ukraina rahvalaul 175
Saksad sõitsid saaniga (Eesti rahvaluule). R. Päts 136
Suvel. Vene rahvalaul. P. Tšaikovski j. 174
Suvine valss (N. Sakonskaja) M. Krassev 40
Süda tuksub. K. A. Hermann 28
Sügis võttis lehed (A. Pleštšejev). P. Preobraženski 56
Talvelaul. A. Aleksandrov 112
Talvetaat on meie maal (F. Kuhlbars). B. Kõrver 113
Talurahva-mäng. Eesti rahvaviis 146
Tervist, uue aasta tulek (V. Lebedev-Kumatš). B. Kõrver 122
Tii-tii, tihane (M. Veetamm). R. Päts 110
Tihase-mäng (Eesti rahvaluule). M. Saar 154
Uhti, uhti, uhkesti (A. Piirikivi). Eesti rahvaviis 26
Uisutamas (E. Enno). T. Vettik 129
Uuel aastal (V. Beekman). V. Kapp 123
Vastlad (P. Jakobson). Eesti rahvaviis 128
Väike karjane. Rootsi rahvalaul 51
Üle lume lagedale (J. Oro). R. Päts 116
Üles. Eesti rahvalaul 101

MUUSIKA KUULAMISEKS

Kuus väikest trummarit. Läti rahvaviis. E. Graubinši j. 188
Vanaaegne marss 189
Tants. W. A. Mozart 191
Tütarlaste polka. Eesti tantsuviis 192
Vanamemme tants. Labajala valss. Eesti tantsuviis 194
Käokene. R. Kurg 196

LAULE NOODIÕPETUSE OSAS

Do, do-re, do, do-re kõlab poiste hääl 50
Do-re, hakka pähe! (Eesti rahvaluule j.) Keerdlaul 95
Jüripäev. Keerdlaul 145
Kiisuke. Tšehhi rahvalaul 157
Kägu (Eesti rahvaluule) 53
Laulud jälle kõlamas. Keerdlaul 130
Lepatriinu (K. E. Sööt) 185
Mängulaul (J. Oro). Eesti rahvaviis. Keerdlaul 165
Nõõ, las käia! (E. Enno) 54
Poisid, ritta! (E. Enno) 71
Ratsasõit piitsavarrel (K. E. Sööt) 76

Hiir hüppas. Eesti rahvalaul 148
Eideratas (J. Oro). Eesti tantsuviis 82
Kellamäng. W. A. Mozart 156
Kivikasukas (J. Oro). Eesti tantsuviis 125
Labajalavalss (Eesti rahvaluule). Eesti tantsuviis 86
Minu hani (J. Oro). Ungari rahvaviis 81
Mõistke, mõistke, õed hellad (E. r. l.). E. Arro 91
Rõõmulaul. Rootsi laul. L. Lundt. 152
Saksad sõitsid saaniga (E. rahvaluule). R. Päts 136
Tii-tii, tihane (M. Veetamm). R. Päts 110
Üle lume lagedale (J. Oro). R. Päts 116

NOODIÕPETUS

Heliastmik 142
Heli kõrguse märkimine 48

Helide kõrgused:

do 49
re 50
mi 52
fa 70
sol 93
la 100
si 127
do 127
si (alumine) 131

Helilaadid:

mažoor 158
minoor 158

Helide vältus — rütm:

ühelöögiline noot 32
poolelöögiline noot 32
kahelöögiline noot 32
kolmelöögiline noot 43
neljalöögiline noot 70
poolelöögiliste nootide paar 33
punkteeritud rütm ühe löögi piirides 74
punkteeritud rütm kahe löögi piirides 93
tundmaõpitud rütmide koondloetelu 114
rütmi lugemine rütmisilpidega 33

Kordusmärgid 23
Laulust 13
Märgid heli tugevuse tähistamiseks 77

Pausid:

ühelöögiline 67
kahelöögiline 80
tervetakti 80

Põhitoon ja kolmkõla 143
Sidekaar 118
Sidejoon 118

Taktid:

2-löögilised 22
3-löögilised 35
4-löögilised 60
eeltakt 96

Hingamis- ja hääleharjutusi 182

Laulja Trallallal. J. Tuvim (Tõlk. M. Kesamaa) 178

LAULUDE LOETELU VIISIDE AUTORITE JÄRGI

Aleksandrov, A.
NSVL hümn (S. Mihhalkov ja G. El-Registan) 5
Talvelaul 112
Arro, E.
Mõistke, mõistke, õed hellad (Eesti rahvaluule) 91
Fradkin, M.
Pioneeride marss (L. Ošanin) 65
Friemert, E.
Pillimängu-lugu 98
Haydn, J.
Metsapardike (K. Korsen) 155
Hermann, K. A.
Kui Kungla rahvas kuldsel a'al. (F. Kuhlbars) 12
Süda tuksub 28
Härma, M.
Emakesele (A. Oengo-Johanson) 197
Lumi nagu valge samet (J. Speek) 103
Ernesaks, G.
Eesti NSV hümn (J. Semper) 8
Kabalevski, D.
Meie maa (A. Prišelets) 36
Pioneerisalk (O. Võssotskaja) 18
Kapp, V.
Aasal õitseb mahlakann (E. Enno) 140
Meie maja mere ääres (M. Veetamm) 78
Uuel aastal (V. Beekman) 123
Krassev, M.
Piibeleht 44
Puutööliste laul 103
Suvine valss (N. Sakonskaja) 40
Kõrver, B.
Talvetaat on meie maal (F. Kuhlbars) 113
Tervist, uue aasta tulek (V. Lebedev-Kumatš) 122
Laja, P.
Pioneeride marss (R. Parve) 162
Levina, Z.
Laul Leninist (T. Spendiarova) 140
Lipand, V.
Kolhoosilaste suvi (P. Rummo) 163
Lõkketuli (P. Rummo) 68
Lundt, L.
Rõõmulaul 152
Mozart, W. A.
Kellamäng 156
Muradeli, V.
Pioneeride spordilaul (P. Gradov) 159

Preobraženski, P.
Sügis võttis lehed (A. Pleštšejev) 56
Päts, R.
Kus mu väike linnukene (E. Enno) 34
Laste marss 21
Mart nüüd tuleb 75
On olemas üks uhke laev (M. Veetamm) 166
Saksad sõitsid saaniga (Eesti rahvaluule) 136
Tii-tii, tihane (M. Veetamm) 110
Üle lume lagedale (J. Oro) 116
Rauhverger, M.
Punased moonid 164
Saar, M.
Tihase-mäng (Eesti rahvaluule) 154
Starokadomski, M.
Laul vanemaist vendadest (O. Võssotskaja) 134
Taev, S.
Kulla emake (S. Taev) 133
Noored sepad (S. Taev) 72
On tore olla meremees (S. Taev) 105
Terri, M.
Meie sangarid (J. Kaidla ja A. Mirka) 63
Vettik, T.
Uisutamas (E. Enno) 129
Minu kutsikas (T. Vettik) 46
Vitlin, V.
Nõukogude Armee (N. Frenkel) 132

RAHVAVIISID

Bulgaaria.
Kooli-laul 16
Eesti.
Eideratas (J. Oro) 82
Heinaaeg on ikka nii (E. Enno) 24
Hiir hüppas! 148
Jaan läeb jaanitulele 170
Kivikasukas (J. Oro) 125
Labajalavalss 86
Meil aiaäärne tänavas (L. Koidula) 97
Me lähme rukist lõikama 38
Minu vanaema (A. Haava) 58
Mängulaul (J. Oro) 165
Talurahva-mäng 146
Uhti-uhti, uhkesti 26
Vastlad 123
Üles 98
Armas näärivanakene (T. Kuusik) — lastelaul 119
Leedu.
Helde mölder 173
Läti.
Kukeke 172
Poola.
Laul see lendab üle linna (J. Tuvim) 180

Revolutsiooniline laul.
Julgesti, vennad, nüüd tööle 62

Rootsi.
Väike karjane 51

Soome.
Pääsukeste sügislaul 57
Karjapoiss 176

Ukraina.
Rõõmsad haned 175

Ungari.
Minu hani 81

Valgevene.
Pajupill 30

Vene.
Suvel 174

Keerdlaulud.
Do-re, hakka pähe! 77
Jüripäev 145
Laulud jälle kõlamas 130
Mängulaul 165
Pääsukeste sügislaul 57

LAULUMÄNGUDE KIRJELDUSI.

Me lähme rukist lõikama 198
Pillimängu lugu 198
Puutööliste laul 199
Talurahvamäng 199
Noored sepad 200
Kulla emake 201
On tore olla meremees 202

Пятс Рихо Эдуардович
ПЕСЕННИК III

На эстонском языке
Оформление С. Вялял
Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetaja A. Pajupuu.

Tehniline toimetaja K. Einberg.

Korrektorid E. Toots ja H. Kahar.

Ladumisele antud 22. I 1958. Trükkimisele antud 25. III 1958. Paber 60×92, 1/16. Trükipoognaid 13,25. Arvutuspoognaid 13,31. Trükiarv 16 000 Tellimise nr. 1013.
Trükikoda «Kommunist», Tallinn, Pikk tn. 2.

Hind rbl. 2.10.

6—6

RBL. 2.10

A-22037

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00395162 3